PRAVOSODNI BILTEN

1/2025

UREDNIŠKI ODBOR

Predsednik uredniškega odbora
Prof. dr. Primož GORKIČ
Vrhovno sodišče Republike Slovenije

Namestnica predsednika
Blanka JAVORAC ZAVRŠEK
Ministrstvo za pravosodje

Člani:
Mirjam KLINE
Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije

Dr. Ivanka DEMŠAR POTOČNIK
Državno odvetništvo Republike Slovenije

Petja PLAUŠTAJNER
Odvetniška zbornica Slovenije

Marjana TIČAR BEŠTER
Notarska zbornica Slovenije

Tajnica uredniškega odbora
Vlasta KORENJAK
Ministrstvo za pravosodje
tel. št. 01/369 52 94

Izdaja
Ministrstvo za pravosodje
Center za izobraževanje v pravosodju
Ljubljana, Župančičeva 3

Jezikovno uredil
Sektor za prevajanje Generalnega sekretariata Vlade Republike Slovenije

Periodičnost
3 številke letno

Naklada
400 izvodov

Grafična priprava, prelom in tisk
Grafika Gracer d. o. o.

PREGLED VSEBINE

UVOD 5

ČLANKI

Dr. Ivanka Demšar Potočnik
Višja državna odvetnica, Državno odvetništvo Republike Slovenije
PROBLEMATIKA NEODPLAČNEGA PRENOSA DRŽAVNEGA PREMOŽENJA NA ČLANE AGRARNIH SKUPNOSTI 9

Dr. Andrej Ekart
Višji sodnik, Višje sodišče v Mariboru
VROČANJE V EU – NOVA UREDBA IN NOVEJŠA SODNA PRAKSA 25

Mag. Valerija Jelen Kosi
Višja sodnica svétnica, Višje sodišče v Ljubljani
ZAGOTAVLJANJA JAMSTVA ENOTNE SODNE PRAKSE S POUDARKOM NA CIVILNIH ZADEVAH 39

Neža Miklič
Višja policijska inšpektorica, Policijska akademija, Višja policijska šola, Generalna policijska uprava, Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije
FORMALNOPRAVNI OKVIR ZASLIŠANJA MLADOLETNEGA STORILCA 61

Mag. Marijana Vugrin
Digi Data, d. o. o., predstavnica Inženirske zbornice Slovenije
DOLOČILA ZAKONA O KATASTRU NEPREMIČNIN (ZKN), KI VPLIVAJO NA DELO ZEMLJIŠKOKNJIŽNIH POMOČNIKOV, IN UPORABA PODATKOV JAVNEGA VPOGLEDA GURS 71

STROKOVNI ČLANEK

Izr. prof. dr. Eneja Drobež
Ustavno sodišče Republike Slovenije, Evropska pravna fakulteta Nove univerze
PRENOVA INSTRUMENTOV ČEZMEJNEGA VROČANJA V CIVILNIH IN GOSPODARSKIH ZADEVAH Z VIDIKA NOVEJŠE PRAKSE SODIŠČA EVROPSKE UNIJE 87

IZ PRAKSE ZA PRAKSO

Dr. Nežka Dekleva
Pravosodna svetnica, vrhovno sodišče Republike Slovenije
PREGLED NEKATERIH ODLOČITEV O REVIZIJAH GOSPODARSKEGA ODDELKA VRHOVNEGA SODIŠČA REPUBLIKE SLOVENIJE, OBJAVLJENIH V OBDOBJU OD SEPTEMBRA 2023 DO AVGUSTA 2024 109

Mag. Maja Zorman Krč
Okrožna sodnica, Okrožno sodišče v Kranju

Aleksandra Mirc Gombač
Predsednica, Okrajno sodišče v Sežani

Tatjana Polak
Okrajna sodnica svetnica, Okrajno sodišče v Ljubljani

Vesna Kukovec
Vodja zemljiške knjige, Okrajno sodišče v Ljubljani

Mag. Mateja Kosirnik
Vodja zemljiške knjige, Okrajno sodišče v Mariboru

Urška Repe
Vodja zemljiške knjige, Okrajno sodišče na Jesenicah

POVZETEK RAZPRAVE O AKTUALNIH VPRAŠANJIH Z ZEMLJIŠKOKNJIŽNE ŠOLE 2024..... 123

UVOD

V tej številki so zbrani za objavo prirejeni prispevki avtorjev, ki so kot predavatelji sodelovali na Izvršilni šoli 2024 (od 8. do 10. maja 2024 in od 29. do 31. maja 2024 v Mariboru); Osnovnem usposabljanju za sodnike, državne tožilce in poravnalce v kazenskih zadevah, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku (16., 17., 23. in 24. septembra 2024 v Ljubljani); Gospodarskopravni šoli 2024 (od 25. do 27. septembra 2024 v Zrečah); Šoli državnega odvetništva 2024 (21. in 22. novembra 2024 v Podčetrtku) in Zemljiškoknjižni šoli 2024 (25. in 26. novembra 2024 v Ankaranu).

Izobraževalne dogodke je organiziral Center za izobraževanje v pravosodju.

Ljubljana, junij 2025

Uredniški odbor

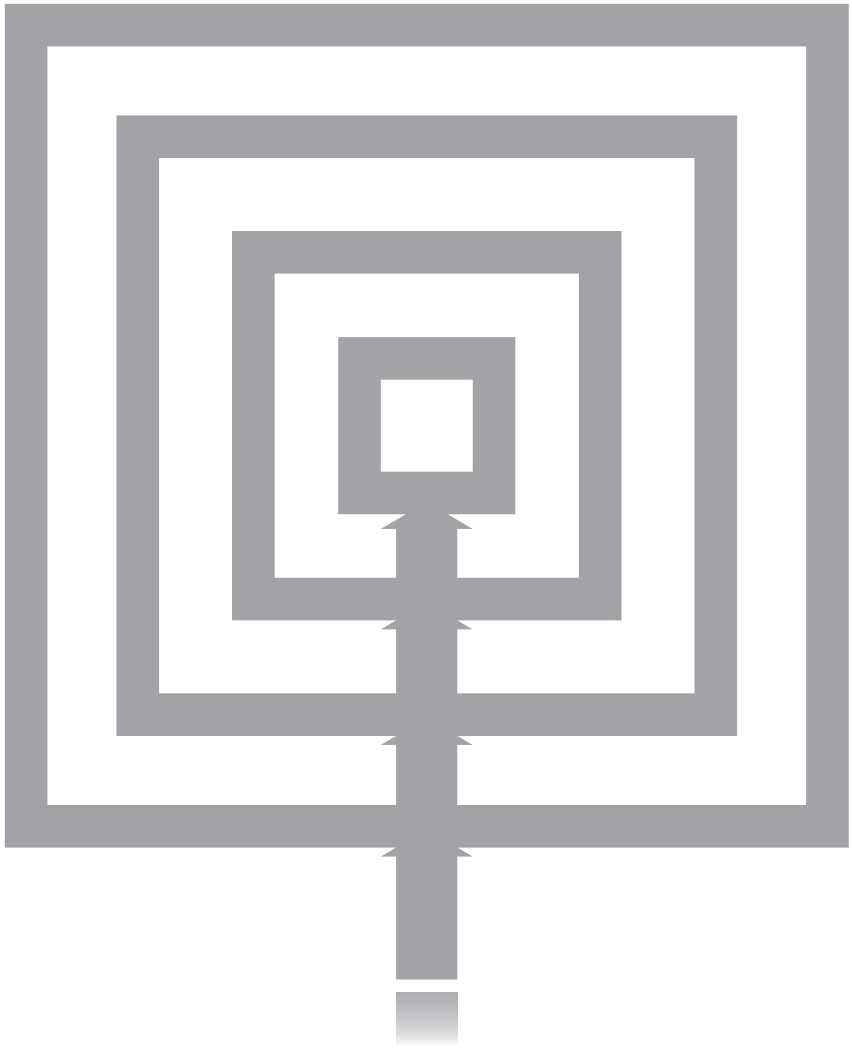

ČLANKI

PROBLEMATIKA NEODPLAČNEGA PRENOSA DRŽAVNEGA PREMOŽENJA NA ČLANE AGRARNIH SKUPNOSTI[1]

Dr. Ivanka Demšar Potočnik, višja državna odvetnica, Državno odvetništvo Republike Slovenije

1. UVOD

Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o agrarnih skupnostih (ZAgrS-A)[2] je bil v Zakon o agrarnih skupnostih (ZAgrS) dodan nov, 43.b člen,[3] ki med drugim določa, da Republika Slovenija neodplačno prenese svoj solastniški delež ali nedoločeni delež na nepremičnini članov, ki je v skupni lastnini, v agrarni skupnosti na druge člane agrarne skupnosti, če tako odločitev sprejme občni zbor z večino vseh glasov. Delež Republike Slovenije pa se ne prenese na občino, če je članica agrarne skupnosti, pri čemer njen solastniški delež pridobijo drugi člani agrarne skupnosti v enakem deležu. Solastniški delež, ki je pridobljen v skladu s tem členom, ne more biti predmet razpolaganja v skladu s tretjim odstavkom 37. člena ZAgrS. Skladno s 15. členom ZAgrS-A se prenos solastniškega ali nedoločenega deleža Republike Slovenije izvede v dveh letih od uveljavitve ZAgrS-A. ZAgrS-A je začel veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, torej 13. aprila 2022, kar pomeni, da se je dveletni rok iztekel 13. aprila 2024. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o agrarnih skupnostih (ZAgrS-B)[4] je rok za prenos solastniškega ali nedoločenega deleža Republike Slovenije podaljšal za tri leta, šteto od uveljavitve tega zakona. ZAgrS-B je začel veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, torej 8. maja 2024, kar pomeni, da se bo triletni rok iztekel 8. maja 2027.

V tem prispevku želim najprej predstaviti razloge, zakaj se navedena zakonska ureditev zdi sporna, nato pa opozoriti na težave in izzive, ki nas čakajo pred (ponovno) vsebinsko presojo Ustavnega sodišča Republike Sloveniji o skladnosti sporne zakonske določbe z Ustavo Republike Slovenije (ustava).[5]

---

1 Prispevek je za objavo prirejeno predavanje avtorice na šoli državnega odvetništva 2024, ki je v organizaciji Centra za izobraževanje v pravosodju potekala 21. in 22. novembra 2024 v Podčetrtku.

2 Uradni list RS, št. 44/22.

3 Uradni list RS, št. 74/15, 44/22 in 38/24.

4 Uradni list RS, št. 38/24.

5 Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a.

2. OBRAZLOŽITEV PREDLOGA ZA NEODPLAČNI PRENOS DRŽAVNEGA PREMOŽENJA

Iz predloga ZAgrS-A[6] med drugim izhaja, da novela zakona rešuje problematiko upravljanja lastnine, ki je v solastnini oziroma skupni lastnini članov agrarnih skupnosti, na način, ki bo omogočil, da se ta lastnina upravlja na primeren način. Z novelo zakona bo omogočeno normalno gospodarjenje s to lastnino, ki tako ne bo »mrtva«, ampak bodo zagotovljene njene gospodarska, socialna in ekološka funkcija. Agrarna skupnost je prepoznana kot pomembna skupnost na podeželju, ki zagotavlja upravljanje premoženja članov agrarne skupnosti in razpolaganje z njim, trajno gospodarjenje s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči, skupno uresničevanje interesov prebivalcev na podeželju, ohranjanje poseljenosti in običajev na podeželju ter razvoj podeželja. S predlogom zakona se agrarne skupnosti, ki so bile registrirane po Zakonu o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic (ZPVAS),[7] želijo spodbuditi, da bi se evidentirale po ZAgrS, ki celovito ureja upravljanje premoženja agrarnih skupnosti in razpolaganje z njim. Kot razlog za neodplačni prenos solastniškega oziroma skupnega deleža Republike Slovenije na nepremičninah agrarne skupnosti je navedeno, da sta občina ali država člana agrarne skupnosti, ki sta kot osebi javnega prava nenaravni član agrarne skupnosti, kar v praksi povzroča težave pri upravljanju premoženja agrarnih skupnosti.

V predlogu ZAgrS-B[8] se navaja tudi, da člani agrarnih skupnosti skrbijo za razvoj in ohranjanje podeželja, razvoj kmetijstva in blaginjo lokalnega prebivalstva z raznimi delovnimi akcijami in podobno. Država, kot član agrarne skupnosti, pri tem ne sodeluje. To v praksi povzroča težave pri upravljanju premoženja agrarnih skupnosti. Težave se pojavljajo tudi pri samem delovanju, saj se občnih zborov predstavniki države ne udeležujejo. V skupnem interesu vseh je, da se olajša delovanje agrarnih skupnosti. Zato je v 43.b členu ZAgrS opredeljen neodplačni prenos lastniškega deleža države na člane agrarne skupnosti, razen v primeru, ko gre za zemljišče, ki spada v zavarovano območje v skladu z zakonom, ki ureja ohranjanje narave.[9] Država ima obveznost neodplačnega prenosa svojega deleža v agrarni skupnosti na druge člane agrarne skupnosti v enakih deležih. Gre za izjemo od zakona, ki ureja razpolaganje s stvarnim premoženjem države in samoupravnih lokalnih skupnosti, pogoj za prenos pa je odločitev na občnem zboru z večino vseh glasov. S predlagano spremembo zakona se rok podaljša na pet let[10] in tako se omogoči nadaljnji neodplačni prenos deleža države na člane agrarnih skupnosti.

---

6 Predlog 2021-2330-0085 je dostopen na spletni strani: https://www.iusinfo.si/AppendixExtSlo/PDZ/PORODZ2021M11D26N20_2_1.PDF (20. 3. 2025).

7 Uradni list RS, št. 5/94, 38/94, 69/95, 22/97, 56/99, 72/00, 87/11, 14/15 – ZUUJFO in 74/15 – ZAgrS.

8 Predlog 2024-2330-009 je dostopen na spletni strani: https://www.iusinfo.si/AppendixExtSlo/PDZ/PORODZ2021M11D26N20_2_1.PDF (20. 3. 2025).

9 Take omejitve v sprejeti spremembi ZAgrS nismo zaznali.

10 Zakonodajalec se je odločil za podaljšanje roka brezplačnega prenosa za tri leta.

Predlagana obrazložitev se mi ne zdi prepričljiva. Predlagatelj sprememb zakona ni pojasnil, zakaj naj bi bila ravno solastnina oziroma skupna lastnina Republike Slovenije taka ovira za normalno gospodarjenje agrarnih skupnosti, da mora lastninsko pravico neodplačno prenesti na druge člane agrarne skupnosti, razen občine. Očitno je bilo spregledano, da kmetijska zemljišča, kmetije in gozdove v državni lasti upravljata in z njimi gospodarita v ta namen ustanovljeni samostojni pravni osebi, ki nista bili povabljeni k sprejemanju sporne odločitve. V oči bode tudi dejstvo, da ne obstajajo nobeni uradni podatki o tem, koliko je takih nepremičnin, kakšna je njihova velikost in koliko je to premoženje vredno. Vrednost državnega premoženja, ki se neodplačno prenaša na zasebne subjekte, bi morala biti natančno popisana in uradno ocenjena. To je pomembno tako z vidika finančnih učinkov kot z vidika davčne zakonodaje in državnih pomoči.

3. ZAKAJ JE NEODPLAČNI PRENOS DRŽAVNEGA PREMOŽENJA SPOREN?

Pravni sistem Republike Slovenije je urejen tako, da je upravljanje kmetijskih zemljišč, kmetij in gozdov v državni lasti ter gospodarjenje z njimi preneseno na Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (v nadaljevanju: sklad) in Slovenske državne gozdove, d. o. o. (v nadaljevanju: SiDG, d. o. o.). Zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (ZSKZ)[11] v 2. členu med drugim določa, da se ustanovi sklad, ki gospodari s kmetijskimi zemljišči in kmetijami v lasti Republike Slovenije. Gospodarjenje po tem zakonu vključuje razpolaganje in upravljanje. Razpolaganje pomeni vsak prenos lastninske pravice in prenos upravljanja, zlasti pa to pomeni prodajo, odsvojitev na podlagi menjave ali drug način odplačne ali neodplačne odsvojitve. Upravljanje pomeni skrb za pravno in dejansko urejenost, investicijsko vzdrževanje, oddajanje v najem, oddajanje v zakup, obremenjevanje s stavbnimi pravicami, dajanje stvarnega premoženja v uporabo in podobno. Zakon o gospodarjenju z gozdovi v lasti Republike Slovenije (ZGGLRS)[12] v 9. členu med drugim določa, da se za gospodarjenje z državnimi gozdovi ustanovi SiDG, d. o. o., ki v okviru opravljanja dejavnosti gospodarjenja[13] z državnimi gozdovi opravlja naloge razpolaganja[14] z državnimi gozdovi, upravljanja[15] državnih gozdov in pridobivanja[16] gozdov.

---

11 Uradni list RS, št. 19/10 – uradno prečiščeno besedilo, 56/10 – ORZSKZ16, 14/15 – ZUUJFO, 9/16 – ZGGLRS in 36/21 – ZZIRDKG.

12 Uradni list RS, št. 9/16, 36/21 – ZZIRDKG in 140/22 – ZSDH-1A.

13 Gospodarjenje z državnimi gozdovi pomeni razpolaganje z državnimi gozdovi, upravljanje državnih gozdov ter pridobivanje gozdov.

14 Razpolaganje z državnimi gozdovi pomeni njihovo prodajo, odsvojitev na podlagi menjave ali drug način odplačne ali neodplačne odsvojitve, ustanovitev služnosti, pravice stvarnega bremena in stavbne pravice na državnih gozdovih ter skrb za pravno urejenost.

15 Upravljanje državnih gozdov pomeni izvajanje ali oddajo in nadzor nad izvajanjem sečnje in spravila lesa, prevoza gozdnih lesnih sortimentov, opravljanja varstvenih in gojitvenih del ter vseh drugih del, ki so potrebna za zagotavljanje socialnih in ekoloških funkcij državnih gozdov, pridobivanja in prodaje gozdnih dobrin, gradnje in vzdrževanja gozdne infrastrukture, razen vzdrževanja gozdnih cest, ter prodajo lesa in gozdnih lesnih sortimentov ter oddajanje državnih gozdov v najem.

16 Pridobivanje gozdov pomeni vsak prenos lastninske pravice na gozdovih na Republiko Slovenijo.

Načelna prepoved neodplačnega razpolaganja s stvarnim premoženjem države izhaja iz 6. člena Zakona o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnostih (ZSPDSLS-1),[17] ki določa, da se stvarno premoženje lahko odsvoji ali se upravlja odplačno, če zakon ne določa drugače. ZSKZ v 16.b členu določa, da se na kmetijskih zemljiščih, s katerimi gospodari sklad, razen na območjih naravnih vrednot in zavarovanih območjih, ki jih je ustanovila država, in zaradi spremembe namenske rabe izgubijo status kmetijskega zemljišča, lahko neodplačno prenese lastninska pravica na občino, na območju katere leži nepremičnina, pod pogojem, da je izkazan javni interes, in sicer izključno za potrebe gradnje javnih objektov športa, zdravstva, šolstva, socialnega varstva, znanosti, kulture, javne uprave, prometne, energetske, komunalne in vodne infrastrukture ter objektov, ki služijo varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami in je takšen namen nedvoumno določen z občinskim podrobnim prostorskim načrtom ali občinskim prostorskim načrtom. ZGGLRS pa v 5. členu določa, da državnih gozdov ni dovoljeno neodplačno odsvojiti ali obremeniti, razen v primerih iz 24.[18] in 25.[19] člena tega zakona.

Iz povedanega izhaja, da je neodplačni prenos kmetijskih zemljišč, kmetij in gozdov v lasti Republike Slovenije osredotočen na primere, pri katerih to upravičuje javna korist. Ali je v zadevnem primeru utemeljena javna korist, je vprašanje, na katero bo moralo odgovoriti Ustavno sodišče Republike Slovenije. Moje mnenje, ki glede na obrazloženo v nadaljevanju ni osamljeno, je, da ni tako.

Sklad in SiDG, d. o. o., sta pri Ustavnem sodišču Republike Slovenije vložila pobudi za začetek postopka za oceno ustavnosti in zakonitosti ter predlog za zadržanje izvršitve 43.b člena ZAgrS. Iz pobude SiDG, d. o. o., med drugim izhaja, da se je sklicevalo na kršitev 2., 67. in 153. člena ustave. V pobudi je poudarjeno, da je izguba lastninske pravice države nevaren precedens in odpira prostor za nadaljnje pobude neodplačnih prenosov državnega premoženja bolj »naravnim« lastnikom, s čimer posamezniki pridobivajo materialno korist na račun države, ki pa ni imaginarni subjekt, ampak skupnost vseh državljanov. Sredstva, ki jih Republika Slovenija pridobiva z gospodarjenjem s svojim premoženjem, so namenjena za zadovoljevanje skupnih potreb vseh državljanov. Poudarjeno je tudi, da se cilji gospodarjenja s kmetijskimi zemljišči, kmetijami in godovi, ki so v lasti Republike Slovenije, prekrivajo z namenom agrarnih skupnosti. Na podlagi postopkov dedovanja se povečuje število članov in lastnikov agrarnih skupnosti, s tem pa se izgublja prvotni pomen, saj so dediči manj povezani z delom agrarne skupnosti in večkrat niti ne živijo več na območju agrarne skupnosti. Zmanjševanje premoženja pomeni manjše možnosti za dosego zakonskih ciljev SiDG, d. o. o.

17 Uradni list RS, št. 11/18, 79/18 in 78/23 – ZORR.

18 Ta člen ureja neodplačni prenos lastninske pravice na občino.

19 Ta člen določa neodplačno ustanovitev stavbne pravice ali stvarne služnosti v korist občine, na območju katere ta zemljišča ležijo, ali v korist izvajalca gospodarske javne službe, ki je v 100-odstotni neposredni ali posredni lasti države ali občine in se ne ukvarja s tržno dejavnostjo.

4. ODLOČITEV USTAVNEGA SODIŠČA REPUBLIKE SLOVENIJE

Ustavno sodišče Republike Slovenije je s sklepom opr. št. U-I-189/23, U-I-190/23 z dne 29. 2. 2024 pobudi Sklada in SiDG, d. o. o., za začetek postopka za oceno ustavnosti prvega odstavka 43.b člena ZAgrS zavrglo zaradi pomanjkanja pravnega interesa. Obrazložilo je, da do prenosa deleža Republike Slovenije na druge člane posamezne agrarne skupnosti ne pride na podlagi zakona, temveč mora odločitev o prenosu tega deleža v posameznem primeru sprejeti občni zbor posamezne agrarne skupnosti. Sklepe občnega zbora je pod pogoji iz 36. člena ZAgrS[20] mogoče izpodbijati s tožbo. Izpodbijana zakonska določba zato ne učinkuje neposredno. V primeru, ko izpodbijani predpis ne učinkuje neposredno, se lahko pobuda vloži šele po izčrpanju pravnih sredstev zoper posamični akt, izdan na podlagi izpodbijanega predpisa, hkrati z ustavno pritožbo pod pogoji iz 50. do 60. člena Zakona o ustavnem sodišču (ZUstS).[21]

Dr. Rajko Knez je v pritrdilnem ločenem mnenju opozoril, da je sodno varstvo pogojeno z odločitvijo več kot 20 % članov agrarne skupnosti, kar pomeni, da država kot član (torej oba ponudnika v njenem imenu), kadar tega deleža ne dosega, ponovno naleti na oviro. Vendar se tudi v takšnih primerih sklepi lahko izpodbijajo in takrat se pred sodiščem postavi očitek takšne ovire dostopa do sodnega varstva. Hkrati je navedel, da vidi veliko spornosti pri tej zakonski rešitvi in upa, da se bodo druge pristojne institucije lahko odzvale. Da je odziv potreben, kažejo podatki SiDG, d. o. o., ki pojasnjujejo, da mora neodplačno odsvojiti premoženje (gozdove), ki ga je kupila kot del njenega gospodarjenja z gozdovi.[22] Navedel je tudi, da prepuščanje državne lastnine na teh zemljiščih lahko pomeni tudi povečevanje trka javnega in zasebnega interesa, ki ga je treba nadvse senzibilno urejati. Ponudbi odpirata pomembno in precedenčno ustavnopravno vprašanje. Z vsebino se bodo, če bo sprožen kakšen postopek, morala spoprijeti sodišča (z možnostjo vložitve zahteve po 156. členu ustave). Še bolje pa bi bilo, če bi vlada in zakonodajalec še enkrat premislila in prisluhnila argumentom obeh pobudnikov. Morda pa jih k temu spodbudi tudi kakšen postopek organov, ki so pristojni ukvarjati se z neodplačnimi izgubami državnega premoženja. Zato kaže o tej odločitvi Ustavnega sodišča Republike Slovenije obvestiti računsko sodišče, dodaja dr. Knez.

Dr. Neža Kogovšek Šalamon pa je v odklonilnem ločenem mnenju k sklepu navedla, da ima pomisleke v zvezi s prenosom solastniških deležev države na gozdovih v večinski lasti agrarnih skupnosti, ki so bili pridobljeni z odplačnim

20 ZAgrS v 36. členu (med drugim) določa, da ima najmanj ena petina članov glede na deleže na premoženju (v nadaljevanju: preglasovana manjšina) pravico pred sodiščem izpodbijati sklepe občnega zbora, če meni, da so bili sprejeti v nasprotju s tem zakonom ali temeljnim aktom ali da bi z izvršitvijo izpodbijanega sklepa nastala škoda članom. Tožba se vloži v šestih mesecih od sprejetja sklepa.

21 Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo, 109/12, 23/20 in 92/21.

22 Iz izjave SiDG, d. o. o., ki jo je podala glede mnenja nasprotnega udeleženca in vlade v postopku ocene ustavnosti 43.b člena ZAgrS, izhaja, da je do zdaj izvedla nakupe gozdov v treh agrarnih skupnostih (Poljubinj, Jurna vas in Zapotok), pri čemer je skupna vrednost zemljišč v velikosti 507,07 ha znašala 1.029.384,54 EUR.

pravnim poslom z namenom državnega gospodarjenja z gozdovi, saj je tu položaj države kot lastnika takega premoženja drugačen od položaja države kot lastnika podedovanega premoženja, ki ga država ni hotela pridobiti in ga ni kupila z javnimi sredstvi.

Ločeni mnenji dveh ustavnih sodnikov jasno nakazujeta na sporno odločitev zakonodajalca glede neodplačnega prenosa državnega premoženja.

5. IZZIVI V ZVEZI S PONOVNIM DOSTOPOM DO USTAVNEGA SODIŠČA

Ob dejstvu, da naj bi po mnenju ustavnega sodnika dr. Kneza obravnavana problematika opozorila na pomembno ustavnopravno vprašanje, je državno odvetništvo ocenilo, da je treba storiti vse, da zadevo ponovno obravnava Ustavno sodišče Republike Slovenije. Za dosego tega cilja pa je treba najprej izpeljati postopke pred rednim sodiščem. Ob študiju obravnavane problematike sem naletala na vrsto vprašanj. Na nekatera izmed njih opozarjam v nadaljevanju in hkrati ponujam nekaj lastnih odgovorov, ki se bodo preizkusili v rednih postopkih.

5.1 Stvarna pristojnost sodišča

Prvo vprašanje, ki si zasluži nekaj razmisleka, je, katero sodišče je pristojno za odločanje o tožbi na podlagi 36. člena ZAgrS. Tožba se lahko vloži pri rednem ali upravnem sodišču. Redno sodišče obravnava civilnopravne zadeve. Zakon o pravdnem postopku (ZPP)[23] v 1. členu določa pravila postopka, po katerih sodišče obravnava in odloča v sporih iz osebnih in družinskih razmerij ter v sporih iz premoženjskih in drugih civilnopravnih razmerij fizičnih in pravnih oseb, razen če so kateri od navedenih sporov po posebnem zakonu v pristojnosti specializiranega sodišča ali drugega organa. Upravno sodišče rešuje upravne spore. Zakon o upravnem sporu (ZUS-1)[24] v 1. členu določa, da se v upravnem sporu zagotavlja sodno varstvo pravic in pravnih koristi posameznic oziroma posameznikov in organizacij proti odločitvam in dejanjem državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil na način in po postopku, ki ga določa ta zakon, če za določeno zadevo ni z zakonom zagotovljeno drugo sodno varstvo. Ta določba ima podlago v prvem odstavku 157. člena ustave, ki določa, da o zakonitosti dokončnih posamičnih aktov, s katerimi državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil odločajo o pravicah ali o obveznostih in pravnih koristih posameznikov in organizacij, odloča v upravnem sporu pristojno sodišče, če za določeno zadevo ni z zakonom predvideno drugo sodno varstvo. V drugem odstavku 157. člena

23 Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US, 3/22 – ZDeb in 92/24 – odl. US.

24 Uradni list RS, št. 105/06, 107/09 – odl. US, 62/10, 98/11 – odl. US, 109/12, 10/17 – ZPP-E in 49/23.

ustave pa je določeno, da če ni zagotovljeno drugo sodno varstvo, odloča v upravnem sporu pristojno sodišče tudi o zakonitosti posamičnih dejanj in aktov, s katerimi se posega v ustavne pravice posameznika.

Pri opredelitvi, ali gre za civilni ali upravni spor, je treba izhajati iz vsebine ZAgrS. Ta v 2. členu določa, da je agrarna skupnost po tem zakonu skupnost fizičnih in pravnih oseb, ki je bila kot agrarna skupnost ponovno vzpostavljena in organizirana na podlagi ZPVAS, in je vpisana v register agrarnih skupnosti iz 15. člena tega zakona. Ne glede na prejšnji odstavek je agrarna skupnost po tem zakonu tudi agrarna skupnost fizičnih in pravnih oseb na podlagi pogodbe ali statuta s skupnimi pravicami, dolžnostmi in obveznostmi, ki ji ni bilo odvzeto premoženje z odločbo v skladu z Zakonom o agrarnih skupnostih,[25] Zakonom o razpolaganju s premoženjem bivših agrarnih skupnosti[26] in drugimi predpisi, izdanimi po 15. maju 1945, ali odločba o odvzemu premoženja ni bila v celoti ali delno izvršena ali premoženje ni bilo v celoti odvzeto, ter je vpisana v register agrarnih skupnosti iz 15. člena tega zakona. Članica ali član agrarne skupnosti po tem zakonu je fizična ali pravna oseba, ki je vpisana v zemljiško knjigo kot solastnik ali skupni lastnik nepremičnega premoženja te agrarne skupnosti ali član, ki je določen v članskem imeniku agrarne skupnosti, če gre za agrarno skupnost iz prejšnjega odstavka, ki je v zemljiško knjigo vpisana kot nosilka lastninske pravice ali kot nekdanja agrarna skupnost. V 3. členu ZAgrS pa je določeno, da je namen agrarne skupnosti zagotavljanje upravljanja premoženja članov, trajno gospodarjenje s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči, skupno uresničevanje interesov prebivalcev na podeželju, ohranjanje poseljenosti in običajev na podeželju ter razvoj podeželja.

Zgoraj navedeno nakazuje, da je za odločanje o sporih na podlagi 36. člena ZAgrS pristojno redno – pravdno sodišče. Tako stališče izhaja tudi iz sodne prakse.[27] Tako je Višje sodišče v Ljubljani (VSL) zavzelo stališče,[28] da je razmerje med člani agrarne skupnosti in skupnostjo civilnopravne narave. Sodno varstvo v takih sporih je (v odsotnosti posebne ureditve) zagotovljeno v pravdnem postopku. Njegov obseg in vsebino določajo pravila o vrstah tožb in njihovih predpostavkah. V obrazložitvi pa je, med drugim, navedlo, da je po zakonski opredelitvi agrarna skupnost skupnost fizičnih in pravnih oseb na podlagi pogodbe, ki imajo skupne pravice, dolžnosti in obveznosti, določene z zakonom in pravili agrarne skupnosti (prvi odstavek 2. člena ZPVAS). ZPVAS, ki v večjem delu ureja ponovno vzpostavitev agrarnih skupnosti in vrnitev njihovega premoženja in pravic, vsebuje nekaj določb o lastninskopravnem položaju agrarne skupnosti in njenih članov ter o upravljanju premoženja, večinoma pa je ureditev razmerij v agrarni skupnosti prepuščena dogovoru članov v okviru splošnih pravil civilnega prava.

Ne glede na navedeno izražam pomisleke, ali naj se tožba pri rednem sodišču vloži tudi v primeru, ko niso izpolnjeni zakonski pogoji iz 36. člena ZAgrS. Iz

25 Uradni list LRS, št. 52/47.
26 Uradni list SRS, št. 7/65 – prečiščeno besedilo.
27 Primer se nanaša na ZPVAS. Vendar je uporabljiva tudi za ZAgrS.
28 Glej sodbo VSL v zadevi I Cp 1302/2012 z dne 14. 11. 2012.

primerov, s katerimi se srečujemo v praksi, namreč izhaja, da večkrat nista izpolnjena pogoja: a) 20-odstotna kvota, ki se šteje za preglasovano manjšino, in b) prekluzivni šestmesečni objektivni rok za vložitev tožbe. Analiza primerov je pokazala, da posamezna agrarna skupnost SiDG, d. o. o., oziroma sklad ni vabila na občni zbor niti ju ni pravočasno seznanila s sklepom o neodplačnem prenosu premoženja Republike Slovenije na člane agrarne skupnosti oziroma sta bila s tem seznanjena po izteku zakonskega roka za vložitev tožbe. V obeh primerih ni videti možnosti uspeha v pravdi, saj bi sodišče tako tožbo zavrglo oziroma brez nadaljnjega obravnavanja zavrnilo tožbeni zahtevek. Zato se mi postavlja vprašanje, ali tudi v teh primerih vložiti tožbo pri rednem sodišču ali pa bi bila tu smiselna vložitev tožbe pri upravnem sodišču na podlagi drugega odstavka 157. člena ustave. Iz komentarja k citiranemu členu ustave[29] izhaja, da so predmet presoje posamični akti in dejanja državnih organov in nosilcev javnih funkcij ter za akte in dejanja oseb zasebnega prava, ki nimajo posebnega sodnega varstva. Vsaka ustavna pravica mora biti oblastno zavarovana ne glede na to, kdo je subjekt njenega ogrožanja. Zato ustavne pravice do upravnega spora kot rezervnega sodnega varstva ni mogoče zoževati samo na akte in dejanja nosilcev oblasti.

Iz povedanega bi bilo možno izpeljati, da je upravni spor na tej podlagi dopusten tudi zoper odločitev občnega zbora agrarne skupnosti. Ob upoštevanju drugih pogojev, ki jih določa ZUS-1 za vložitev tožbe (zlasti vprašanja pravočasnosti), pa se spoprimimo še z vprašanjem, ali je stranki zagotovljeno drugo pravno varstvo. Kot zapisano, je dr. Knez opozoril na problematiko tožbe po 36. členu ZAgrS z vidika dostopa do sodnega varstva. Ni pa pojasnil, ali je ustrezno sodno varstvo tožba, vložena pri rednem ali upravnem sodišču. Pravica dostopa do sodnega varstva je ustavna pravica (23. člen ustave), katere bistvo je, da je sodno varstvo učinkovito. Učinkovitost pa se kaže tudi v meritorni odločitvi o zahtevku. Zavrnitev tožbenega zahtevka je sicer meritorna odločitev. Vendar je v primerih, ko posameznik ne more doseči kvote, da bi izpolnjeval pogoj preglasovane manjšine, ali ko zaradi objektivnih okoliščin ne more vložiti tožbe v zakonsko postavljenem roku, tako pravno sredstvo izvotljeno do te mere, da bi ga bilo mogoče šteti za neučinkovitega. Glede na navedeno razmišljam, ali ne bi bilo v teh primerih možno sodnega varstva uveljavljati prek upravnega sodišča.

5.2 Aktivna legitimacija

Naslednje vprašanje je povezano z aktivno legitimacijo, in sicer, ali naj tožbo vloži: a) Republika Slovenija, ki je formalna – zemljiškoknjižna solastnica oziroma skupna lastnica deležev na nepremičninah agrarne skupnosti, ali b) SiDG, d. o. o., oziroma sklad, ki imata glede na zgoraj navedeno zakonsko pooblastilo za upravljanje kmetijskih zemljišč, kmetij in gozdov v državni lasti.

Vrhovno sodišče Republike Slovenije (VSRS) je v zadevi II Ips 548/2008 na-

29 Tone Jerovšek, v: Komentar Ustave Republike Slovenije (Ur. Lovro Šturm), Izdala in založila Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije 2002, str. 1058.

vedlo, da kljub temu, da v skladu s prvim odstavkom 2. člena ZSKZ s kmetijskimi zemljišči, kmetijami in gozdovi v lasti Republike Slovenije gospodari sklad, to ne pomeni, da Republika Slovenija ni več nosilec pravic oziroma obveznosti iz materialnopravnega razmerja, na katero se nanaša posamezna nepravdna zadeva (glej sklep VSRS II Ips 528/2004). Takšen sklep izhaja iz narave lastninske pravice, saj država, ki zaradi prenosa upravičenj dela svojega nepremičnega premoženja nima v posesti, ga ne uporablja oziroma uživa niti z njim ne razpolaga, lahko z zahtevki stvarnopravne narave kljub temu poskrbi za zaščito lastninske pravice, še toliko bolj ob dejstvu, da je v zemljiški knjigi prav Republika Slovenija navedena kot lastnica parcele. Poleg tega je VSRS v 12. točki obrazložitve zadeve II Ips 64/2016 navedlo, da s prenosom tovrstnih upravičenj na sklad Republika Slovenija ni prenesla vseh pravic in obveznosti, ki izvirajo iz lastništva nepremičnin. Zato lahko z zahtevki stvarnopravne narave poskrbi tudi za zaščito svoje lastninske pravice, čeprav nepremičnin sicer nima v posesti, jih ne uporablja oziroma uživa niti z njimi ne razpolaga. Tudi obravnavani spor ne spada med posle razpolaganja, kot sta menili sodišči nižjih stopenj, čeprav je pojem razpolaganja v zakonu odprt in ni omejen zgolj na prodajo ali menjavo. Tožnica namreč svojo lastninsko pravico gradi na priposestvovanju (in poznejšem dedovanju po pravnih prednikih). Priposestvovanje je izvirni način pridobitve, za nastop katerega ni potrebna odsvojiteljeva izjava volje in posledično tudi ne soglasje volj, ki je lastno pridobitvam na podlagi pravnega posla, kamor spadajo prodaja, menjava in podobno, torej razpolaganje. Prav v tem se ta primer bistveno razlikuje od zadeve VSL II Cp 246/2011, v kateri sta tožnici vložili tožbo za ugotovitev sklenitve pogodbe za kmetijska zemljišča, in torej trdili ravno to, da je soglasje volj v smislu pogodbe nastalo. Ker pogodbe v imenu Republike Slovenije sklepa sklad, je tudi prava tožena stranka v primerjanem sporu. VSL pa je v zadevi II Cp 246/2011 zavzelo stališče, da sta tožnici vložili tožbo na ugotovitev sklenitve pogodbe za kmetijska zemljišča, kot toženo stranko pa navedli Republiko Slovenijo, ki jo zastopa sklad. Sklad ni pooblaščenec oziroma zastopnik tožene stranke, pač pa je pravna oseba, ki gospodari z nepremičninami, zato je pasivno legitimiran sklad, in ne Republika Slovenija. Ker sklad v tem postopku ni naveden kot tožena stranka, je sodišče tožbeni zahtevek zaradi pomanjkanja pasivne legitimacije pravilno zavrnilo.

Iz predstavljene sodne prakse izhaja, da je za razmejitev aktivne legitimacije med Republiko Slovenijo in SiDG, d. o. o., oziroma skladom pomembna vsebina pravnega varstva. Če gre za zahtevek stvarnopravne narave, je lahko aktivno legitimiran tudi formalni lastnik, torej Republika Slovenija. V drugih primerih je aktivno legitimiran sklad oziroma SiDG, d. o. o. V zvezi z vprašanjem aktivne legitimacije SiDG, d. o. o., se sodna praksa še ni izoblikovala. Glede na to, da ima SiDG, d. o. o., pristojnosti glede upravljanja gozdov v državni lasti in razpolaganja z njimi, ne vidim razlogov, da zanj ne bi veljala enaka pravila glede aktivne legitimacije.

Glede na to, da se zahtevek po 36. členu ZAgrS ne nanaša neposredno na lastninsko pravico, temveč gre za obligacijsko pravico (izpodbijanje sklepa občnega zbora), menim, da je aktivno legitimiran za vložitev tožbe SiDG, d. o. o.,

oziroma sklad. Na aktivno legitimacijo SiDG, d. o. o., oziroma sklada kaže tudi dejstvo, da Ustavno sodišče Republike Slovenije v zvezi z vložitvijo pobude za začetek postopka za oceno ustavnosti 43.b člena ZAgrS ni problematiziralo aktivne legitimacije teh dveh organov. Ker bo odločitev sodišča lahko imela posledice tudi na premoženjske pravice Republike Slovenije (izguba solastninskega oziroma skupnega delež Republike Slovenije v agrarnih skupnostih), pa bi se lahko v pravdi pridružila SiDG, d. o. o., oziroma skladu kot stranska intervenientka na podlagi 199. člena ZPP. Pri tem je treba opozoriti na nekoliko neugoden položaj, saj je bila prav Republika Slovenija (v vlogi zakonodajalca, po predlogu vlade, zanjo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano) tista, ki je sprejela sporno določbo ZAgrS-A in ZAgrS-B. Iz obrazložitve sklepa Ustavnega sodišča Republike Slovenije pa je razbrati, da Državni zbor Republike Slovenije in Vlada Republike Slovenije podpirata sprejeto zakonodajo, vključno s sporno določbo.

5.3 Tožbeni zahtevek

ZAgrS v prvem odstavku 36. člena določa, da se pred sodiščem izpodbija sklep občnega zbora. Z obligacijskopravnega vidika se mi pojem izpodbijanja ne zdi ustrezen, saj se v Obligacijskem zakoniku (OZ[30]) navaja glede neveljavnosti pogodb (94. do 99. člen OZ) in izpodbijanja dolžnikovih pravnih dejanj (255. do 260. člen OZ). Nobene od navedenih podlag niti ni mogoče smiselno uporabiti, saj sklep občnega zbora ni pogodba, temveč enostransko oblikovana odločitev kolektivnega organa. To bi bilo kot določeno pravno dejanje sicer lahko podvrženo izpodbijanju, vendar niso izpolnjene predpostavke za izpodbijanje po OZ.

Glede na navedeno bi bilo pri oblikovanju tožbenega zahtevka primerneje smiselno uporabiti določbe 8. poglavja Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1),[31] ki se nanašajo na ničnost in izpodbojnost (390. do 401. člen), ali pa 24. člen Zakona o zadrugah (ZZad),[32] ki določa, da je sklep občnega zbora, ki je v nasprotju s prisilnimi predpisi, ničen. Sklep občnega zbora, ki je v nasprotju z zadružnimi pravili ali daje neupravičeno korist enemu ali več članom oziroma drugim osebam v škodo zadruge, lahko vsak član zadruge, vsak član upravnega ali nadzornega odbora oziroma direktor, ki je na občnem zboru posebej nasprotoval sprejetju takšnega sklepa in zahteval, da se njegov protest vpiše v zapisnik, izpodbija s tožbo pri pristojnem sodišču v 60 dneh po končanem občnem zboru. Če je občni zbor sestavljen iz predstavnikov, lahko v roku iz prejšnjega odstavka vloži tožbo tudi član, ki ni bil izvoljen za predstavnika. Ugotovitev ničnosti sklepa občnega zbora lahko kadar koli zahteva vsakdo, ki ima pravni interes. Če tožbo za ugotovitev ničnosti ali razveljavitev sklepa vloži organ, ki zastopa zadrugo, zastopa zadrugo v pravdi nadzorni odbor ali pooblaščenec oziroma več pooblaščencev, ki jih imenuje občni zbor. Pravno-

30 Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631.
31 Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19 – ZPosS, 158/20 – ZIntPK-C, 18/21, 18/23 – ZDU-1O in 75/23.
32 Uradni list RS, št. 97/09 – uradno prečiščeno besedilo in 121/21.

močna sodna odločba o ugotovitvi ničnosti ali o razveljavitvi sklepa občnega zbora učinkuje za vse člane.

Čeprav ZAgrS govori o izpodbojnosti sklepov občnega zbora, menim, da bi bilo glede na okoliščine posameznega primera (npr. pri najhujših oblikah kršitev, kamor je šteti zlasti nepravilno vabljenje članov agrarne skupnosti na občni zbor agrarne skupnosti), najprej treba zahtevati ugotovitev ničnosti sklepov občnega zbora agrarne skupnosti. Podredno pa se lahko uveljavlja razveljavitev sklepa občnega zbora agrarne skupnosti v delu, kjer je bilo odločeno o neodplačnem prenosu državnega premoženja na druge člane agrarne skupnosti, razen občino.

5.4 Vsebina tožbe

Skladno z določbo prvega odstavka 180. člena ZPP mora tožba poleg določenega zahtevka glede glavne stvari in stranskih terjatev zajemati tudi: a) dejstva, na katera tožnik opira zahtevek, b) dokaze, s katerimi se ta dejstva ugotavljajo, c) druge podatke, ki jih mora imeti vloga (105. člen ZPP), in č) identifikacijske podatke strank iz 180.a člena tega zakona. Pravne podlage tožniku ni treba navajati, če pa jo navede, sodišče nanjo ni vezano. Vendar je pravna podlaga pomembna, saj nam prav ta pove, katera dejstva so pravno pomembna in jih je treba navajati v vsakem posameznem primeru. Navesti je namreč treba le pravno pomembna dejstva. Zanje pa je treba navesti tudi ustrezne dokaze.

Glede na določbo 36. člena ZAgrS so za utemeljitev tožbe potrebna naslednja pravna dejstva in dokaz: a) navedba, da ima tožeča stranka najmanj eno petino članov glede na delež na premoženju, kar se dokazuje z izpisom iz zemljiške knjige ali ustreznim potrdilom zadevne agrarne skupnosti o tem, kolikšen je delež tožeče stranke, b) utemeljitev, zakaj je izpodbijani sklep v nasprotju z zakonom ali temeljnim aktom ali da bi z izvršitvijo izpodbijanega sklepa nastala škoda članom. V okviru tega je treba glede na okoliščine posameznega primera navesti zlasti: ali je bil občni zbor sklican pravilno, ali je bila tožeča stranka pravilno vabljena na občni zbor, kakšna je bila udeležba in koliko članov je glasovalo za sprejetje sklepa. Pri tem je pomembno, da ZAgrS v spornem 43.b členu določa, da mora odločitev o brezplačnem prenosu državnega premoženja v agrarni skupnosti občni zbor sprejeti z večino vseh glasov (absolutna navadna večina), torej več kot 50 % površine skupnih zemljišč članov agrarne skupnosti. Če na občni zbor SiDG, d. o. o., in sklad nista bila vabljena, gre za negativno dejstvo, za katero velja, da zadostuje ustrezna navedba in mora nasprotna stranka trditi in dokazati, da sta bila pravilno vabljena. Udeležba na seji občnega zbora se dokazuje z zapisnikom, v katerem mora biti natančno navedeno, kateri člani agrarne skupnosti so se udeležili občnega zbora in koliko znašajo njihovi solastniški oziroma skupni deleži v agrarni skupnosti. Kot dokaz, s kakšno večino je bil sprejet sklep občnega zbora, pa je treba predložiti dokazila o tem, koliko je znašal delež posameznega člana agrarne skupnosti, ki se je udeležil občnega zbora in je glasoval za sprejetje sklepa o brezplačnem prenosu deleža Republike Slovenije na nepremičninah v agrarni skup-

nosti. Pojasniti pa je treba tudi, da je tožba vložena pravočasno, torej znotraj objektivnega šestmesečnega roka, šteto od dneva občnega zbora.

Za dostop do Ustavnega sodišča Republike Slovenije je poleg tega bistveno, da se že v postopku pred rednim sodiščem uveljavljajo kršitve ustavnih pravic in navedejo vsi razlogi v zvezi z neustavnostjo 43.b člena ZAgrS, ter kjer je to potrebno (ker je že potekel šestmesečni objektivni rok za izpodbijanje sklepa občnega zbora), dodatno tudi glede 36. člena ZAgrS. Nekatere ustavne kršitve izhajajo že iz pobude za začetek za oceno ustavnosti 43.b člena ZAgrS. Glede na ločeni mnenji dr. Rajka Kneza in dr. Neže Kogovšek Šalamon pa menim, da bi bilo treba nabor ustavnih kršitev še razširiti. Menim, da bi bilo treba, poleg že zatrjevanih kršitev, uveljavljati še kršitve 14., 22., 23., 33. in 71. člena ustave. Natančna obrazložitev posamezne kršitve ustavnih pravic presega namen tega članka. Zato v nadaljevanju predstavljam zgolj obris predlaganih kršitev ustave.

5.4.1 Kršitev 2. člena ustave

Ključno se mi zdi, da zakonodajalec ni pojasnil stvarno utemeljenih razlogov, zakaj mora država neodplačno prenesti svoje solastniške oziroma nedoločene deleže na nepremičninah v agrarnih skupnostih na druge člane agrarne skupnosti. Kot zapisano, je obrazložitev, da sta občina ali država člana agrarne skupnosti, ki sta kot osebi javnega prava nenaravni član agrarne skupnosti, vsebinsko prazna. Prav tako ni dovolj pojasnjeno, kakšne težave dosedanji režim lastništva nepremičnin agrarnih skupnosti povzroča pri upravljanju premoženja agrarnih skupnosti. V okviru te kršitve je treba opozoriti na posebnosti upravljanja kmetijskih zemljišč, kmetij in gozdov v državni lasti ter gospodarjenja z njimi, še zlasti, zakaj je Republika Slovenija to funkcijo prenesla na sklad in SiDG, d. o. o. Ne nazadnje pa bi bilo treba poudariti obseg tega gospodarjenja in njegov namen. Obrazložiti bi bilo treba tudi, da je z uveljavljenim načinom varovan širši javni interes, in ne le interes posameznih članov agrarnih skupnosti.

5.4.2 Kršitev drugega odstavka 14. člena ustave

V okviru te kršitve je treba opozoriti, da je zakonodajalec neutemeljeno »privilegiral« samo skupino ljudi in brez stvarno utemeljenega razloga določil različne režime prenosa deležev za državo (obligatorno) in občino (fakultativno). Prepričana sem, da država po posebej zato ustanovljenih organih s kmetijskimi zemljišči in gozdovi gospodari bolje in učinkovitejše kot občina. Poleg tega ne gre spregledati, da se položaj današnjih agrarnih skupnosti bistveno razlikuje od njihovega položaja v preteklosti. Nedvomno je, da se kmetijstvo, zlasti v hribovitih predelih države, opušča, pa tudi namen rabe in uživanja gozdov je v današnjih časih drugačen kot v preteklosti. Poleg tega je vprašljiva primerjava agrarnih skupnosti pri nas in v tujini, saj ni znano, ali imajo tudi v tujih državah na ravni države ustanovljene pravne osebe, ki skrbijo za gospodarjenje s kmetijskimi zemljišči in gozdovi. Poleg tega je treba opozoriti tudi na spremembo strukture članov agrarnih skupnosti. Vsaj nekateri med njimi

nimajo več neposrednega stika z življenjem in delom na zemljiščih, ki so v lasti agrarnih skupnostih. Zato se upravičeno zastavlja vprašanje, ali so ti boljši gospodar od državnih organov, ki upravljajo veliko število kmetijskih zemljišč in gozdov ter gospodarijo z njimi.

5.4.3 Kršitev 33., 67. in 71. člena ustave

V zvezi s temi ustavnimi pravicami se zastavlja vprašanje, ali je ta kršitev v danem primeru sploh možna oziroma pravno dopustna. Ustavno sodišče Republike Slovenije je v zadevi Up 10/93 z dne 20. 6. 1995 sprejelo stališče, da predvsem v premoženjskem pogledu ni mogoče razlikovati med fizičnimi in pravnimi osebami. Glede premoženja so varovane ustavne pravice kot celota. Vendar Galič[33] opozarja na problematiko v zvezi z vprašanjem, ali je lahko javnopravna oseba (država, občina, javni zavod) nosilec ustavnih pravic vsebinske narave (npr. pravice do zasebne lastnine), in pojasnjuje, da nemško ustavno sodišče ustavnih pritožb javnopravnih subjektov zaradi kršitve vsebinskih ustavnih pravic ne dopušča. Ustavno sodišče Republike Slovenije se v zadevi Up 373/97 z dne 22. 2. 2001 do tega vprašanja ni opredelilo. V zadevi U-I-225/96 z dne 1998 pa so se do tega vprašanja v ločenih mnenjih opredelili sodniki Krivic, Jambrek in Ude. Krivic je možnost, da bi pravna oseba javnega prava uživala ustavnosodno varstvo pravice do zasebne lastnine, kategorično zavrnil, sklicujoč se na prakso nemškega ustavnega sodišča. Ude in Jambrek pa sta menila, da bi bilo treba razlikovati glede na naravo premoženja. Občina bi po njunem mnenju uživala ustavnosodno varstvo pravice do zasebne lastnine, ko gre za lastnino v zasebnopravni funkciji – na primer delež v gospodarski družbi, ne pa, ko gre za lastnino v javnopravni funkciji (na primer lastnino na naravnem javnem dobru ali infrastrukturi). Menim, da bi se v posameznih primerih lahko zagovarjalo stališče, da gre za lastnino v zasebnopravni funkciji (še zlasti v primerih, kjer je SiDG, d. o. o., kupoval deleže nepremičnin od drugih članov agrarne skupnosti). Žal pa ni mogoče predvideti, kako bo na to vprašanje gledalo Ustavno sodišče Republike Slovenije.

5.4.4 Kršitev 22. in 23. člena ustave

Poudariti je treba, da je bila Republiki Sloveniji oziroma skladu in SiDG, d. o. o., *de facto* odvzeta možnost tako do izjav (tako glede sprejetja sporne zakonske določbe kot tudi glede sprejetja določenih sklepov občnega zbora) kot tudi do sodnega varstva v vseh tistih primerih, ko je od občnega zbora, na katerem so člani agrarne skupnosti sprejeli sklep o brezplačnem prenosu solastniškega oziroma nedoločenega deleža države na člane agrarne skupnosti, že potekel šestmesečni rok za vložitev tožbe ali ko Republika Slovenija nima najmanj 20-odstotnega deleža na nepremičnem premoženju agrarne skupnosti. Temu ustrezno je treba izpodbijati tudi 36. člen ZAgrS, ki v izpostavljenih primerih jemlje pravico do enakega varstva in do vsebinske presoje spornih sklepov občnih zborov agrarne skupnosti.

---

33 Aleš Galič, Ustavno civilno procesno pravo, Ustavna procesna jamstva, Ustavna pritožba – meje preizkusa in postopek. GV Založba, Ljubljana 2004, str. od 495 do 497.

5.4.5 Kršitev 153. člena ustave

Kot je bilo obrazloženo, je neodplačni prenos državnega premoženja načeloma prepovedan oziroma je v omejenem obsegu dovoljen občinam. Zato je z vidika koherentnosti in skladnosti določb ZSKZ, ZGGLRS in ZSPDSLS-1 treba uveljavljati tudi to kršitev.

6. SKLEP

Državno odvetništvo se je s problematiko neodplačnih prenosov državnega premoženja srečalo: a) pri obravnavanju posameznih zahtevkov (v predhodnem in sodnem postopku) agrarnih skupnosti za sklenitev pogodbe o neodplačnem prenosu državnega premoženja na podlagi 43.b člena ZAgrS, b) v zvezi z zaprosilom SiDG, d. o. o., za izdajo pravnega mnenja o celoviti proučitvi problematike 43b. člena ZAgrS in c) v zvezi s predlogi SiDG, d. o. o., in sklada za prevzem zastopanja v postopkih izpodbijanja sklepov občnih zborov posameznih agrarnih skupnosti na podlagi 36. člena ZAgrS.

Pri obravnavi teh primerov je državno odvetništvo naletelo na številne težave in dileme, med njimi tudi na težavo »konflikta interesov« v primeru prevzema zastopanja SiDG, d. o. o., in sklada ter na neznanko o številu morebitnih sporov. Po tehtnem premisleku in posvetovanju s pripravljavcem zakonske spremembe spornega člena ZAgrS je sprejelo odločitev o prevzemu zastopanja z namenom, da se v največji možni meri zaščitijo premoženjskopravni interesi Republike Slovenije. Odločitev je sprejelo ob dejstvu, da ne razpolaga s podatki o številu agrarnih skupnosti, v katerih ima država svoje deleže, niti o obsegu in vrednosti premoženja, na katero se nanaša sporna določba. Razpolaga samo z več kot deset let starimi podatki, da je bilo na podlagi ZPVAS registriranih 638 agrarnih skupnosti, zemljišča članov agrarnih skupnosti pa obsegajo skupno 77.486,47 ha, kar je 3,67 % celotne površine Republike Slovenije.

Glede na odločitev Ustavnega sodišča Republike Slovenije, da SiDG, d. o. o., in SKZG lahko sprožita postopek za oceno ustavnosti in zakonitosti 43.b člena ZAgrS šele po izčrpanju pravnih sredstev, in upoštevaje dejstvo, da je treba storiti vse potrebno, da se državno premoženje ne bi brezplačno prenašalo na zasebne subjekte, je imelo državno odvetništvo dolžnost ustrezno se odzvati. Šele meritorna odločitev Ustavnega sodišča Republike Slovenije bo dala jasen odgovor, ali je bilo ravnanje oblastnih organov pravilno. Do tja je še dolga in naporna pot, na kar sem želela opozoriti v tem prispevku.

LITERATURA IN VIRI:

- Komentar Ustave Republike Slovenije (ur. Lovro Šturm). Izdala in založila Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije 2002.
- A. Galič. Ustavno civilno procesno pravo, Ustavna procesna jamstva, Ustavna pritožba – meje preizkusa in postopek. GV Založba, Ljubljana 2004.
- Odločitve Ustavnega sodišča Republike Slovenije: I-I-189/23, U-I-190/23, Up 10/93, Up 373/97, U-I-225/96.
- Odločitve Višjega sodišča v Ljubljani: I Cp 1302/2012, II Cp 246/2011.
- Odločitve Vrhovnega sodišča Republike Slovenije: II Ips 548/2008, II Ips 528/2004, II Ips 64/2016.
- Ustava Republike Slovenije.
- Zakon o agrarnih skupnostih.
- Zakon o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic.
- Zakon o agrarnih skupnostih 1948.
- Zakon o razpolaganju s premoženjem bivših agrarnih skupnosti.
- Zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije.
- Zakon o gospodarjenju z gozdovi v lasti Republike Slovenije.
- Zakon o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnostih.
- Zakon o ustavnem sodišču.
- Zakon o pravdnem postopku.
- Zakon o upravnem sporu.
- Obligacijski zakonik.
- Zakon o gospodarskih družbah.
- Zakon o zadrugah.

VROČANJE V EU – NOVA UREDBA IN NOVEJŠA SODNA PRAKSA[1]

Dr. Andrej Ekart, višji sodnik, Višje sodišče v Mariboru

1. UVOD

V zadnjih letih je prišlo do novih premikov na področju čezmejnega vročanja v druge države članice Evropske unije (EU). Ne le, da je sodna praksa Sodišča EU (SEU) s tega področja čedalje bogatejša, sprejeta je bila tudi nova uredba o vročanju v EU (v nadaljevanju: EUV), in sicer Uredba (EU) 2020/1784 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2020 o vročanju sodnih in izvensodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah (vročanje pisanj) (prenovitev),[2] ki je nadomestila prejšnjo uredbo o vročanju, tj. Uredbo (ES) št. 1393/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. novembra 2007 o vročanju sodnih in izvensodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah (vročanje pisanj) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1348/2000.[3] Uporablja se od 1. 7. 2022 (37. člen EUV) v vseh državah članicah Evropske unije, tudi na Danskem, četudi v 48. točki preambule k EUV piše, da se EUV tam ne uporablja. Kajti Danska je z izjavo na podlagi vzporednega sporazuma z Evropsko skupnostjo potrdila svoj namen za izvajanje vsebinskih določb EUV.[4]

To pa ne pomeni, da je EUV edini pravni vir, ki se uporablja pri čezmejnem vročanju. Glede vprašanj, ki z EUV niso urejena, se uporabi nacionalno pravo (*lex fori*), na primer glede vprašanja, na kakšen način organ za sprejem vroči sodno pisanje naslovniku v skladu s prvim odstavkom 7. člena EUV.[5]

Namen tega prispevka ni celovita predstavitev čezmejnega vročanja znotraj EU, o tem so na voljo drugi viri,[6] temveč predstavitev novosti, ki jih je prinesla nova EUV (št. 2020/1784) v primerjavi s prejšnjo uredbo o vročanju (št. 1393/2007), ter prikaz sodne prakse SEU.

---

1 Prispevek je za objavo prirejeno predavanje avtorja na Izvršilni šoli 2024, ki je v organizaciji Centra za izobraževanje v pravosodju potekala od 8. do 10. maja 2024 v Mariboru.

2 UL L 405, 2. 12. 2020.

3 UL L 324, 10. 12. 2007.

4 Glej Sporazum med Evropsko skupnostjo (ES) in Kraljevino Dansko o vročanju sodnih in zunajsodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah, UL L 19, 21. 1. 2021.

5 Aleš Galič, v: Aleš Galič, Nina Betetto, Evropsko civilno procesno pravo I, GV Založba, Ljubljana 2011, str. 86.

6 Vesna Rijavec, Vročanje pisanj v EU, v: Gospodarski subjekti na trgu – novosti in aktualna vprašanja gospodarskega prava: (pravo gospodarskih družb, gospodarske pogodbe, gospodarsko pravo EU, davčno pravo, delovno pravo). Maribor, Pravna fakulteta: Inštitut za gospodarsko pravo, 2010, str. 169–180; A. Galič, N. Betetto, nav. delo; Andrej Ekart, Vročanje v države članice EU v postopkih izvršbe in zavarovanja, Pravosodni bilten 2/2014, str. 131–141; Lenart Željko, Vročanje v tujino v civilnih in gospodarskih zadevah, Pravosodni bilten 1/2021, str. 27–44.

2. KDAJ JE TREBA UPORABITI UREDBO O VROČANJU

EUV se uporabi v primeru **čezmejnega vročanja** v EU. Za čezmejno vročanje gre v primeru vročanja iz ene države članice v drugo državo članico (5. točka preambule k EUV). Uredba v 1. členu določa tudi, da se uporabi **v vseh civilnih in gospodarskih zadevah**, kar pomeni, da tudi v družinskih, zapuščinskih, izvršilnih in drugih podobnih zadevah (prvi odstavek 1. člena EUV). Uporabi se, kadar je naslovnikov naslov v drugi državi članici **znan** (*a contrario* drugi odstavek 1. člena EUV).

EUV se ne uporabi:

a) kadar naslov osebe, ki ji je treba vročiti pisanje, ni znan (drugi odstavek 1. člena EUV),[7]

b) če ima naslovnik v državi sodišča odvetnika ali pooblaščenca za sprejemanje pisanj (tretji odstavek 1. člena EUV) ali

c) v zavarovalnih primerih, ko je tožena stranka zavarovalnica, ki je v državi poteka postopka imenovala predstavnika za (neživljenjska) zavarovanja (običajno je predstavnik neka druga zavarovalnica); v takih primerih imenovanje predstavnika v državi članici gostiteljici s strani zavarovalnice za neživljenjska zavarovanja vključuje tudi pooblastilo tega predstavnika za sprejem začetnega procesnega akta v zvezi z odškodnino za prometno nesrečo, kar pomeni, da zadošča vročitev temu predstavniku in vročanje zavarovalnici (kot toženi stranki) v tujino ni potrebno.[8]

To pomeni, da je razen navedenih izjem za vročanje v drugo državo članico v primeru znanega naslovnikovega naslova v civilni ali gospodarski zadevi vedno treba uporabiti EUV (in ne nacionalno pravo – *lex fori*), vročitev pa je treba opraviti na načine, ki jih za to določa navedena uredba.[9]

Kot navedeno zgoraj, drugi odstavek 1. člena EUV izrecno predvideva, da je mogoče EUV izjemoma uporabiti tudi, ko naslovnikov naslov za vročanje ni znan, in sicer v primeru uporabe 7. člena EUV. Gre za novost, ki je prejšnja uredba o vročanju ni poznala, saj se je uporabljala izključno v primerih, ko je bil naslovnikov naslov znan, izjem pa ni predvidevala. V 7. členu EUV je predviden mehanizem za pomoč pri poizvedbah o naslovu naslovnika. In sicer navedena določba predvideva, da v primeru, ko naslov osebe, ki ji je treba vročiti sodno ali izvensodno pisanje v drugi državi članici, ni znan, ta država članica zagotovi pomoč pri določitvi naslova na vsaj enega od naslednjih načinov: a) navede imenovane or-

7 Razen če gre za iskanje naslova naslovnika v skladu s 7. členom EUV (to pomeni, da se v skladu s 7. členom EUV uredba izjemoma lahko uporabi celo v primeru, ko naslov naslovnika ni znan, če gre za iskanje njegovega naslova).

8 Glej sodbo SEU z dne 27. 2. 2020 v zadevi C-25/19, Corporis sp. z.o.o.

9 Glej 24. in 25. točko obrazložitve sodbe SEU z dne 19. 12 2012 v zadevi C-325/11, Alder. Tako tudi Stefan Huber, Vročanje pisanj, študije primerov, april 2019, spletni vir: https://court-staff.legaltraining.eu/wp-content/uploads/sites/29/2022/03/SLOVENIAN_Service_of_documents.pdf (vpogled 24. 8. 2024).

gane, na katere organ za pošiljanje lahko naslovi prošnjo za ugotovitev naslova osebe, ki ji je treba vročiti pisanje; b) omogoči osebam iz drugih držav članic, da vložijo zaprosila, vključno na elektronski način, za informacije o naslovih oseb, ki jim je treba vročiti pisanje, neposredno pri registrih prebivališča ali drugih javno dostopnih podatkovnih zbirkah z uporabo standardnega obrazca, ki je objavljen na evropskem portalu ePravosodje, ali c) zagotovi podrobne informacije prek evropskega portala ePravosodje o tem, kako najti naslove oseb, ki jim je treba vročiti pisanje. Slovenija je Evropski komisiji (v skladu z drugim pododstavkom 7. člena EUV) sporočila, da slovenski organi zagotavljajo pomoč pri določitvi naslova tako, da tuji organ za pošiljanje pošlje prošnjo za ugotovitev naslova osebe, ki ji je treba vročiti pisanje, okrožnemu sodišču; okrožna sodišča imajo namreč dostop do podatkovne zbirke registra prebivalstva in lahko na lastno pobudo ali na zaprosilo prosečega sodišča pridobivajo informacije o naslovih, kadar naslov, naveden v zaprosilu za vročanje, ni točen ali ni znan.[10]

Če strankin naslov ni znan in so bile tudi poizvedbe o strankinem naslovu na podlagi 7. člena EUV neuspešne, vročitve ni mogoče opraviti na način, kot je predviden po EUV, temveč je treba v teh primerih glede vročanja uporabiti *lex fori*, torej nacionalno pravo države članice, kjer teče postopek.[11] V Sloveniji se tako v primeru, ko je treba vročiti sodno pisanje stranki, katere naslov ni znan, najprej uporabi določba 143. člena ZPP, v skladu s katero sodišče v uradnih evidencah in pri svojcih išče dejanski naslovnikov naslov bivanja. Šele če je vročanje po navedeni določbi neuspešno, je treba: v skladu s 4. točko drugega odstavka 82. člena ZPP stranki postaviti začasnega zastopnika, če gre za vročanje pisanja o začetku postopka (na primer tožbe); če je treba stranki vročiti kakšno nadaljnje pisanje v postopku, pa se uporabi določba 145. člena ZPP, v skladu s katero se vročitev šteje za opravljeno z nabitjem na sodno desko,[12] pri čemer pa je po mojem prepričanju treba, ker gre pri tem za obliko fiktivne vročitve, ki globoko posega v strankino pravico do izjave in sodelovanja v postopku, v skladu z ustavnim načelom sorazmernosti pri posegih v človekove pravice pred tem (tj. pred nabitjem na sodno desko) z ozirom na to, da imajo sodišča elektronski vpogled v uradne evidence (centralni register prebivalstva, register Zavoda za zdravstveno zavarovanje, s katerim se ugotovi naslov strankinega delodajalca), ki jim omogoča, da se na hitro prepričajo o novem prijavljenem strankinem naslovu ali o njenem delodajalcu (preko katerega je po določbi drugega odstavka 139. člena v zvezi z drugim odstavkom 140. člena ZPP prav tako mogoče vročiti sodna pisanja) opraviti vsaj poizvedbe o (novem) strankinem prijavljenem naslovu v centralnem registru prebivalstva ali o njegovem (novem) delodajalcu in stranki sodno pisanje vročiti na ta način.

10 Glej obvestilo Slovenije, objavljeno na portalu e-justice: https://e-justice.europa.eu/38580/EN/serving_documents_recast?SLOVENIA&member=1 (vpogled 29. 10. 2024).

11 Ena-Marlis Bajons, v: Hans W. Fasching, Andreas Konecny, Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen, 5. Band, 2. Teilband, 2. izdaja, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Dunaj 2010, 1. člen EUV, robna številka 18, str. 896; A. Galič, v: A. Galič, N. Betetto, nav. delo, str. 92; A. Ekart (2014), nav delo, str. 131–141.

12 Primerjaj Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravdnem postopku, Poročevalec Državnega zbora EPA 1650-VII z dne 5. 12. 2016, str. 157 -in 158.

3. NOV NAČIN VROČANJA – ELEKTRONSKO VROČANJE

Prejšnja uredba o vročanju je predvidevala štiri načine vročanja v tujino, ki so med seboj enakovredni,[13] in sicer: a) vročanje prek organa za pošiljanje in organa za sprejem (8.–15. člen EUV), b) vročanje z uporabo poštnih storitev (18. člen EUV), c) neposredno vročanje (20. člen EUV) in d) vročanje po konzularni ali diplomatski poti (16. člen EUV) oziroma po diplomatskih ali konzularnih predstavnikih (17. člen EUV). EUV predvideva še nov, dodatni način vročanja, in sicer elektronsko vročanje (19. člen EUV). Čeprav se EUV uporablja že od 1. 7. 2022 (prvi odstavek 37. člena EUV), to za elektronsko vročanje ne velja.

Decentralizirani sistem IT kot obvezno komunikacijsko sredstvo za pošiljanje in prejemanje zaprosil, obrazcev in drugih sporočil se bo začel uporabljati šele 1. 5. 2025, tj. prvi dan meseca, ki sledi obdobju treh let po datumu začetka veljavnosti izvedbenega akta iz 25. člena EUV,[14] kot je določeno v 37. členu EUV.[15] Šele takrat se bo za potrebe EUV začel uporabljati sistem obveščanja s spletno izmenjavo podatkov v okviru ePravosodja (sistem e-CODEX),[16] prek katerega bo deloval decentralizirani sistem IT za elektronsko vročanje. Decentralizirani sistem IT sestavljajo zaledni sistemi držav članic in interoperabilne točke dostopa, prek katerih bodo medsebojno povezani; točke dostopa decentraliziranega sistema IT lahko temeljijo na sistemu e-CODEX, ki se ponuja kot edina realna možnost[17] (glej drugi odstavek 5. člena in 10. točko preambule k EUV ter 2. in 3. točko preambule k Izvedbeni uredbi 2022/423/EU). Za e-CODEX skrbi evropska agencija eu-LISA.[18] Varen in zanesljiv decentralizirani sistem IT je torej sestavljen iz nacionalnih (sodnih) sistemov IT, ki so povezani prek vmesnika (platforme za izmenjavo podatkov) e-CODEX; na-

13 Kar pomeni, da če je sodišče vročilo naslovniku pisanje na več načinov, predvidenih z uredbo, začne rok teči s prvo opravljeno vročitvijo. Glej sodbo SEU z dne 9. 2. 2006 v zadevi C-473/04, Plumex/Young Sports NV.

14 Izvedbeni akt iz 25. člena EUV je Izvedbena uredba Komisije (EU) 2022/423 z dne 14. marca 2022 o določitvi tehničnih specifikacij, ukrepov in drugih zahtev za izvajanje decentraliziranega sistema IT iz Uredbe (EU) 2020/1784 Evropskega parlamenta in Sveta, UL L 87, 15. 3. 2022, ki v 2. členu določa, da začne veljati dvajseti dan po objavi v Uradnem listu Evropske unije (tam je bila objavljena 15. 3. 2022).

15 Ta v drugem odstavku 37. člena EUV določa, da se 5., 8. in 10. člen EUV, ki urejajo elektronsko komunikacijo in izmenjavo podatkov med organi za pošiljanje in organi za sprejem, uporabljajo od prvega dne meseca, ki sledi obdobju treh let po datumu začetka veljavnosti izvedbenih aktov iz 25. člena EUV.

16 E-CODEX temelji na Uredbi (EU) 2022/850 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2022 o računalniško podprtem sistemu za čezmejno elektronsko izmenjavo podatkov na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih in kazenskih zadevah (sistem e-CODEX) ter spremembi Uredbe (EU) 2018/1726, UL L 150/1, 1. 6. 2022.

17 Peter Gottwald, Die Neufassungen der EU-Zustellungs- und Beweisverordnungen, Monatsschrift für Deutsches Recht, Zeitschrift für Zivil- und Zivilverfahrensrecht, 19/2022, str. 1185.

18 Glej 18. točko preambule k Uredbi (EU) 2018/1726 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. novembra 2018 o Agenciji Evropske unije za operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov s področja svobode, varnosti in pravice (eu-LISA), o spremembi Uredbe (ES) št. 1987/2006 in Sklepa Sveta 2007/533/PNZ ter o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1077/2011, UL L 295/99, 21. 11. 2018.

cionalni sistemi IT in e-CODEX bodo tehnično interoperabilni.[19] To pomeni, da si nacionalni sodni sistemi pošiljajo sodna pisanja prek vmesnika e-CODEX. Decentralizirana narava tega sistema IT omogoča izmenjavo podatkov med eno in drugo državo članico, ne da bi bila pri teh izmenjavah vključena katera koli od institucij Unije (glej 10. točko preambule k EUV).

Vendar to ne pomeni, da je to edini možni način elektronskega vročanja po EUV. Tiste države članice, ki svojih nacionalnih e-postopkov (oziroma nacionalnega e-vročanja) ne poznajo ali ki jih sicer poznajo, pa jih ne želijo prilagoditi potrebam e-CODEX-a, na primer, ker bi bilo to predrago ali tehnično prezahtevno, lahko namesto vročanja prek nacionalnih sistemov IT v kombinaciji z vmesnikom e-CODEX kot alternativno obliko e-vročanja uporabijo t. i. evropsko referenčno izvedbeno programsko opremo, ki jo bo vzpostavila, vzdrževala in skrbela za njen prihodnji razvoj Evropska komisija (12. točka preambule k EUV, 27. člen EUV).[20]

Na tem mestu je treba posebej poudariti, da elektronsko vročanje po EUV lahko poteka v skladu s standardi Uredbe (EU) št. 910/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. julija 2014 o elektronski identifikaciji in storitvah zaupanja za elektronske transakcije na notranjem trgu in o razveljavitvi Direktive 1999/93/ES[21] (uredba eIDAS), kot je razvidno iz točke a prvega odstavka 19. člena EUV, vendar to ni nujno. V skladu s točko b prvega odstavka istega člena se namreč lahko elektronsko vročanje sodnih pisanj opravi neposredno osebi, ki ima znani naslov za vročanje v drugi državi članici, na kateri koli elektronski način vročanja, ki je na voljo po pravu države članice sodišča za notranje vročanje pisanj, pod pogojem, da je naslovnik sodišču ali organu, pred katerim teče postopek, ali stranki, ki je odgovorna za vročanje pisanj v takšnem postopku, dal izrecno predhodno soglasje za pošiljanje elektronske pošte na določeni elektronski naslov za namen vročanja pisanj v navedenem postopku in da naslovnik potrdi prejem pisanja s potrdilom o prejemu, vključno z datumom prejema. V 33. točki preambule k EUV je za tak primer predvideno, da bi moral naslovnik prejem pisanja potrditi tako, da podpiše in vrne potrdilo o prejemu ali s povratno elektronsko pošto z elektronskega naslova, ki ga je dal za vročanje; potrdilo o prejemu pa bi lahko bilo podpisano tudi elektronsko.

V skladu z drugim odstavkom 19. člena EUV pa lahko države članice v takem primeru določijo in Evropski komisiji sporočijo dodatne pogoje, pod katerimi bodo sprejele elektronsko vročanje, ki ne ustreza standardom uredbe eIDAS, kadar njihovo pravo v zvezi s tem določa strožje pogoje ali ne omogoča elektronskega vročanja po elektronski pošti. Takšni pogoji bi lahko obravnavali vprašanja, kot so identifikacija pošiljatelja in prejemnika, celovitost poslanih pisanj in zaščita prenosa pred zunanjimi motnjami (glej 33. točko preambule k EUV).

---

19 P. Gottwald, nav. delo, str. 1185.

20 Elena Alina Onţanu, Article 27: Reference implementation software, v A. Anthimos, & M. Requejo Isidro (ur.), The European service regulation: A commentary, Elgar Commentaries in Private International Law series. Edward Elgar Publishing Ltd. 2023, str. 249.

21 UL L 257, 28. 8. 2014, str. 73.

To pomeni, da ne le po slovenskem pravu,[22] temveč niti po EUV ni nujno, da elektronsko vročanje sodnih pisanj poteka v skladu s standardi uredbe eIDAS.

Kot zanimivost velja na koncu navesti, da je evropski zakonodajalec pri elektronskem vročanju ubral podobno rešitev kot pred njim slovenski zakonodajalec leta 2017 z novelo ZPP-E, kot je razvidno iz spremenjenega četrtega odstavka 132. člena ZPP,[23] in sicer da je elektronsko vročanje dopustno le, če je naslovnik dal izrecno predhodno soglasje za uporabo elektronskih sredstev za vročanje pisanj v sodnih postopkih (točki a in b prvega odstavka 19. člena EUV).

4. ZAČETEK TEKA ROKOV

Že dolgo, vse od znane sodbe v zadevi Leffler,[24] velja t. i. **sistem dvojnega datuma**,[25] ki je zdaj uzakonjen v 13. členu EUV. V skladu s sistemom dvojnega datuma vročitev v primeru, ko naslovnik na podlagi 12. člena EUV zavrne sprejem neprevedenega sodnega pisanja, **ni nična** (popolnoma brez pravnih učinkov), temveč lahko **konvalidira**, če je naslovniku pozneje (a v najkrajšem možnem roku) vročen prevod sodnega pisanja na načine, kot predvideva EUV. V primeru takšne konvalidacije se z vidika naslovnika šteje, da je bila vročitev opravljena na dan, ko je bil naslovniku vročen prevod sodnega pisanja, kar pomeni, da takrat zanj začnejo teči roki (na primer rok za odgovor na tožbo, rok za vložitev ugovora zoper plačilni nalog ipd.). Vendar pa je lahko za tožnika pomemben datum vročitve neprevedenega sodnega pisanja, na primer, da s tem, če tako določa uporabljivo pravo, pravočasno prekine tek zastaralnih in prekluzivnih rokov. Zato se v takih primerih z vidika tožnika šteje, da je do vročitve sodnega pisanja (na primer tožbe) prišlo že takrat, ko je bila opravljena vročitev neprevedenega sodnega pisanja, seveda pod pogojem, da je bil pozneje naslovniku poslan prevod in je pomanjkljiva vročitev konvalidirala.[26]

---

22 Po mnenju Ustavnega sodišča se uredba eIDAS ne uporablja za elektronsko vročanje po ZPP, ker *„v skladu z dvanajsto in enaindvajseto uvodno izjavo Uredbe, državam članicam obstoječih sistemov oziroma storitev zaupanja ni treba prilagoditi zahtevam Uredbe, storitve elektronske priporočene dostave po Uredbi pa hkrati tudi niso pravila, ki bi se sploh nanašala na elektronsko vročanje po ZPP“* (glej 23. točko obrazložitve sklepa US RS U-I-455/18-18 z dne 20. 1. 2022), po mnenju pravne teorije pa iz razloga, ker je informacijski sistem e-sodstvo oziroma portal e-sodstvo t. i. zaprti sistem v skladu z 2. členom uredbe eIDAS (uredba v 2. členu določa, da se ne uporablja za zagotavljanje storitev zaupanja, ki se uporabljajo izključno znotraj zaprtih sistemov, ki obstajajo na podlagi nacionalnega prava ali dogovorov med določeno skupino udeležencev), saj omogoča elektronsko poslovanje samo tistim uporabnikom, ki se predhodno registrirajo (glej Urška Kežmah, Vročanje in pravica do sodnega varstva v sodnih postopkih, doktorska disertacija, Maribor 2016, str. 306; Vesna Rijavec, v: Andrej Ekart, Vesna Rijavec, Lojze Ude, Tomaž Keresteš, Zakon o pravdnem postopku (ZPP) z novelo ZPP-E, uvodna pojasnila, GV založba, Ljubljana 2017, str. 33).

23 V skladu z navedeno določbo je elektronsko vročanje po ZPP dopustno, če ima stranka v informacijskem sistemu sodstva že registriran svoj varni elektronski predal ali naslov za vročanje po varni elektronski poti ter je sodišče stranki predhodno osebno vročilo pisno obvestilo v papirni obliki, da ji bodo nadaljnja pisanja v tem postopku vročana po varni elektronski poti, dokler ne bo sporočila drugače.

24 Sodba SEU z dne 8. 11. 2005 v zadevi C-443/03, Leffler.

25 Podrobneje Andrej Ekart, Nepravilnosti pri čezmejnem vročanju neprevedenega sodnega pisanja, Pravna praksa 15-16/2006, str. 26 in 27.

26 Sodba SEU z dne 8. 11. 2005 v zadevi C-443/03, Leffler; A. Ekart (2006), nav. delo, str. 26 in 27.

SEU je navedeno stališče o možnosti konvalidacije pomanjkljive vročitve v primeru naknadne predložitve prevoda sodnega pisanja ponovilo v več odločbah.[27] Ena od njih, in sicer v zadevi Catlin Europe,[28] se je nanašala na postopek izdaje evropskega plačilnega naloga po Uredbi (ES) št. 1896/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o uvedbi postopka za evropski plačilni nalog.[29] V navedeni zadevi je SEU poudarilo, da če je bil evropski plačilni nalog toženi strani vročen, ne da bi bila vloga za izdajo plačilnega naloga, ki je bila priložena, prevedena, in naslovnik tudi ni bil poučen o pravici zavrniti sprejem neprevedenega sodnega pisanja, predpisani rok za toženo stranko za vložitev ugovora zoper evropski plačilni nalog sploh ne more začeti teči, zato plačilni nalog ne postane izvršljiv. V takem primeru vročitev sploh ni bila pravilno opravljena, zato je logičen sklep SEU, da rok za vložitev ugovora zoper evropski plačilni nalog sploh ni mogel začeti teči.

Vendar sodba v zadevi *Leffler* ni dala odgovora na vprašanje, kdaj začne teči rok, če naslovnik v skladu s tretjim odstavkom 12. člena EUV v roku dveh tednov (ta rok je v primerjavi s prejšnjo uredbo podaljšan za teden dni)[30] ne zavrne sprejema neprevedenega sodnega pisanja. Odgovor na to vprašanje je podalo SEU v zadevi LKW Walter.[31] Zavzelo je stališče, da lahko rok za opravo procesnih dejanj pred zaprošenim sodiščem (na primer rok za vložitev odgovora na tožbo ali ugovora zoper plačilni nalog) začne teči šele, ko se izteče rok, v katerem lahko naslovnik zahteva prevod neprevedenega sodnega pisanja. To pomeni, na primer, da slovenski 30-dnevni rok za vložitev odgovora na tožbo začne teči šele po preteku 14 dni, odkar je bila naslovniku vročena neprevedena tožba,[32] če naslovnik v tem roku ne zahteva prevoda. V zadevi *LKW Walter*, ki je bila na koncu obravnavana še pred Ustavnim sodiščem RS (to je ugotovilo kršitev pravice do učinkovitega pravnega sredstva iz 25. člena Ustave RS),[33] pa je to pomenilo, da je 8-dnevni rok za vložitev ugovora zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine, ki je bil tožencu iz Avstrije (družbi LKW Walter) vročen 30. 10. 2019, lahko začel teči šele 7. 11. 2019 (tj. po preteku 7 dni, kolikor je imel po prejšnji uredbi o vročanju toženec na voljo za zavrnitev sprejema neprevedenega sodnega pisanja), zato je bil dne 12. 11. 2019 vloženi toženčev ugovor zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine pravočasen.[34]

Kako pa se ugotavlja datum vročitve sodnega pisanja naslovniku? V primerih pošiljanja prek organov za pošiljanje in organov za sprejem z obvestilom

27 Glej sodbo SEU z dne 6. 9. 2018 v zadevi C-21/17, Catlin Europe SE; sklep SEU z dne 28. 4. 2016 v zadevi C-384/14, Alta Realitat SL; sodbo SEU z dne 2. 3. 2017 v zadevi C-354/15, Henderson.

28 Sodba SEU z dne 6. 9. 2018 v zadevi C-21/17, Catlin Europe SE.

29 UL L 399, 2006.

30 Primerjaj 8. člen prejšnje uredbe o vročanju (št. 1393/2007).

31 Sodba SEU z dne 7. 7. 2022 v zadevi C-7/21, LKW Walter.

32 14 dni znaša rok, ki ga ima naslovnik v skladu s tretjim odstavkom 12. člena EUV na voljo, da zavrne sprejem neprevedenega sodnega pisanja.

33 Odločba US RS Up-648/23, Up-738/20, U-I-344/20 z dne 9. 5. 2024.

34 Sodba SEU z dne 7. 7. 2022 v zadevi C-7/21, LKW Walter, odločba US RS Up-648/23, Up-738/20, U-I-344/20 z dne 9. 5. 2024.

organa za sprejem o opravljeni vročitvi na standardnem obrazcu. V primeru pošiljanja priporočeno po pošti pa z vročilnico. Vendar zgolj dejstvo, da vročilnica ni bila vrnjena, ne more povzročiti ničnosti postopka pošiljanja po pošti, saj je mogoče vročilnico priporočenega pisma nadomestiti z drugim dokumentom, če se z njim nudijo jamstva, ki so enakovredna glede poslanih podatkov in dokazovanja; sodišče, ki v zadevi odloča v izvorni državi članici, se mora prepričati, da je naslovnik zadevno pisanje prejel tako, da je bila spoštovana njegova pravica do obrambe.[35]

5. JEZIKOVNA PROBLEMATIKA

SEU je v zadevi *Alta Realitat SL*[36] zelo jasno razložilo, da se mora sodišče, ki vodi postopek, zmeraj prepričati, da je bil naslovnik z uporabo standardnega obrazca poučen o svoji pravici, da lahko zavrne sprejem neprevedenega sodnega pisanja, četudi meni, da naslovnik razume jezik postopka. Če ni bil poučen o tej pravici, je treba odpraviti to kršitev postopka tako, da mu sodišče naknadno pošlje standardni obrazec s pravnim poukom o pravici zavrniti neprevedeno sodno pisanja. Sodišče, ki vodi postopek, pa ne sme na nikakršen način ovirati uresničevanja pravice naslovnika do zavrnitve sprejema neprevedenega sodnega pisanja. Sodišče, ki vodi postopek, lahko šele po tem, ko je naslovnik dejansko uporabil svojo pravico do zavrnitve sprejema pisanja, preveri utemeljenost te zavrnitve; pri ugotavljanju, ali naslovnik razume jezik pisanja, lahko upošteva *»vse upoštevne elemente iz spisa*« (torej vse okoliščine primera). Kadar sodišče ugotovi, da zavrnitev naslovnika pisanja ni bila upravičena, lahko načeloma naloži posledice, določene v nacionalnem pravu za tak primer, če se ohrani polni učinek uredbe o vročanju.[37]

Kot izhaja tudi iz 26. točke preambule k EUV, lahko sodišče, pred katerim teče postopek, v primeru, ko je naslovnik zavrnil sprejem neprevedenega sodnega pisanja, pozneje ob upoštevanju vseh podatkov spisa vendarle ugotovi, da zavrnitev ni bila upravičena (na primer, ker so dokumenti, ki jih je naslovnik napisal, v zadevnem jeziku, ali poklic naslovnika vključuje posebno jezikovno znanje, ali je naslovnik državljan države članice sodišča ali pa je prej v tej državi članici dlje časa prebival).[38] Kar je posebej pomembno, je, da mora sodišče, pred katerim teče postopek, o svoji odločitvi, da je bila zavrnitev neprevedenega sodnega pisanja neupravičena, naslovnika obvestiti (26. točka preambule k EUV). Logična posledica tega obvestila je po mojem prepričanju lahko le ta, da lahko šele z vročitvijo tega obvestila začne teči rok za opravo procesnega

35 Sodba SEU z dne 2. 3. 2017 v zadevi C-354/15, Henderson.

36 Sklep SEU z dne 28. 4. 2016 v zadevi C-384/14, Alta Realitat SL.

37 Sklep SEU z dne 28. 4. 2016 v zadevi C-384/14, Alta Realitat SL.

38 Zdi se, da se je tukaj evropski uredbodajalec delno zgledoval po dejanskem stanju v zadevi Alta Realitat, kjer je špansko sodišče, ki je naslovniku vročalo pisanje v angleškem jeziku, štelo, da naslovnik razume angleški jezik, ker je bilo iz elementov iz spisa razvidno, da so bili pogodba, ki je bila predmet postopka v glavni stvari, in različni dokumenti, pripisani zadevni osebi in priloženi tožbi, sestavljeni v tem jeziku, da je zadevna oseba v profilu v spletni kinematografski bazi podatkov navedla, da tekoče govori navedeni jezik, in da je tudi spletni dnevnik, katerega avtor je, napisan v tem jeziku; v spis so bile vložene DVD-plošče s posnetki, v katerih nastopa posameznik, ki je imenovan kot naslovnik in ki govori angleško.

dejanja (na primer vložitve odgovora na tožbo), saj je pred tem naslovnik v negotovosti, ali bo sodišče njegovo zavrnitev sprejema neprevedenega sodnega pisanja štelo za upravičeno ali ne.

5.1 Posebej o prevodih prilog

Ali je treba prevesti tudi priloge k sodnemu pisanju, če naslovnik zavrne sprejem neprevedenega sodnega pisanja? Na to vprašanje je odgovorilo SEU v zadevi *Weiss und Partner GbR proti Industrie- und Handelskammer Berlin*.[39] Čeprav se je navedena sodba SEU nanašala na prvo uredbo o vročanju, tj. Uredbo 1348/2000/ES, je še vedno aktualna tudi glede razlage EUV, ki tega vprašanja izrecno ne ureja. SEU je zavzelo diferencirano stališče. Po eni strani je poudarilo, da ni treba prevajati vseh prilog sodnemu pisanju, še posebej ne takšnih, ki imajo zgolj dokazno funkcijo.[40] Po drugi strani pa je opozorilo, da je treba več listin skupaj šteti za sodno pisanje, ki se vroča, takrat, ko so te tako neločljivo povezane med sabo, da se lahko nasprotna stranka v postopku učinkovito brani ali vloži pravno sredstvo zoper odločbo, ki je bila izdana na podlagi enostranskega predloga, le, če listine bere skupaj.[41]

SEU je v isti zadevi poudarilo tudi, da dejstvo, da se je naslovnik vročenega pisanja pri opravljanju svoje poslovne dejavnosti v pogodbi z upnikom dogovoril, da bo dopisovanje potekalo v jeziku države prosilke, ne ustvarja domneve o znanju jezika, je pa znamenje, na katero se lahko sodišče opre pri ugotavljanju, ali naslovnik razume jezik države članice prosilke.[42] Na koncu je menilo, da naslovnik pisanja ne sme s sklicevanjem na določbo prvega odstavka 8. člena EUV zavrniti sprejema prilog k pisanju, ki niso napisane v jeziku zaprošene države članice ali jeziku države članice prosilke, ki ga naslovnik razume, kadar pri opravljanju svoje poslovne dejavnosti sklene pogodbo in se v njej dogovori, da bo dopisovanje potekalo v jeziku države članice prosilke, ter se priloge nanašajo na to dopisovanje in so napisane v dogovorjenem jeziku.[43]

6. NADOMESTNA VROČITEV PRI VROČANJU PO POŠTI

V preteklosti je bilo nesporno, da je mogoče pri vročanju prek organov za pošiljanje in organov za sprejem opraviti tudi nadomestno vročitev v skladu z naci-

39 Sodba Sodišča ES z dne 8. 5. 2008 v zadevi C-14/07, Weiss und Partner GbR. Mnenje v navedeni zadevi je podala takratna generalna pravobranilka na Sodišču EU prof. dr. Verica Trstenjak. Podrobneje o tej sodbi Andrej Ekart, Dolžnost prevesti listinske priloge k tožbi, Pravna praksa 27/2008, str. 26–28.

40 69. in 78. točka obrazložitve sodbe Sodišča ES z dne 8. 5. 2008 v zadevi C-14/07, Weiss und Partner GbR.

41 64. in 78. točka obrazložitve sodbe Sodišča ES z dne 8. 5. 2008 v zadevi C-14/07, Weiss und Partner GbR. Za tak primer gre pri slovenskem plačilnem nalogu na podlagi verodostojne listine, ki mu je priložen predlog za izvršbo, saj iz same vsebine sklepa ni mogoče razbrati, koliko tožnik (upnik) terja od toženca (dolžnika).

42 88. točka obrazložitve sodbe Sodišča ES z dne 8. 5. 2008 v zadevi C-14/07, Weiss und Partner GbR.

43 92. točka obrazložitve sodbe Sodišča ES z dne 8. 5. 2008 v zadevi C-14/07, Weiss und Partner GbR.

onalnim pravom zaprošene države, kar pomeni, da pisanja ni bilo treba zmeraj vročiti naslovniku osebno. Sporno je bilo, ali pride nadomestna vročitev (na primer članu gospodinjstva) v poštev tudi pri čezmejnem vročanju priporočeno po pošti.[44] SEU je v zadevi *Henderson* to dopustilo.[45] Navedlo je, da je vročitev začetnega procesnega akta (na primer tožbe) z uporabo poštnih storitev veljavna, tudi če pisanje, ki se vroča, ni bilo izročeno naslovniku osebno, temveč je bilo izročeno odrasli osebi, ki je na kraju običajnega prebivališča naslovnika in ki je bodisi član njegove družine bodisi pri njem zaposlena.[46] Naslovnik pa lahko s katerim koli dokaznim sredstvom, ki je dopustno pred sodiščem, ki v zadevi odloča v izvorni državi članici, dokazuje, da se ni mogel dejansko seznaniti s tem, da je bil proti njemu v drugi državi članici začet sodni postopek, ali ugotoviti predmeta tega pravnega sredstva in razloga zanj, ali razpolagati z dovolj časa za pripravo svoje obrambe.[47]

Navedeno stališče je povzeto v 30. točki preambule k EUV (ki se na sodbo SEU v zadevi *Henderson* tudi izrecno sklicuje). Tam je navedeno, da bi se moralo neposredno vročanje po pošti v skladu z EUV šteti za veljavno izvedeno, tudi če pisanje ni bilo vročeno naslovniku osebno, kadar je bilo vročeno na naslovnikovem domačem naslovu odrasli osebi, ki živi v istem gospodinjstvu kot naslovnik ali jo naslovnik tam zaposluje in ki je zmožna ter voljna sprejeti to pisanje, razen če pravo države članice sodišča dopušča vročitev tega pisanja le naslovniku osebno; to pomeni, da če pravo države članice sodišča dopušča le vročitev tega pisanja naslovniku osebno, nadomestna vročitev (odrasli osebi, ki živi v istem gospodinjstvu kot naslovnik ali jo naslovnik tam zaposluje) ni dopustna.

7. FIKTIVNE OBLIKE VROČITVE IN POSTAVITEV POOBLAŠČENCA ZA SPREJEMANJE PISANJ

Uporabe EUV ni dovoljeno zaobiti s fiktivnimi oblikami vročitve po nacionalnem pravu. V zadevi *Alder*[48] je SEU jasno poudarilo, da fiktivna oblika vročitve *»dejansko odvzame ves praktični pomen pravici naslovnika sodnega pisanja, katerega stalno ali običajno prebivališče ni v državi članici, v katerem teče postopek, da mu je to pisanje dejansko dostavljeno, in to zlasti zato, ker mu nista zagotovljena niti dovolj zgodnja seznanitev s sodnim pisanjem, da si lahko pripravi obrambo, niti njegov prevod*«.[49]

SEU je v zadevi *Alder* odločilo, da je poljska ureditev vročanja (1135. člen

44 Nikalno A. Galič, v: A. Galič, N. Betetto, nav. delo, str. 88, A. Ekart (2014), nav. delo, str. 131–141.
45 Sodba SEU z dne 2. 3. 2017 v zadevi C-354/15, Henderson.
46 Pri tem se je SEU v celoti oprlo na določbo točke a prvega odstavka 14 člena Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 805/2004 z dne 21. aprila 2004 o uvedbi evropskega naloga za izvršbo nespornih zahtevkov, UL L 143, 30. 4. 2004 (glej 95. točko obrazložitve sodbe SEU z dne 2. 3. 2017 v zadevi C-354/15, Henderson).
47 Sodba SEU z dne 2. 3. 2017 v zadevi C-354/15, Henderson.
48 Sodba SEU z dne 19. 12. 2012 v zadevi C-325/11, Alder.
49 Primerjaj 40. in 41. točko obrazložitve sodbe SEU z dne 19. 12. 2012 v zadevi C-325/11, Alder.

poljskega Zakona o pravdnem postopku), ki določa, da se sodna pisanja, naslovljena na stranko s stalnim ali običajnim prebivališčem v drugi državi članici, vložijo v spis in s tem štejejo za vročena, če ta stranka ni določila pooblaščenca za sprejemanje pisanj s prebivališčem v prvi državi, v kateri teče sodni postopek, v nasprotju s prvim odstavkom 1. člena EUV.

Ali to pomeni, da slovensko sodišče ne sme stranke v skladu s 146. členom ZPP pozvati, naj v državi sodišča postavi pooblaščenca za sprejemanje pisanj? Ne, ne sme. Strinjati se je sicer mogoče z Lenartom,[50] da ni v nasprotju s cilji in nameni EUV, če stranka iz tujine v Sloveniji prostovoljno postavi pooblaščenca za sprejem pisanj, saj je s tem izrazila voljo, naj se pisanja vročajo temu pooblaščencu, s tem pa gre za položaj, ki je izrecno predviden v tretjem odstavku 1. člena EUV. Vendar je izhajajoč iz sodbe SEU v zadevi *Alder* v nasprotju s cilji EUV, ki upošteva učinkovito uresničevanje pravice do obrambe, če bi slovensko sodišče, potem ko stranka po prejemu pozivnega sklepa iz 146. člena ZPP ne bi postavila pooblaščenca za sprejemanje pisanj v Sloveniji, postavilo tej stranki začasnega zastopnika, upravičenega za sprejemanje pisanj, in tej stranki vroči sodno pisanje po začasnem zastopniku (146. člen ZPP).[51] V takem primeru namreč gre za fiktivno obliko vročitve,[52] saj se šteje, da je vročitev opravljena že takrat, ko je bilo pisanje vročeno začasnemu zastopniku, upravičenemu za sprejemanje pisanj, ne pa šele v trenutku, ko se naslovnik s tem pisanjem dejansko seznani.[53] Če bi dopustili takšne fiktivne oblike vročitve in prepustili izključno nacionalnemu zakonodajalcu države članice, na ozemlju katere poteka postopek, da določi, kdaj je »treba« v skladu s prvim odstavkom 1. člena EUV pisanje vročiti v drugi državi članici, bi bila onemogočena enotna uporaba EUV.[54] Ker je torej fiktivna oblika vročitve na podlagi 146. člena ZPP po sodno postavljenem začasnem zastopniku, upravičenem za sprejemanje pisanj za stranko, v nasprotju s cilji EUV, je v nasprotju z duhom EUV tudi kakršno koli pripravljalno opravilo za tovrstno obliko fiktivne vročitve, na primer, da sodišče tožencu ob vročitvi pisanja o začetku postopka (ali kakšnega poznejšega pisanja) vroči pozivni sklep iz drugega odstavka 146. člena ZPP.[55]

8. IZVENSODNA PISANJA

EUV se ne uporabi zgolj za vročanje sodnih, temveč tudi za vročanje izvensodnih pisanj (21. člen EUV). V skladu z 8. točko uvodne izjave k EUV izraz *izvensodna pisanja* vključuje pisanja, ki jih sestavi ali overi javni organ ali uradnik, in druga pisanja, ki jih je treba uradno poslati naslovniku, ki prebiva v drugi državi

50 L. Željko, nav. delo, str. 28.
51 A. Ekart (2014), nav. delo, str. 136, L. Željko, nav. delo, str. 28.
52 Glej, na primer, 19. točko obrazložitve odločbe US RS U-I-502/18 z dne 9. 12. 2021.
53 Primerjaj Vesna Rijavec, v: Lojze Ude, Aleš Galič (ur.), Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 1. knjiga, GV Založba, Uradni list RS, Ljubljana 2005, str. 577, 19. točka obrazložitve odločbe US RS U-I-502/18 z dne 9. 12. 2021.
54 Primerjaj 26. in 27. točko obrazložitve sodbe SEU z dne 19. 12. 2012 v zadevi C-325/11, Alder.
55 Z navedenim sklepom sodišče tožencu naloži, da imenuje pooblaščenca za sprejemanje pisanj v Republiki Sloveniji, in ga opozori, da če ne bo tega storil, bo sodišče na njegove stroške postavilo (imenovalo) začasnega zastopnika, upravičenega za sprejemanje pisanj, ter toženca po imenovanem začasnem zastopniku obvestilo o tem imenovanju.

članici, za namene uveljavljanja, dokazovanja ali zaščite pravice ali zahtevka po civilnem ali gospodarskem pravu; izraz *izvensodna pisanja* ne bi smel vključevati pisanj, ki jih izdajo upravni organi za namene upravnih postopkov.

Sodišče EU je v zadevi *Roda Golf*[56] poudarilo, da je treba pojem izvensodno pisanje razlagati *evroavtonomno*. Zato opredelitev pojma izvensodno pisanje ni stvar nacionalnega prava vsake posamezne države članice, temveč se ta pojem razlaga ob uporabi prava EU.[57] SEU v navedeni sodbi sicer ni podalo definicije pojma izvensodnega pisanja v smislu 21. člena EUV, vendar je poudarilo, da v to skupino nedvomno spada notarska listina, s katero želi ena stran enostransko razdreti pogodbo. To na primer pomeni, da če želi upnik odpoklicati terjatev iz kreditne pogodbe na podlagi 20.a člena ZIZ in dolžnik živi v drugi državi članici EU, se dolžniku odpoklic terjatve lahko vroči tudi ob uporabi EUV.

V zadevi *Tecom Mican*[58] pa se je SEU opredelilo do vprašanja, ali se tudi listine, ki niso notarske, štejejo za izvensodno pisanje v smislu EUV. Podalo je pritrdilen odgovor, saj je štelo, da se tudi enostranska izvensodna odpoved pogodbe (brez vključitve notarja) lahko šteje za izvensodno pisanje v smislu EUV. Kajti pojem *izvensodno pisanje* ne vključuje samo pisanj, ki jih sestavi ali overi javni organ ali pravosodni uradnik, ampak tudi zasebne listine, katerih uradno pošiljanje njihovemu naslovniku, ki prebiva v tujini, je nujno za izvrševanje, dokaz ali ohranitev pravice ali pravnega zahtevka v civilnih ali gospodarskih zadevah. Še več, vročitev izvensodnega pisanja po postopku iz uredbe je mogoča tudi, kadar je prosilec prvo vročitev tega pisanja že opravil s pošiljanjem na način, ki ni predviden z uredbo, ali na enega od drugih načinov pošiljanja, vzpostavljenih z uredbo.[59]

V skladu z 8. točko preambule k EUV bi moral izraz *izvensodna pisanja* vključevati pisanja, ki jih sestavi ali overi javni organ ali uradnik, in druga pisanja, ki jih je treba uradno poslati naslovniku, ki prebiva v drugi državi članici, za namene uveljavljanja, dokazovanja ali zaščite pravice ali zahtevka po civilnem ali gospodarskem pravu; izraz *izvensodna pisanja* pa ne bi smel vključevati pisanj, ki jih izdajo upravni organi za namene upravnih postopkov.

9. SKLEP

Področje čezmejnega vročanja v civilnih in gospodarskih zadevah v EU je zelo dinamično, prepredeno z naraščajočo sodno prakso SEU in rednim sprejemanjem novih uredb o vročanju (na ravni EU so bile sprejete že tri, leta 2000, 2007 in 2020). Zadnja od njih, ki je bila sprejeta leta 2020 in se je začela uporabljati dve leti pozneje, je pomembno nadgradila predhodno uredbo o vro-

56 Sodba SEU z dne 25. 6. 2009 v zadevi C-14/08, Roda Golf.
57 Glej 50. točko obrazložitve sodbe SEU z dne 25. 6. 2009 v zadevi C-14/08, Roda Golf.
58 Sodba SEU z dne 11. 11. 2015 v zadevi C-223/14, Tecom Mican SL.
59 Sodba SEU z dne 11. 11. 2015 v zadevi C-223/14, Tecom Mican SL.

čanju.[60] Njena najpomembnejša novost je uvedba čezmejnega elektronskega vročanja (19. člen EUV), s čimer je evropski uredbodajalec omogočil, da bodo tudi čezmejna sodna opravila (od maja 2025) sledila sodobnemu razvoju digitalnih tehnologij. Pomembna novost je tudi uvedba mehanizma za poizvedbe o naslovu osebe, ki ji je treba vročiti sodno pisanje v drugo državo članico, pa njen naslov ni znan (7. člen EUV), ki bo olajšala ugotavljanje naslova naslovnikovega prebivališča, s tem pa okrepila njegovo pravico do sodelovanja in izjave v postopku. Z vidika pravice do izjave tudi ni nezanemarljivo, da je evropski uredbodajalec podaljšal rok, v katerem lahko naslovnik zahteva prevod neprevedenega sodnega pisanja, in natančno določil postopanje v takih primerih (12. člen EUV).[61] S stroškovnega vidika pa velja poudariti novost iz drugega odstavka 15. člena EUV, v skladu s katero v primerih vročanja po organih za pošiljanje in organih za sprejem države članice določijo enotno fiksno takso za storitve sodnega uradnika ali osebe, pristojne za vročanje po pravu zaprošene države članice (na primer francoski *commissaires de justice* (pravosodni pooblaščenci), kot so bili 1. 7. 2022 preimenovani francoski sodni izvršitelji (fran. *huissiers de justice*), ki opravljajo tudi vročanja).[62] Ta taksa mora biti v skladu z načeloma sorazmernosti in nediskriminacije, države članice višino fiksne takse sporočijo Evropski komisiji (ki njihova obvestila objavi na spletnem portalu ePravosodje, angl. *e-justice*). Vendar določbe uredbe ne dajejo odgovorov na vsa vprašanja, zato uredbo v pomembni meri dopolnjuje sodba praksa SEU, zlasti tudi tista starejša na podlagi uredb o vročanju iz leta 2000 in 2007, ki je še zmeraj uporabljiva.

60 Ne nazadnje na to nakazuje že sam naslov uredbe, ki na koncu vsebuje besedo *prenovitev*.

61 P. Gottwald, nav. delo, str. 1185.

62 Glej sporočilo Francije na spletnem portalu e-justice: https://e-justice.europa.eu/38580/SL/serving_documents_recast?FRANCE&init=true&member=1 (29. 10. 2024).

ZAGOTAVLJANJA JAMSTVA ENOTNE SODNE PRAKSE S POUDARKOM NA CIVILNIH ZADEVAH[1]

Mag. Valerija Jelen Kosi, višja sodnica svétnica, Višje sodišče v Ljubljani

1. UVOD

Sodnik[2] mora vselej ravnati tako, kot da bi imel pred seboj nedoločeno število primerov iste vrste. Sodnik se mora dvigniti nad konkreten primer, ki je po naravi stvari individualen in zgodovinsko neponovljiv. Sodnikova naloga je, da konkreten primer poobči in abstrahira. Odločitev, ki jo sprejme, mora preliti v splošno in abstraktno pravno pravilo. Sodnik si mora reči, da njegova izpeljava velja za vse primere, ki se v bistvenih primerih ujemajo z razrešenim. To naj velja tudi za bodoče primere, kolikor se sodniški pogledi ne spremenijo. Če se, mora biti to izrecno povedano.[3]

Z vidika posameznika, udeleženega v sodnem postopku, je zahteva, da se istovrstne zadeve rešijo enako, stvar poštenosti. To je eden izmed elementov, ki delovanja pravosodja opremijo z občutkom pravičnosti.[4]

2. ENOTNA IN USTALJENA SODNA PRAKSA KOT PRAVNI VIR

2.1 Kaj je enotna in ustaljena sodna praksa?

Niti Ustava Republike Slovenije (URS)[5] niti Zakon o sodiščih (ZS)[6] niti kakšni drugi predpisi ne opredelijo, kaj je enotna sodna praksa. Jezikovna razlaga nam pove, da je enotna sodna praksa zagotovljena takrat, ko sodišča v zadevah z bistveno podobnimi okoliščinami primera ne odločajo različno.[7] Odgovor na vprašanje, ali je že ena zadeva prvostopenjskega sodišča enotna sodna praksa, je nikalen, saj gre v tem primeru zgolj za odsotnost neenotne sodne prakse, ki pa še ni pravno relevantna.[8]

Kdaj govorimo o ustaljeni sodni praksi? Pri tem je treba poudariti, da ena ali dve sodni odločbi, ki o enakem pravnem vprašanju zavzameta enako stališče, praviloma še ne izkazujeta ustaljene sodne prakse, čeprav so tudi tukaj možne

1 Prispevek je za objavo prirejeno predavanje avtorice na Gospodarskopravni šoli 2024, ki je v organizaciji Centra za izobraževanje v pravosodju potekala od 25. do 27. septembra 2024 v Zrečah.
2 V celotnem besedilu so izrazi, zapisani v moški slovnični obliki, uporabljeni kot nevtralni za moške in ženske.
3 Pavčnik, v: Sodniško pravo, str. 29.
4 Galič, v: Sodniško pravo, str. 166.
5 Uradni list RS, št. 33/91 in nasl.
6 Uradni list RS, št. 19/04 in nasl.
7 Testen, nav. delo, str. 1050.
8 Prav tam.

izjeme, ko gre za odločitve najvišje instance. Če pa obstaja niz takih odločb (predvsem na sodišču druge stopnje, še toliko bolj pa na vrhovnem sodišču), je položaj drugačen**.** O ustaljeni sodni praksi govorimo tedaj, ko sodišča relativno daljši čas enako odločajo v podobnih primerih. Določajo obseg zgornje premise, ki jo potem uporabijo v posameznih primerih, če imajo ti primeri lastnosti, ki se med seboj ujemajo. Seveda pa niso mogoča enotna merila o tem, koliko enakih sodb že izkazuje ustaljenost prakse. To je odvisno od množičnosti ali redkosti neke vrste sporov. Obstoj (načelnega) pravnega mnenja o nekem pravnem vprašanju pa že izkazuje enotnost sodne prakse.[9]

Iz mnenja številka 20(2017)[10] Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov (*Co-unsultative Council of European Judges*; v nadaljevanju: CCJE), ki deluje v okviru Sveta Evrope, o vlogi sodišč v zvezi z enotno uporabo prava (v nadaljevanju: mnenje 20(2017)) izhaja, da je v skladu z doktrino stare *decisis* (*naj ostane odločeno*) pomembna že ena precedenčna odločitev. Tradicionalno je bilo v državah s civilnim pravom potrebno skladno odločanje o nekem pravnem vprašanju v daljšem časovnem obdobju (ustaljena sodna praksa, *jurisprudence constante*, *ständige Rechtsprechung*), da bi postalo pomembno, kar pa ne pomeni, da ne bi mogla imeti neka odločitev vrednosti sodne prakse, kadar vrhovno sodišče prvič odloča o pravnem vprašanju, ki še ni rešeno. Ni mogoče določiti pravila, kako prepoznati trenutek, ko se sodna praksa lahko šteje za ustaljeno. Številna vrhovna sodišča v državah s civilnim pravom so zdaj pooblaščena, da izbirajo primere z namenom, da bi določila standarde, ki naj se uporabljajo v prihodnjih primerih. Zato se po mnenju CCJE v teh primerih lahko že ena sodba vrhovnega sodišča, kadar je bila izdana z namenom določitve precedensa, šteje za ustaljeno sodno prakso.

2.2 Na katere pravne vire so pri svojem odločanju vezana sodišča?

Zahodni svet pozna dva pravna sistema: (evropski) kontinentalni pravni sistem (rimsko-germanski), ki temelji na odločanju sodnikov po splošnih aktih, ki jih določi predpisodajalec (zakonodajalec in izvršna veja oblasti pri podzakonskih aktih), in sistem *common law*, to je precedenčni sistem (angleško-ameriški sistem), ki temelji na sodniškem odločanju predhodnih primerov.

V obdobju globalizacije, mednarodnih pogodb ter delovanja nadnacionalnih asociacij in mednarodnih sodišč se oba sistema spreminjata ter odločata tako na podlagi splošnih predpisov kot sodne prakse.

Doktrina stare *decisis*,[11] ki jo pozna precedenčni sistem, določa, da je sodišče vezano na predhodno obravnavane primere instančno nadrejenih in prirejenih sodišč ter ne sme posegati v ustaljena izhodišča. Le nižja sodišča so absolutno

9 Prav tam.

10 Mnenje.

11 Tudi v anglosaškem sistemu je trajalo nekaj časa, da se je ta doktrina razvila. Pred letom 1898, ko je angleški House of Lords v zadevi London Tramways Co. v. London County Council sprejel, da je vezan na svoje lastne odločitve, so namreč tudi v tem sistemu potrebovali več odločb, da so bili vezani na neko pravno razlago. Popkin, nav. delo, str. 22.

vezana na precedense višjih sodišč, sodišče iste stopnje oziroma isto sodišče je sicer tudi vezano, a sme od precedensa vedno odstopiti in odločiti drugače, pri tem pa mora pojasniti razloge, ki narekujejo spremembo sodne prakse.[12]

Sodniki kontinentalnega pravnega sistema, v našem primeru slovenski sodniki, so pri opravljanju sodniške funkcije neodvisni. Vezani so na ustavo in zakon, kot izhaja iz 125. člena URS, ter na mednarodne pogodbe. Iz tega ustavnega določila lahko izpeljemo sklep, da sodniki formalno niso vezani na podzakonske akte, kar je izrecno napotilo pravila *exceptio illegalis*, in tudi ne na sodno prakso, tudi če je enotna in ustaljena.

V skladu z institutom *exceptio illegalis* mora namreč sodnik, kadar ugotovi, da je podzakonski splošni akt v celoti ali delno v neskladju ali v nasprotju z ustavo ali zakonom, odločiti neposredno na podlagi ustave in zakona brez upoštevanja takšnega podzakonskega akta. S tem neustavnega ali nezakonitega akta ne razveljavi, ampak ga zgolj ne uporabi v danem primeru.[13]

Določba 2. člena ZS določa, da sodne odločbe vežejo sodišča in druge državne organe, vendar to velja le za izreke, ne pa tudi obrazložitve sodb. Te in njihovi nosilni razlogi nimajo formalne moči.[14] Tudi 3. člen ZS ponovi ustavno določilo, da je sodnik pri opravljanju sodniške funkcije vezan na ustavo in zakon ter da je v skladu z ustavo vezan tudi na splošna načela mednarodnega prava ter na ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe. Določba 11. člena ZS določa, da višje sodišče pri odločanju na podlagi vloženega pravnega sredstva lahko usmerja pravno mnenje sodišča nižje stopnje v okvirih, ki jih določa procesni zakon. Sodnik je pri uporabi prava neodvisen tudi v razmerju do sodišča višje stopnje, ki je v dani zadevi že izrazilo svoje pravno mnenje.

Iz formalnih pravnih pravil bi lahko sklepali, da slovenski sodniki niso vezani na ustaljeno in enotno sodno prakso. Ampak, ali to drži?

Prva izjema se kaže pri vezanosti na odločitve ustavnega sodišča, saj je uveljavljeno stališče, da jih morajo sodišča spoštovati. Po tretjem odstavku 1. člena Zakona o ustavnem sodišču (ZUstS)[15] so odločbe ustavnega sodišča obvezne. Enako v primeru ustavnosodne presoje predpisa izrek in obrazložitev odločbe pomenita celoto, zaradi česar ne veže le izrek, temveč tudi razlogi in stališča, vsebovana v obrazložitvi.[16] Vendar tudi ta zahteva ni absolutna in ni ovira za sprejetje drugačnega stališča sodišč rednega sodstva. Obvezno je le, da sodišče svoje nesoglasje z razlogi ustavnega sodišča prepričljivo utemelji.[17, 18]

12 Glej tudi Galič, v: Revus, str. 49.
13 Cerar, nav. delo, str. 170.
14 Testen, nav. delo, str. 1053.
15 Uradni list RS, št. 15/94 in nasl.
16 Odločba US RS Up-2597/ 07 z dne 4. 10. 2007.
17 Odločba US RS Up-140/ 02 z dne 12. 12. 2002.
18 Jadek Pensa, nav. delo, str. 1132.

Nadaljnja izjema od nezavezanosti na sodno prakso izhaja iz 110. člena ZS. Vrhovno sodišče ima možnost sprejemati načelna pravna mnenja o vprašanjih, ki so pomembna za enotno uporabo zakonov in pravna mnenja o vprašanjih iz sodne prakse. Načelna pravna mnenja sprejema Občna seja Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, ki jo sestavljajo vsi sodniki vrhovnega sodišča in sprejema za vse senate vrhovnega sodišča obvezna pravna mnenja in načelna pravna mnenja. Spremeni jih lahko le navedena občna seja, vendar ta nima pristojnosti odločati o pravnih sredstvih zoper odločitve sodišč nižje stopnje. Iz literature[19] izhaja, da se načelna pravna mnenja nikoli niso sprejemala v zvezi s posamezno zadevo, ki bi se obravnavala s postopki s pravnimi sredstvi pred vrhovnim sodiščem. Razreševala so dileme neenotne sodne prakse s stališči o razlagi prava, ki bi bila primerna za usmerjanje sodne prakse vnaprej.

Pravna mnenja so bila drugače kot načelna pravna mnenja izoblikovana iz že obravnavanih posameznih zadev. Iz literature[20] izhaja tudi, da pravna mnenja ne pripomorejo pri razreševanju dileme različnih nosilnih stališč v bistveno podobnih primerih. Poudarjeno je tudi, da se načelno pravno mnenje odmika od odločanja v posameznem sodnem primeru, saj občna seja nima pristojnosti odločanja o vloženem pravnem sredstvu. Načelno mnenje je abstraktno, a kljub tej značilnosti ga ni mogoče razlagati kot zakone in druge predpise, pri sprejemanju načelnih pravnih mnenj gre namreč za izvrševanje zakonsko opredeljenih pristojnosti vrhovnega sodišča, ki ne pomenijo odločanja o pravicah in dolžnostih posameznika v posameznih sodnih zadevah, kar je v sistemu delitve oblasti ustavno določena pristojnost sodišč. V mnenju 20(2017) CCJE poudari, da sprejetje obvezujočih stališč o razlagi prava v abstraktnem pomenu vzbuja skrb z vidika vloge sodne oblasti v sistemu delitve oblasti.

Tudi sicer iz prakse in literature izhaja,[21] da so se vrhovni sodniki odmaknili od sprejemanja pravnih mnenj. Če je bilo v obdobju med letoma 1995 in 2000 vsako leto sprejetih približno 20 pravnih mnenj, je po letu 2000 to število hitro upadlo in po letu 2005 je bilo sprejeto največ po eno pravno mnenje na leto. Prej so bila prevladujoča načelna pravna mnenja, ki pa jih od leta 2003 skorajda ni več.

Torej tudi iz formalnih pravnih virov izhaja, da sodniki vendarle niso čisto imuni na odločanje ob upoštevanju sodne prakse.

2.3 Sodna praksa kot (ne)formalni pravni vir

Na območju kontinentalnega pravnega sistema, kamor spada naš sodni sistem, sodna praksa zagotovo ni obvezni (formalni) pravni vir.[22] Zgodovinsko gledano že od uveljavitve načela delitve oblasti izvršna in zakonodajna oblast strmita k temu, da bi omejili tako imenovano sodniško pravo. Verjetno najbolj

19 Prav tam, str. 1135.
20 Prav tam.
21 Betetto, v: Pravosodni bilten, str. 17.
22 Galič, v: Podjetje in delo, str. 1081.

znani predstavnik te drže je Montesquieu, ki je znan po svojem reku, da je sodnik zgolj trobilo zakona.[23]

Vendar se je ob razvoju varstva človekovih pravic, ki so postavljene na ustavno in nadnacionalno raven, in sicer ob izjemni vlogi Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP) ter Sodišča Evropske unije (v nadaljevanju: SEU), pogled na pravno prakso kot pravni vir za odločanje sodišč tudi v kontinentalnem pravnem sistemu spremenil.

Iz mnenja 20(2017) CCJE izhaja, da so v državah z občim pravom odločitve sodišč višjih stopenj glede posameznega pravnega vprašanja zavezujoče v vseh nadaljnjih enakih sporih. Tako je sodna praksa načelno zavezujoča *de iure* in velja za pravi pravni vir. Stare *decisis* – načelo odločanja v sporu v skladu s precedensi – je pomemben vidik občega prava.

V državah s civilnim pravom se zagotavljanje neodvisnosti sodnikov tradicionalno razlaga med drugim s tem, da so sodniki neodvisni in da jih pri sprejemanju odločitev vežejo (samo) ustava, mednarodne pogodbe, zakoni in splošna pravna načela, ne pa sodne odločbe, sprejete v podobnih primerih. CCJE ugotavlja, da se v številnih državah s civilnim pravom sodna praksa tradicionalno ne priznava kot zavezujoči pravni vir.

Vendar iz mnenja 20(2017) CCJE izhaja tudi, da enaka in enotna uporaba prava zagotavlja splošno veljavnost zakonov, enakost pred zakonom in pravno varnost. Poleg tega je upoštevanje pravne varnosti in predvidljivosti odločanja sodišč neločljivi del pravne države, saj prebivalci nekega ozemlja upravičeno pričakujejo, da bodo obravnavani enako kot vsi drugi in se lahko v primerljivih primerih zanašajo na prejšnje odločitve, tako da lahko predvidijo pravne učinke svojih dejanj ali opustitev.

CCJE v svojem mnenju poudari, da je v skladu z razlago ESČP pravica do poštenega sojenja, ki jo zagotavlja 6. člen Evropske konvencije o človekovih pravicah (v nadaljevanju: EKČP), povezana tudi z zahtevami po enotni uporabi prava. Dolgotrajno nasprotujoče si sodne odločitve (torej ne že vsaka različna odločba) lahko ustvarijo stanje pravne negotovosti, zaradi česar se lahko zmanjša zaupanje javnosti v sodni sistem, ki pa je ena od bistvenih sestavin pravne države.[24] Enotna uporaba prava prispeva k zaupanju javnosti v sodišča ter krepi dojemanje javnosti glede poštenosti in pravičnosti. V nekaterih okoliščinah pa nasprotujoče si odločitve domačih sodišč, zlasti sodišč najvišje stopnje, pomenijo kršitev zahteve po poštenem sojenju iz prvega odstavka 6. člena EKČP. Zato ESČP preverja štiri merila: 1. ali obstajajo »globoke in dolgotrajne razlike« v sodni praksi domačih sodišč, 2. ali domača zakonodaja zagotavlja mehanizem za odpravljanje teh neskladnosti, 3. ali je bil ta mehanizem uporabljen, in 4. če je to primerno, kakšen je bil njegov učinek.[25]

23 Novak, nav. delo, str. 327.
24 ESČP, Vinčić in drugi proti Srbiji, z dne 1. 12. 2009.
25 ESČP, Şahin in Şahin proti Turčiji, z dne 20. 10. 2011.

V resnici tudi pri nas sodna praksa z upoštevanjem ustavnega načela enakosti pred zakonom (14. člen URS) in enakega varstva pravic (22. člen URS) dobiva podobno moč kot formalni pravni viri.[26] Enakost je pravno bistvo pravičnosti.[27] Ustavno sodišče je izrecno navedlo,[28] da se zahteva po enakosti ne izčrpa že z zakonsko enako ureditvijo enakih položajev, prav tako ne tudi zgolj s primerjavo položaja med strankama postopka, pač pa je ravnanje sodišča v posameznem primeru treba primerjati tudi z ravnanjem sodišč v drugih istovrstnih primerih. Sodišča torej morajo v različnih postopkih v enakih zadevah uporabiti pravo enako. Pravica do enakosti pred zakonom iz 14. člena URS ostane izvotljena, če sodišča ob podobnih dejanskih okoliščinah isto pravno normo različno uporabljajo.[29] Na to napotuje tudi tretji odstavek 4. člena ZS z besedilom: Sodnik ravna vselej tako, kot bi imel pred seboj nedoločeno število primerov iste vrste.

Tudi CCJE v mnenju 20(2017) zavzame stališče, da je ne glede na to, ali se sodna praksa upošteva kot pravni vir ali ne in ali je zavezujoča ali ne, sklicevanje na prejšnje odločitve močan instrument za sodnike tako v državah z občim pravom kakor tudi v državah s civilnim pravom.

Znana je tudi zahteva ustavnega sodišča v zvezi z varovanjem pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena URS, da sodišče ne sme samovoljno oziroma arbitrarno, torej brez razumne pravne obrazložitve, odstopiti od enotne in ustaljene sodne prakse.[30] Ustavno sodišče ne prepoveduje vsakršnega odstopanja od sodne prakse, pač pa le samovoljni oziroma arbitrarni odstop. To pomeni, da mora sodišče, ki se odloči, da bo odstopilo od ustaljene sodne prakse, razloge za to posebej obrazložiti, sicer krši ustavno pravico iz 22. člena URS, ki govori o enakem varstvu pravic. Predpogoj za to je, da sodišče obstoječo ustaljeno sodno prakso seveda pozna.[31]

Splošna zapoved enakosti pred zakonom in s tem upoštevanja ustaljene sodne prakse ob tem ne sme ovirati pravnega razvoja in pravnega napredka. Prepoved samovoljnega odstopa od sodne prakse torej ne pomeni nespremenljivosti sodne prakse, saj se življenje spreminja, prav tako se spreminjata pravni sistem in pravno vrednotenje okolja, ki mu je pravo namenjeno.[32] Tako pravi tudi ustavno sodišče,[33] da namreč vsakega odstopanja od ustaljene sodne prakse ni mogoče šteti za kršitev ustavne pravice (enakosti pred zakonom, op. avt.), saj ne sme ovirati pravnega razvoja in pravnega napredka. Tako kot pravica do enakosti pred zakonom ne pomeni zahteve po nespremenljivosti zakona, tako tudi pravica do enotne sodne prakse ne sme pomeniti zahteve po nespremenljivosti sodne prakse.[34]

26 Galič, v: Podjetje in delo, str. 1081.
27 Pavčnik, v: Podjetje in delo, str. 1032.
28 Odločba US RS Up- 121/96 z dne 23. 3. 2000.
29 Galič, v: Revus, str. 44.
30 Sklep US RS Up-337/00 z dne 26. 2. 2002.
31 Glej tudi Galič, v: Revus, str. 45.
32 Podobno Pavčnik, v: Sodniško pravo, str. 24.
33 Sklep US RS Up-22/94 z dne 7. 3. 1997.
34 Glej tudi Galič, v: Revus, str. 47.

Podobno je bilo stališče ustavnega sodišča v drugi zadevi,[35] ko navede, da pravica do enakega varstva pravic ne pomeni in ne sme pomeniti zahteve, da se sodna praksa v času ne sme spreminjati, kot tudi ne pomeni zahteve, da se ne sme spreminjati zakon. Ni naloga ustavnega sodišča, da preprečuje spreminjanje in s tem razvoj sodne prakse, tudi če je uveljavljena; če se je uveljavljena sodna praksa spremenila in se je tudi nova sodna praksa enotno uveljavila, je ustavna zahteva zgolj, da tudi od te sodne prakse ni dopustno samovoljno odstopiti.

Tudi iz mnenja CCJE 20(2017) izhaja, da potreba po zagotavljanju enotne uporabe prava ne bi smela voditi v togost in po nepotrebnem omejevati ustreznega razvoja prava ter vzbujati dvoma o neodvisnosti sodstva.

Ustavno sodišče in nadnacionalni forumi ter asociacije torej ne pričakujejo od rednih sodišč, da nikakor ne odstopijo od ustaljene sodne prakse, pač pa, da predložijo razumne pravne razloge za morebitni odstop. To pomeni, da morajo najprej poznati ustaljeno sodno prakso in potem primerno obrazložiti drugačno odločitev. Če je sodna praksa enotna in v daljšem obdobju uveljavljena s številnimi odločbami, jo je sicer tudi mogoče spremeniti, le razlogi za njeno spremembo morajo biti poglobljeni. Sodišča pa razmeroma pogosto odstopijo od uveljavljene sodne prakse, ker le-te ne poznajo.

2.4 Argument precedensa

Argument precedensa se je torej uveljavil tudi pri nas, in sicer kot pojem pravnega razlaganja, njegova vloga precedenčnega učinka sodnih odločb pa velja kot eno izmed interpretativnih vodil, ki jih imajo sodniki na voljo pri razlaganju zakona.[36] Z argumentom precedensa si pomagajo pri zgornji premisi sodniškega silogizma, torej s pravno interpretacijo oziroma pravnim razlaganjem abstraktnih pravnih aktov. Z argumentom precedensa izpeljejo pomen pravnega določila, saj je normativni jezik večpomenski. Argument precedensa je namreč eden od priznanih načinov pravnega sklepanja oziroma izpeljevanja, s katerimi sodnik pojasni miselno pot, po kateri je prišel do razlage in pomena nekega pravnega določila.[37]

Argument precedensa oziroma tipičnega primera sodiščem nalaga obveznost, da ga pri razlagi zakonov in pri odločanju v posameznih zadevah ter tudi v obrazložitvah sodnih odločb upoštevajo. Pomen argumenta precedensa ni le v zagotavljanju enakosti pred zakonom, pač pa tudi v zagotavljanju pravne varnosti, saj jamči jasnost in predvidljivost sodnega odločanja.[38]

Neenotna sodna praksa namreč prispeva tudi k povečevanju pripada novih zadev, saj stranke ne vedo, kaj lahko pričakujejo od sodišča, kar izhaja tudi iz

35 Sklep US RS Up-203/01 z dne 25. 4. 2002.
36 Štajnpihler, nav. delo, str. 202.
37 Prav tam.
38 Pavčnik, Argumentacija v pravu, stran 160.

ugotovitev CCJE v mnenju 20(2017). Nasprotno pa ustalitev sodne prakse lahko pozitivno vpliva na zmanjševanje obremenjenosti sodišč in s tem na zmanjševanje sodnih zaostankov.[39]

2.5 Samovoljni odstop od ustaljene sodne prakse

Samovoljen je vsak odstop, ki ne ponuja novih in drugačnih razlogov, zakaj je treba obstoječo sodno prakso spremeniti. Ustavno sodišče ugotovi, da je samovoljnost podana, ko gre za odstop od sodne prakse brez utemeljitve ali je utemeljitev vsebinsko očitno pomanjkljiva, ko se obrazložitev o odstopu ukvarja samo z nekaterimi okoliščinami, ki so pomembne za spremembo sodne prakse, ne pa celoto. Kot samovoljno bo ustavno sodišče ugotovilo tudi obrazložitev, ki je zgolj navidezna, saj je vsebinsko prazna in se ne posveča nosilnim razlogom, ali pa ko kot celota ni vsebinsko koherentna, ker ne gradi na novih in drugačnih razlogih, ki naj presežejo prejšnje stališče.[40]

Seveda pa ne gre za samovoljnost, ko sodna praksa še niha in glede nekega pravnega vprašanja še ni ustaljena. Razvoj sodne prakse je njena bistvena lastnost in ji je imanentno, da se razvija ter dolgoročno spreminja.[41]

Pravna stališča sodišč prve in druge stopnje imajo močen vpliv strokovne prepričljivosti na instančno višja sodišča v vseh tistih zadevah, kjer je še mogoče razpravljati o nekem vprašanju na višji ravni. Takrat imajo ta sodišča možnost, da soustvarjalno oblikujejo sodno prakso in vplivajo na njen razvoj. Sodnikova ustvarjalna vloga ni v nasprotju s tem, da mora biti zaradi pravne varnosti sodna praksa ustaljena, saj predpostavka pravne varnosti pomeni tudi to, da se zastarela sodna praksa, ki ne ustreza novim življenjskim okoliščinam in pravnemu okolju, spremeni ter sodišče poišče nove, spremenjenemu družbenemu in pravnemu okolju skladne razlage. Če je iskanje strokovno utemeljeno, upošteva tisto, kar je za neko družbo v mejah pravno mogočega tipično, in so v njem novi vidiki in odtenki, ki jih vrhovno sodišče ali višje sodišče še ni zaznalo, je to dobrodošlo za razvoj prava. Tak način je pomemben tudi zato, ker omogoča instančno višjim sodiščem določiti, ali in koliko je treba uveljavljeno sodno prakso spremeniti, dopolniti ali na novo oblikovati.[42]

Galič[43] navaja, da gre za arbitraren in neobrazložen odstop od sodne prakse tudi v primerih, ko sodišče na prvi pogled ustvarja vtis, da sodno prakso upošteva in ji sledi, vendar pa so si primeri prav v okoliščinah, ki jih je v prejšnji sodni praksi to sodišče uporabilo kot odločilne, v novi zadevi različni.

Da je treba odstop od ustaljene sodne prakse utemeljiti, izhaja tudi iz odločbe ESČP[44] in mnenja 20(2017) CCJE, in sicer morajo sodniki načelno pravo uporabljati

39 Testen, nav. delo, str, 1050.
40 Pavčnik, v: Podjetje in delo, str. 1034.
41 Prav tam.
42 Prav tam.
43 Galič, v: Novak, A., in Pavčnik, str. 165.
44 Glej ESČP, Brezovec proti Hrvaški, z dne 29. 3. 2011.

dosledno. Ko pa se sodišče odloči za odstop od prejšnje sodne prakse, je izjemno pomembno, da je to v odločbi jasno navedeno. Iz obrazložitve mora biti izrecno razvidno, da je sodnik vedel, da je (bila) ustaljena sodna praksa glede zadevne problematike drugačna, in mora temeljito obrazložiti, zakaj predhodno sprejeto stališče ne more obveljati. Šele tako je mogoče ugotoviti, ali je bil odstop zavesten (ali sodnik zavestno ni upošteval sodne prakse v prizadevanju, da bi jo na koncu spremenil) ali pa je sodišče zanemarilo prej obstoječo sodno prakso oziroma se je sploh ni zavedalo. Poleg tega se lahko le na ta način doseže resnični razvoj prava. Neupoštevanje teh zahtev se lahko šteje za samovoljno in kršitev pravice posameznika do poštenega sojenja.

CCJE v istem mnenju navede tudi, da prizadevanje za zagotavljanje enakosti, enotne razlage in uporabe prava ne bi smelo povzročati togosti in ovir za razvoj prava. Zato se zahteva, da je treba »enake primere obravnavati enako«, ne sme jemati dobesedno. Razvoj sodne prakse sam po sebi ni v nasprotju s pravilnim delovanjem pravosodja, saj bi brez razvoja in prilagajanja sodne prakse lahko bila ogrožena njegova reforma ali izboljšanje. Družbene spremembe lahko sprožijo potrebo po novi razlagi prava. Poleg tega je treba notranjo sodno prakso pogosto prilagoditi zaradi odločitev nadnacionalnih sodišč in organov, ustanovljenih z drugimi pogodbami (kot sta SEU ali ESČP). Drugi razlog za neupoštevanje sodne prakse je lahko potreba po izboljšanju prejšnje razlage prava. To pa se mora zgoditi samo, če obstaja nujna potreba po spremembi. Po mnenju CCJE upoštevanje pravne varnosti in predvidljivosti podpira domnevo, da pravnega vprašanja, za katero že obstaja dobro uveljavljena sodna praksa, ne gre ponovno odpirati. Bolj ko je torej sodna praksa glede nekega vprašanja poenotena, večje breme je po mnenju CCJE na sodniku, ki ne upošteva take sodne prakse, da za to navede prepričljive razloge.

2.6 Kdaj ne gre za odstop od enotne sodne prakse?

Iz odločbe ustavnega sodišča[45] izhaja, da je upoštevalo doktrino stare *decisis*, ki ima logično posledico, to je, da zahteva po spoštovanju dosedanje sodne prakse ni upravičena v primeru, ko so določene drugačne okoliščine primera, ki napotujejo na drugačno odločitev.[46] V danem primeru namreč pritožnik ni izkazal, da bi bile zadeve, na katere se je skliceval, v bistvenih okoliščinah enake njegovim. Ker ni šlo za podobne primere, ne gre za kršitev jamstva enakega varstva pravic iz 22. člena URS.

Samoumevno glede na hierarhijo sodišč seveda je, da na ustavnem sodišču pritožnik ni uspel z argumentom, da sodba višjega sodišča odstopa od uveljavljene prakse sodišč prve stopnje ali da odločba vrhovnega sodišča odstopa od uveljavljenih stališč pred višjimi sodišči.[47]

Če se je namreč sodna praksa, kot jo je zatrjeval pritožnik, uveljavila pred sodiščem prve stopnje, ta praksa pa doslej na pritožbeni ravni še ni bila

45 Sklep US RS Up-203/01 z dne 25. 4. 2002.
46 Glej tudi Galič, v: Revus, str. 54.
47 Glej tudi Galič, v: Revus, str. 55.

preizkušena, odločitev v pritožnikovi zadevi, v kateri je na zadnji stopnji odločalo višje sodišče, ne more pomeniti odstopa od sodne prakse. Razumljivo je, da je očitek o odstopu od sodne prakse mogoče utemeljevati le z drugačnimi odločitvami sodišč višje ali vsaj iste stopnje.[48]

2.7 Trditve strank v zvezi z enotno sodno prakso

Argument precedensa[49] od sodišča zahteva tudi, da se opredeli do navedb stranke o tem, da izpodbijana sodba odstopa od uveljavljene sodne prakse.[50]

Treba je namreč razlikovati primere, ko gre za odstop od uveljavljene enotne sodne prakse zaradi tega, ker so se v času spremenili pravni pogledi, ali ko so se spremenile življenjske in družbene okoliščine, v katerih odločajo sodišča. Bistvena za odločitev v posameznem primeru je namreč obrazložitev sodišča, da so bistvene okoliščine tega primera drugačne in da zato ustaljena enotna sodna praksa ni uporabljiva. Teorija[51] opozarja na argumentativno tehniko razlikovanja (*distinguishing*), ko v sistemu common law zavezujoči precedens vedno nalaga, da se ali mu v danem primeru sledi ali se loči od danega primera. Sodišče lahko sledi nekemu precedensu in ga dojema kot povsem ustrezno pravno stališče, vendar pa se sploh ne nanaša na dani primer. V drugem primeru pa gre za primer, na prvi pogled združljiv z določenim primerom iz ustaljene sodne prakse, vendar pa so podane ključne razlike v dejanskih ali pravnih okoliščinah obeh primerov. Pri tem mora sodnik uporabiti posebno argumentativno tehniko, ki zahteva utemeljevanje tega, kateri dejavniki so bili za razlikovanje obeh primerov odločilni in zakaj. Od sodnika se pričakuje razlaga, zakaj je razlika med primeroma, na katero se stranka sklicuje, takšna, da v danem primeru utemeljuje uporabo drugačnega stališča, kot izhaja iz predhodne odločitve. Pri tem so odločilna dejstva, ki jih je sodišče v enem in drugem primeru štelo za relevantna, ali se oba primera nanašata na isto pravno vprašanje in ali so enaki ključni vsebinski razlogi, ki stojijo za rešitvijo pravnega problema v predhodnem primeru.[52]

Tako je navedlo tudi ustavno sodišče,[53] in sicer so z vidika enakega obravnavanja kot sestavnega dela pravice do enakosti pred zakonom pomembne le odločitve sodišča v primerih, ki so v bistvenih dejanskih in pravnih okoliščinah enaki pritožnikovemu. Ta je očitek o odstopu od sodne prakse konkretiziral s tem, da je v ustavni pritožbi navedel in predložil štiri primere iz sodne prakse, med njimi tri pravnomočne sodbe, vendar pa je bila po oceni ustavnega sodišča relevantna le ena sodba, s katero pa pritožnik zatrjevane kršitve prav tako ni izkazal.

48 Sklep US RS Up-184/01 z dne 25. 3. 2002.
49 Glej tudi Galič, v: Revus, str. 55.
50 Sklep US RS Up-203/01 z dne 25. 4. 2002.
51 Štajnpihler, str. 176 in nasl.
52 Prav tam.
53 Sklep US RS Up-375/04 z dne 13. 7. 2004.

2.8 Sodna praksa, na katero so vezana sodišča

Sodbe višjih sodišč in vrhovnega sodišča torej pri nas niso formalni pravni vir in ne prispevajo k enotni sodni praksi kot stare *decisis*, torej kot sodni precedens, pač pa prek instituta ustaljene sodne prakse.[54] Sodišče je vezano na ustaljeni trend pri odločanju in upošteva prejšnje odločitve le, če so enotne, pa še ta vezanost ne temelji na formalni moči precedensa, ampak na njegovi prepričljivosti.[55] De facto je torej sodna praksa formalni pravni vir.[56]

Za precedens ni (vedno) nujno, da gre za dolgotrajno sodno prakso, pač pa lahko nastane že s samo eno odločitvijo v posameznem primeru, ki je pomemben in ima tolikšno moč, da uvede novo rešitev.[57] Poudariti je treba, da so precedenčni samo nosilni razlogi, ki utemeljujejo odločitev (*ratio decidendi*), ne pa tudi razlogi, ki se ne ukvarjajo s pravnimi prvinami odločitve, in zato tudi sama odločitev ni odvisna od njih (*obiter dictum*).[58] To so na primer razlogi, ki jih sodišče navede v obrazložitvi, namreč kakšna bi lahko bila pravna odločitev, če bi bilo pravno ali dejansko izhodišče odločanja drugačno. K temu se višja sodišča in vrhovno sodišče večkrat zatečejo zato, da dajo nižjim sodiščem znamenje, kje bi bilo dobro spremeniti prakso nižjih sodišč. To niso zavezujoči razlogi, pač pa je njihova moč odvisna od tega, ali so vsebinsko prepričljivi.[59]

Vrhovno sodišče[60] je zavzelo stališče, da pravnih mnenj, ki jih sprejme Občna seja Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, ni mogoče razlagati na način, kakor se razlagajo zakoni in druge abstraktne pravne norme. Njihov pomen je treba ugotoviti glede na dejansko podlago sodne odločbe, na kateri temelji sprejeto pravno mnenje. Zato so pravna mnenja, sprejeta na občni seji, za senate vrhovnega sodišča v skladu z drugim odstavkom 110. člena ZS obvezna samo v primerih, v katerih je dejansko stanje v bistvenih okoliščinah enako. V takih primerih lahko z močjo razlogov vplivajo tudi na odločitev nižjih sodišč.

2.9 Citiranje sodne prakse

Ustavno sodišče se na načelni ravni zaveda pomena presoje, ali je posamezni primer v bistvenem sploh dovolj podoben sodni praksi, na katero se sklicuje sodišče.[61] Tak primer je podan, če se sodišče v svoji odločitvi pavšalno sklicuje na argumente iz odločbe sodišča, pa njegov primer v bistvenih dejanskih in pravnih prvinah sploh ni primerljiv s primerom, ki ga je obravnavalo. Sklicevanje na uveljavljeno sodno prakso torej zahteva primerjavo dejanskih okoliščin danega primera s tistimi, ki jih je sodišče v dani zadevi v okviru argumentacije nosilnega stališča v svoji odločbi posebej poudarilo kot odločilne, oziroma po-

54 Testen, nav. delo, str. 1054.
55 Prav tam.
56 Betetto, v: Pravosodni bilten, str. 9.
57 M. Pavčnik, v: Podjetje in delo, str. 1033.
58 Prav tam.
59 Prav tam.
60 Sodba VSRS II Ips 606/99 z dne 6. 4. 2000.
61 Odločba US RS Up-1771/08 z dne 18. 6. 2009.

jasnitev, zakaj okoliščine danega primera zahtevajo uporabo prav takega stališča.[62] Mehansko citiranje, brez premisleka vseh okoliščin primera in nosilnih razlogov obeh zadev, ni ustrezna uporaba ustaljene sodne prakse.[63]

3. KRŠITEV KONVENCIJSKE PRAVICE DO POŠTENEGA SOJENJA

Iz odločbe ESČP[64] izhaja, da se lahko zgodi, da pri dveh sodiščih, ki razlagata istovrsten primer, pride do nasprotujočih si odločitev, ki pa sta obe razumni in utemeljeni s prejetimi sredstvi razlage prava. Možno je, da pride do neusklajene sodne prakse in je lahko to posledica sodnikove razlage pravnih norm in njihove uporabe za življenjske primere, na katere se nanašajo. Razlike v razlagi pravnih norm je treba do neke mere sprejeti kot sestavni del ureditve sodišč, ki temelji na mreži prvo- in drugostopenjskih sodišč z ozemeljsko omejeno pristojnostjo. Presoja ESČP pa je strožja, ko do neenotne prakse pride znotraj istega sodišča. Zgolj okoliščina, da obstajajo nasprotujoče si odločitve domačih sodišč, za poseg ESČP ne zadošča. Poenotenje sodne prakse po mnenju ESČP zahteva čas, zato je določeno obdobje neenotne sodne prakse dopustno, saj še ne ogroža pravne varnosti.[65] Obstajati morajo še dodatni pogoji, da enotna sodna praksa povzroči kršitev jamstva iz 6. člena EKČP. Odločilno je, ali obstajajo globoke in dolgotrajne neenotnosti v praksi domačih sodišč, ali nacionalno pravo vsebuje instrumente za zagotovitev poenotenja sodne prakse in ali je bil ta instrumentarij uporabljen, in če je bil, s kakšnimi učinki.[66]

4. METODE ZAGOTAVLJANJA ENOTNE SODNE PRAKSE

4.1 CCJE v mnenju 20(2017)

CCJE v mnenju 20(2017) povzame obstoječe mehanizme za zagotavljanje enotne sodne prakse, in sicer pri doseganju dosledne sodne prakse obstajajo formalni, polformalni in neformalni mehanizmi. Namen polformalnih in neformalnih mehanizmov je spodbujati enotno uporabo prava, vendar tako sprejeta stališča ne morejo poseči v neodvisnost posameznega sodnika.

Formalni postopki po CCJE na pritožbenih in zlasti vrhovnih ali kasacijskih sodiščih najbolj neposredno vplivajo na enotno razlago in uporabo prava. Takšni postopki na vrhovnem sodišču so: 1. odločanje o pravnem sredstvu posamezne stranke (dokončna revizija o pravnih vprašanjih, revizija, kasacija), 2. posebna pravna sredstva, ki jih vloži javni tožilec (ali podoben javni organ) in opozarjajo vrhovno sodišče (v civilnih zadevah) na pomembno pravno vprašanje s ciljem zagotoviti enotno uporabo prava ali razvoj prava na podlagi sodne prakse, pri čemer tak postopek v večini sistemov privede do ugotovitvene sodbe, ki ne vpliva na pravice pritožnikov v danem primeru, 3. sprejemanje

62 Galič, v: Sodniško pravo, str. 161.
63 Prav tam.
64 ESČP, Şahin in Şahin proti Turčiji, z dne 20. 10. 2011.
65 ESČP, Albu in drugi proti Romuniji, z dne 12. 5. 2012.
66 ESČP, Jordanov proti Bolgariji, z dne 2. 7. 2009.

razlagalnih stališč (kot so »odločitve o poenotenju«, mnenja, načelna pravna mnenja) na povsem abstraktni ravni, ne v zvezi s pravnim sredstvom, ki je bilo vloženo v posamezni zadevi, in 4. predhodno odločanje v odprtih zadevah o ozko določenih pravnih vprašanjih na zahtevo nižjega sodišča.

Naloga vrhovnega sodišča po mnenju CCJE je torej odpravljanje protislovij v sodni praksi. Vrhovno sodišče mora zagotavljati enotnost sodne prakse, da se odpravi neenotna sodna praksa in ohranja zaupanje javnosti v sodni sistem.

Polformalni mehanizmi so po mnenju CCJE redni sestanki sodnikov na sodišču ali s sodniki drugih sodišč iste ravni ali s sodniki hierarhično višjega sodišča. Takšni sestanki so lahko neformalni ali pa so do določene mere institucionalizirani. Izdajanje »smernic« (ki običajno dopuščajo individualno presojo), pri katerih je treba upoštevati veljavna načela v skladu z ustaljeno sodno prakso (kot so odškodninske lestvice glede nepremoženjske škode v civilnih zadevah, kazni v kazenskih zadevah ali povračljivi odvetniški stroški – če ni veljavne odvetniške tarife), ima lahko podobne učinke.

Na tretjem mestu so **neformalni mehanizmi**, kot so neformalna posvetovanja med sodniki, ki si prizadevajo doseči soglasje o raznih pravnih vprašanjih, kadar prihaja do različnega odločanja v podobnih zadevah. Po stališču CCJE je trajno pravno izobraževanje in usposabljanje sodnikov izredno pomembno za enotnost in predvidljivost sodne prakse.

CCJE se zaveda, da se zaradi razlik v pravni tradiciji in organizaciji sodnih sistemov dostop do vrhovnih sodišč po Evropi razlikuje. Enako velja tudi glede vloge vrhovnega sodišča – ali naj to opravlja predvsem zasebno ali javno funkcijo.[67] Prva se nanaša na prizadevanje za pravično in pravilno rešitev vsakega posameznega primera v korist strank v danem primeru. Druga pa se zavzema za varovanje in uveljavljanje javnega interesa pri zagotavljanju enotnosti sodne prakse in razvoju prava. CCJE v svojem mnenju ne skuša predpisati, kako naj bodo organizirana vrhovna sodišča in dostop do njih. Kljub temu pa bi odgovornost vrhovnega sodišča za zagotavljanje enotne sodne prakse lahko zahtevala vzpostavitev ustreznih izbirnih meril za dostop zadev na vrhovno sodišče. Države, ki dovoljujejo neomejeno pravico dostopa, bi lahko razmislile o uvedbi zahteve po ugotavljanju dopustnosti ali drugem ustreznem načinu filtriranja. Merila za dopustitev bi vrhovnemu sodišču olajšala izpolnjevanje njegovih nalog pri uveljavljanju enotne razlage prava. Druga izbirna merila, kot so vrednost terjatve v civilnih zadevah ali višina izrečene kazni v kazenskih zadevah, po mnenju CCJE niso primerna za ta namen. CCJE celo meni, da odgovornosti vrhovnih sodišč za zagotavljanje in ohranjanje enotnosti sodne prakse ne gre razumeti kot zahtevo za čim pogostejše posredovanje vrhovnega sodišča. Tak način ne bi povzročil le zamud pri obravnavi primerov in zmanjšal kakovosti

67 Več o vrhovnem sodstvu in vprašanju vrhovnega sodišča kot kasacijskega ali revizijskega ter s tem delnega odgovora na vprašanja, kateri interes naj zagotavlja vrhovno sodišče: javni kot revizijsko sodišče, ki skrbi za poenotenje sodne prakse, ali zasebni, ko kot kasacijsko sodišče odloča v vsaki zadevi, pomembni za rešitev spora v konkretnem primeru; v: Bobek, nav. delo.

odločanja vrhovnega sodišča, temveč bi neizogibno povzročil nasprotja v sodni praksi samega vrhovnega sodišča, pri čemer je tudi neizogibno, da bi se ob izredno velikem številu primerov, o katerih bi odločalo vrhovno sodišče, sodna praksa pogosto spregledala. Zato nasprotujočih si sodb na nižjih sodiščih ni mogoče preprosto odpraviti z zagotavljanjem neomejenega dostopa do vrhovnega sodišča. Instrumenti za zagotavljanje enotnosti znotraj istega sodišča so zlasti pomembni za vrhovna sodišča. Zlasti je problematično, če vrhovno sodišče postane vir negotovosti in nasprotujoče si sodne prakse, namesto da bi zagotavljalo njeno enotnost. Zato je zelo pomembno, da v okviru vrhovnega sodišča obstajajo mehanizmi, ki lahko odpravijo nedoslednosti znotraj tega sodišča. CCJE meni, da je najboljše sredstvo za poenotenje različne sodne prakse na ravni pritožbenih sodišč (bodisi znotraj istega pritožbenega sodišča bodisi med različnimi pritožbenimi sodišči) možnost vložitve nadaljnjega pravnega sredstva o pravnih vprašanjih na vrhovno sodišče.

4.2 Slovenska sodišča in zagotavljanje enotne sodne prakse

4.2.1 Vrhovno sodišče RS

ZS v 109. členu določa, da vrhovno sodišče skrbi za enotno sodno prakso. Zagotavlja jo s sojenjem v posamičnih zadevah, s spremljanjem sodne prakse in informiranjem, s sprejemanjem (načelnih) pravnih mnenj, s pravnoinformacijskim sistemom, ki omogoča spremljanje usklajevanje sodne prakse, in z izobraževanjem sodnikov. 108. člen ZS določa, da vrhovno sodišče vodi evidenco sodne prakse sodišč Republike Slovenije in spremlja sodno prakso meddržavnih sodišč.[68] Najpomembnejše formalno sredstvo za poenotenje sodne prakse, ki ga ima vrhovno sodišče, je (na civilnem področju) revizija in zahteva za varstvo zakonitosti. Določba prvega odstavka 367.a člena Zakona o pravdnem postopku (ZPP)[69] določa, da je revizija dopuščena, če je od odločitve vrhovnega sodišča mogoče pričakovati odločitev o pravnem vprašanju, ki je pomembno za zagotovitev pravne varnosti, enotne uporabe prava ali za razvoj prava prek sodne prakse. Eksemplifikativno so našteti primeri: če gre za pravno vprašanje, glede katerega odločitev sodišča druge stopnje odstopa od sodne prakse vrhovnega sodišča, če gre za pravno vprašanje, glede katerega sodne prakse vrhovnega sodišča še ni, zlasti če sodna praksa višjih sodišč ni enotna, ali če gre za pravno vprašanje, glede katerega sodna praksa vrhovnega sodišča ni enotna. Že sama zakonodaja daje slovenskemu vrhovnemu sodišču izjemne pristojnosti na področju poenotenja sodne prakse.

Vrhovno sodišče se kot najvišje sodišče v državi (127. člena URS) te svoje vloge več kot očitno zaveda, saj je bila vloga vrhovnega sodišča kot precedenčnega sodišča ena izmed prednostnih nalog ob odprtju sodnega leta 2018. V dokumentu[70] ob odprtju sodnega leta 2018 je bilo poudarjeno, da je za to, da vrhovno sodišče lahko v polni meri uresniči svojo nalogo precedenčnega

68 Testen, nav. delo, str. 1050.
69 Uradni list RS, št. 73/07 in nasl.
70 VSRS, nav. delo, str. 32.

sodišča, treba zagotoviti, da so predmet odločanja pred vrhovnim sodiščem samo zadeve, ki so precedenčnega pomena, in da take zadeve tudi dejansko pridejo pred vrhovno sodišče. To je mogoče doseči tako, da število zadev, ki jih obravnava vrhovno sodišče, ni preveliko oziroma je obvladljivo. V nasprotnem primeru se delo vrhovnega sodišča lahko sprevrže v preobsežno, nepredvidljivo, nepregledno in obstaja nevarnost, da celo samo ustvarja neskladno sodno prakso z vsemi nadaljnjimi negativnimi posledicami v pogledu pravne varnosti.[71]

Na intranetnih straneh slovenskega sodstva, ki jih ureja vrhovno sodišče, so dosegljivi seznami dopuščenih revizij, zahteve sodišč za oceno ustavnosti, predlogi slovenskih sodišč za predhodno odločanje SEU, spletišče slovenske sodne prakse, sodna praksa ESČP in SEU, sodna praksa, kot izhaja iz mreže predsednikov vrhovnih sodišč Evropske unije, seznam informacij o uporabljenem tujem pravu. Vse te povezave na zbirke podatkov omogočajo sodiščem, da lažje najdejo relevantno sodno prakso ali tuje pravo. Tudi takšne informacije vodijo k večjemu poenotenju sodne prakse.

4.2.2 Projekt Izboljšanje kakovosti slovenskega sodstva (IKS)

V istem dokumentu[72] ob odprtju sodnega leta 2018 je vrhovno sodišče predstavilo projekt Izboljšanje kakovosti slovenskega sodstva (IKS). Orodja, ki so bila izdelana pod okriljem projektnih skupin, Sodnik in Sodno osebje, so z raznimi priporočili, predvsem pa vodniki za vodenje različnih sodnih postopkov ter interaktivnimi delavnicami delovala v smeri neformalnega usklajevanja sodne prakse. Opozoriti je treba, da pri tem projektu ni bilo v ospredju zgolj poenotenje materialnopravnih in procesnih odločitev sodišč, pač pa tudi poenotenje sodniških veščin in pristopa sodnega osebja do strank. Vse to je pomemben pokazatelj kakovosti sodstva in predvsem obravnave, ki jo morajo stranke dojemati kot pravično in enakopravno ne glede na to, na katero sodišče pristopijo.

4.2.3 Višja sodišča

CCJE v mnenju št. 20(2017) opozori, da so, če se dostop do vrhovnih sodišč spremeni tako, da namesto pravice postane izjema, pritožbena sodišča tista, ki so v večini primerov najvišja stopnja. Zato morajo biti sposobna izpolniti svojo vlogo pri zagotavljanju kakovosti pravosodja, ki vključuje potrebo po zagotavljanju enotne uporabe prava. Da se doseže doslednost sodne prakse, lahko traja nekaj časa, zato so dopustna obdobja nasprotujoče si sodne prakse, kar ne spodkopava načela pravne varnosti. Zato po mnenju CCJE ni mogoče samodejno naložiti vrhovnemu sodišču, naj ukrepa takoj, ko se na ravni pritožbenih sodišč sprejmejo različne odločitve. V številnih primerih je mogoče pričakovati, da bo do poenotenja sodne prakse prišlo na ravni pritožbenih sodišč. Zato imajo po mnenju CCJE pritožbena sodišča pomembno vlogo pri zagotavljanju enotne uporabe prava.

71 Podobno, Bobek, nav. delo.
72 VSRS, nav. delo, str. 30.

Ni ustavne zahteve, da bi, upoštevaje izkazanost že dveh različnih odločitev višjih sodišč o istem vprašanju, vrhovno sodišče moralo dopustiti revizijo z namenom, da poenoti sodno prakso.[73] Včasih, ne sicer vedno, je celo koristno, da najvišje sodišče neki čas dopusti soočanje različnih stališč nižjih sodišč in odvetnikov, ki navajajo argumente pred temi sodišči, in da se na ta način tudi sčasoma izgradi najboljša možna rešitev nekega pravnega vprašanja. Ni le vrhovno tisto sodišče tisto, ki zagotavlja enotnost sodne prakse. Glede številnih, tudi zahtevnih pravnih vprašanj se sodna praksa poenoti že na višjih sodiščih. Morda je zato potrebno več časa, vendar vloge višjih sodišč pri zagotavljanju poenotenje sodne prakse in razvoja prava prek sodne prakse ni mogoče zanemariti.[74, 75]

4.2.4 Ali je sodna praksa na višjih sodiščih enotna?

Vrhovna sodnica Betetto je leta 2004 pisala, da ne. Menim, da je zdaj drugače. Iz članka vrhovne sodnice Betetto[76] izhaja, da je bilo v letu 2004 na letnem razporedu Višjega sodišča v Ljubljani na civilni oddelek razporejenih 30 sodnikov, ki so odločali v desetih senatih. Splošno znano dejstvo je bilo, da se odločitve posameznih senatov med seboj pogosto razlikujejo. Razlike niso nastajale samo med posameznimi civilnimi senati Višjega sodišča v Ljubljani, ampak tudi med posameznimi višjimi sodišči. V Sloveniji delujejo štiri višja sodišča splošne pristojnosti, katerih sodna praksa v tistem času ni bila enotna.

Razmere so 20 let kasneje (vsaj na področju gospodarskih sporov,[77] skoraj zagotovo pa tudi na drugih področjih) drugačne. Kot primer prizadevanj za enotno sodno prakso lahko navedem razmere na področju gospodarskega in insolvenčnega sodstva na območju Višjega sodišča v Ljubljani. Po trenutnem letnem razporedu Višjega sodišča v Ljubljani je na področje gospodarskega sodstva razporejenih 11 sodečih višjih sodnic in sodnikov, ki sodijo v treh rednih senatih in treh specializiranih senatih.

Ker gre za relativno majhen oddelek, je pretok informacij med sodniki in posameznimi senati zelo dober. K temu prispevajo tudi strokovni sodelavci, ki sodelujejo v posameznih senatih in opravljajo predhodni preizkus zadev, ki prispejo na višje sodišče. Ko se zazna več zadev s podobnim pravnim problemom, o njem sodniki razpravljajo na kolegiju oddelka. Prav tako je dragoceno, da sodniki prve stopnje, ko zaznajo, da bi bile odločitve senatov v zadevah s podobnim dejanskim stanjem in pravnimi vprašanji lahko različne, na to opozorijo vodjo oddelka. V takšnem primeru poročevalci v zadevi pripravijo gradivo za kolegij oddelka in na njem poročajo o svojih razlogih za posamezno odločitev.

---

73 Sklep US RS Up-284/15 z dne 25. 9. 2017.
74 Galič, v: Sodniško pravo, str. 142, in sklep US RS Up-284/17 z dne 25. 9. 2017.
75 Podobno, prav tam, str. 153.
76 Betetto, v: Podjetje in delo, str. 1072.
77 Avtorica sem sodnica na Gospodarskem oddelku Višjega sodišča v Ljubljani, zato se v tem delu prispevek nanaša predvsem na izkušnje s tega področja. Glede na obremenjenost in kadrovsko zasedenost pa je najbrž upravičena domneva, da so razmere na vseh oddelkih višjih sodišč podobne.

Takšni primeri se ne zgodijo pogosto, vendar pa so pomembni za neformalno usklajevanje sodne prakse sodnega oddelka. Ker smo bili do nedavnega zadnja instanca rednega sodstva v zadevah s področja insolvenčnega prava,[78] je še posebej pomembno, da je sodna praksa med tremi različnimi senati na tem področju enotna. K enotni sodni praksi pripomorejo tudi zahteve za varstvo zakonitosti, ki jih vlagajo državni tožilci, predvsem v zadevah insolvenčnega prava.

Za enotnost sodne prakse je pomembno tudi izobraževanje, in to predvsem tradicionalno, na letni ravni, izvedene šole, tudi z delavnicami z odgovori na vprašanja. Sodniki višjih sodišč vodijo posvete s sodniki prve stopnje, na katerih razpravljajo o različnih pravnih vprašanjih.

Nujno je poudariti, da je ne glede na polformalna in neformalna usklajevanja ter izobraževanja in formalno senatno sojenje, kjer je treba različna stališča uskladiti vsaj do večine, vsak sodnik pri svojem odločanju samostojen in neodvisen.

To velja tudi za sodnike prve stopnje, ki niso vezani na razloge višjih sodišč, pač pa zgolj na procesno napotilo iz 362. člena ZPP, po katerem mora sodišče prve stopnje opraviti vsa pravdna dejanja in obravnavati vsa sporna vprašanja, na katera je opozorilo sodišče druge stopnje. Takšna je formalnopravna podlaga delovanja sodišč prve stopnje. Drugo pa je moč instančnega sojenja. V literaturi je pogosto zaznati tezo, da so v kontinentalnem pravnem sistemu sojenja sodniki nižjih stopenj pri svojem delu in uporabi prava sicer neodvisni, vendar pa dejansko zaradi hierarhične stopnjevitosti odločanja to ne drži povsem, saj višje stopnje njihovo odločitev lahko spremenijo, razveljavijo in celo dajo v delo drugemu sodniku. Vendar to ne bi smelo vplivati na ustvarjalno moč sodnikov prvo- in drugostopenjskih sodišč. Kot že večkrat poudarjeno, nove življenjske okoliščine in novi pogledi, ki jih prinesejo stranke na sodišče prve stopnje, omogočajo tem sodiščem, da na posamezno zadevo pogledajo z drugega vidika in lahko spremenijo sodno prakso, ki je že ustaljena. Vedno znova pa velja, da je takšen odstop treba obrazložiti.

Vodja oddelka v skladu s 162. členom Sodnega reda (SR)[79] lahko tudi v primeru istovrstnih zadev (še posebej med istimi strankami) odredi množični spor, ki ne pomeni zgolj racionalizacije poslovanja sodišča, temveč tudi zagotavlja enotnost sodne prakse, saj to pomeni, da se več istovrstnih zadev dodeli istemu sodniku. Določba 162. člena SR namreč določa, da če je v krajšem časovnem obdobju vloženo večje število procesnih aktov z bistveno enakim dejanskim in pravnim stanjem, se po časovnem zaporedju vložitve procesnega akta prva zadeva dodeli sodniku, upoštevaje abecedni red začetnic priimkov sodnikov v

78 Novela Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP-H) Uradni list RS, št. 192/23 z dne 2. 10. 2023, je uvedla revizijo v omejenih vrstah zadev, in sicer zoper sklep sodišča druge stopnje, s katerim se predlog za začetek postopka zaradi insolventnosti zavrne, s katerim se konča stečajni postopek brez razdelitve upnikom in s katerim se ugodi ugovoru proti odpustu obveznosti ali zavrne predlog za odpust obveznosti.

79 Uradni list RS, št 87/16 in nasl.

vpisniku, preostale zadeve pa se posebej označijo in dodelijo istemu sodniku. Takšni primeri so še posebej pogosti na področju insolvenčnih zadev.

Ukrep sodne uprave, katerega namen je višja kakovost sojenja in poenotenje odločanja, je tudi možnost ustanovitve specializiranih senatov. Iz letnega razporeda za leto 2024 Višjega sodišča v Ljubljani izhaja, da so na področju gospodarskega sodstva predvideni trije specializirani senati, in sicer: senat, specializiran za registrske zadeve, senat, specializiran za spore iz intelektualne lastnine in varstvo konkurence, ter senat, specializiran za spore omejevanja konkurence. Menim, da znotraj Gospodarskega oddelka Višjega sodišča v Ljubljani izkazujemo ustrezno skrb za poenotenje sodne prakse. Želela pa bi si več sodelovanja s sodniki gospodarskih oddelkov preostalih treh višjih sodišč. Pri tem ne mislim, da bi bila komunikacija med nami slaba, ampak bi bila dobrodošla srečanja višjih sodnikov z gospodarskega področja, morebiti tudi pod okriljem vrhovnega sodišča.

Drznila bi si torej trditi, da so razmere 20 let kasneje drugačne in da je sodna praksa višjih sodišč praviloma usklajena (seveda pa bodo vedno obstajale odločbe, ki iz takšnih ali drugačnih razlogov ne bodo sledile ustaljeni sodni praksi). K temu je prav gotovo zelo pripomoglo vrhovno sodišče s sistemom dopuščenih revizij in poglobljeno zbirko sodne prakse. Pri izgradnji te je še posebej pomembno, da višji sodniki sproti in kot pravilo odrejajo vnos svojih odločb v zbirko. Sodniki Gospodarskega oddelka Višjega sodišča v Ljubljani le izjemama odredijo, da se kakšna odločba, ki je povsem tipska, ne vnese v zbirko. Pravilo je, da se v zbirko sodnih odločb vnesejo vse, in izjeme je treba posebej utemeljiti.

4.3 Slovenski sodniki in zagotavljanje enotne sodne prakse

Delovna metoda sodnika je še vedno povsem enaka, kot jo je v svojem članku opisala vrhovna sodnica Betetto. Sodnik, pa najsi bo prve ali druge stopnje, ko naleti na pravno vprašanje, na katero ne zna nedvoumno in takoj odgovoriti, kot delovno metodo pregleda informacijski sistem obstoječe sodne prakse vrhovnega sodišča, višjih sodišč in tudi ustavnega sodišča.[80] Poleg tega je treba pregledati tudi relevantno prakso SEU in ESČP. Sodnik mora biti še posebej pazljiv, če gre za zadeve, ko ista stranka na podlagi podobnega dejanskega stanja toži več različnih tožencev ali obratno, kajti v tem primeru različne odločitve pri strankah še posebej močno povzročijo občutek nepravičnega sojenja in s tem rušijo zaupanje v sodno vejo oblasti. Najpogosteje se sodniki v takšnih primerih sestanejo na strokovnem kolegiju oddelka. Pri tem se potrudijo, da tudi če stališče, ki ga zavzamejo do nekega vprašanja, ni povsem poenoteno, vendarle vsi sodniki z namenom zagotavljanja pravice iz 22. člena URS spoštujejo večinsko odločitev. To seveda ni obvezno, ker je sodnik pri svojem odločanju neodvisen.

Pogosto sodniki naletijo na primere, da je predpis, ki bi ga morali uporabiti,

80 Betetto, v: Podjetje in delo, str. 1076.

v nasprotju z URS, in v tem primeru sodnik poročevalec spiše zahtevo za presojo ustavnosti, s katero seznani celotni oddelek in jo pošlje tudi v vednost vrhovnemu sodišču, ki ima na intranetnih straneh zbrane zahteve za presojo ustavnosti vseh slovenskih sodišč.

5. ZAKONODAJNA IN IZVRŠILNA VEJA OBLASTI TER ZAGOTAVLJANJE ENOTNE SODNE PRAKSE

CCJE v mnenju št. 20(2017) navaja, da je enotna uporaba prava pomembna za vse državne organe: zakonodajne, izvršilne in sodne. Tudi v tem pogledu so državni organi medsebojno povezani in soodvisni, saj morajo vsi prispevati k usklajenosti pravnih pravil ter njihovi dosledni uporabi. Pravni sistem mora biti kar se da jasen, predvidljiv in dosleden, pri sprejemanju zakonov pa mora zakonodajalec ustrezno upoštevati sodno prakso, ki je nastala na področjih, kjer so predvidene spremembe. Sodišča lahko bolje zagotavljajo enotno uporabo prava, če so zakoni smiselno dosledni, dobro pripravljeni, z jasno vsebino, se izogibajo nepotrebni dvoumnosti in so brez notranjih protislovij.

Čeprav CCJE priznava, da so spremembe zakonodaje v visoko regulirani sodobni družbi neizogibne, želi opozoriti, da pogoste, včasih neskladne in prenagljene spremembe predpisov vplivajo na kakovost zakonodaje in pravno varnost. Parcialne spremembe in zapletenost zakonov (kot so bili spremenjeni) ogrožajo načelo pravne varnosti.

Protislovja v sodni praksi so včasih posledica dvoumnih zakonov, ki sodiščem preprečujejo, da bi dosegla enotno in splošno sprejeto razlago. CCJE meni, da ima v takih okoliščinah končno odgovornost za spremembo zakonodaje zakonodajalec. To pa ne pomeni, da je kazuistična in podrobna ureditev želeni cilj. Široke opredelitve in odprta pravila so pogosto nujni, saj sodiščem omogočajo potrebno prožnost, in so lahko koristni, če je treba odpraviti vrzeli v zakonodaji. Kot poudarja ESČP, je gotovost sicer zelo zaželena, vendar lahko hkrati povzroči tudi čezmerno togost, pravo pa mora biti sposobno, da sledi hitro spreminjajočim se okoliščinam.

6. SKLEP

Enotne sodne prakse prav o vsakem, še najmanj zahtevnem pravnem vprašanju ni mogoče doseči. To niti ne sme biti cilj. Kajti v nasprotnem primeru bi izničili temeljno lastnost sodne veje oblasti v kontinentalnem pravnem sistemu, to je neodvisnost sodnika. Če smo preroški, bi lahko v tem primeru sojenje nadomestila umetna inteligenca. Bistvene so namreč nianse, ki posamezni primer ločijo od drugega in jih lahko zazna le sodnik, ki ta(k) primer rešuje.

Tudi iz mnenja CCJE 20(2017) izhaja, da je pravno znanje, vključno s sodno prakso, eden od vidikov sodnikove strokovnosti in skrbnosti; vendar pa se sodnik, ki ravna v dobri veri, ki zavestno ne upošteva ustaljene sodne prakse in navaja razloge za to, ne bi smel odvračati od nameravane spremembe sodne prakse. Takšen odstop od sodne prakse nikakor ne sme povzročiti disciplinskih

sankcij ali vplivati na oceno sodnikovega dela, temveč ga je treba obravnavati kot del neodvisnosti sodstva.

Seveda so na drugi strani ustavne pravice strank in prebivalcev nekega območja, da se lahko zanesejo na enotno in ustaljeno sodno prakso, ki se v skladu z življenjskimi okoliščinami hitro se spreminjajočega sveta lahko tudi hitro odziva. Sodišča so zavezana, da svoj trud vlagajo v poenotenje sodne prakse z vsemi mehanizmi, ki so na razpolago. Treba je biti previden pri obsegu zadev v reševanju, na kar tudi opozarja Bobek,[81] saj sodiščem, ki so čezmerno obremenjena s številom nerešenih zadev, ne uspe zagotavljati kakovostnega dela in s tem tudi ne graditi enotne in ustaljene sodne prakse.

Zakonodajalec v kratkem pripravlja velike spremembe Zakona o sodiščih, Zakona o sodniški službi in Zakona o sodnem svetu. Poleg tega vrhovno sodišče že nekaj let zapored v letnih poročilih opozarja na staranje sodnikov in generacijsko vrzel. Obeta se torej menjava generacij sodnikov na eni strani in reforma dela sodišč ter sodniške službe na drugi in samo upamo lahko, da enotna ter ustaljena sodna praksa ne bo prva žrtev teh velikih sprememb.

81 Bobek, nav. delo, str. 9.

LITERATURA IN VIRI:

- BETETTO, Nina. Krepitev precedenčne vloge Vrhovnega sodišča Republike Slovenije s poudarkom na noveli ZPP-E. Pravosodni bilten, 2018, št. 3.
- BETETTO, Nina. Usklajenost sodne prakse na višjih sodiščih civilnih zadevah. Podjetje in delo, 6–7/2004, Ljubljana.
- BOBEK, Michael. Quantity or Quality? Re-assessing rthe Role of Supreme Juridisticions in Centra Europe, European University Institute, EUI Working Papers, Law, 2007/36, 2007.
- CERAR, Miro. Sodnikova (ne)vezanost na podzakonske splošne akte exceptio illegalis. V Novak, A., in Pavčnik, M. (ur.). Sodniško pravo. Ljubljana, GV založba, 2023.
- GALIČ, Aleš. Jamstva glede enotne sodne prakse kot del pravice do poštenega sojenja. V Novak, A., in Pavčnik, M. (ur.). Sodniško pravo. Ljubljana, GV založba, 2023.
- GALIČ, Aleš. Revus, revija za evropsko ustavnost. Letnik 1/2003.
- GALIČ, Aleš. Ustavnosodna praksa o argumentu precedensa (pred »rednimi« sodišči). Podjetje in delo, 6–7/2004.
- JADEK PENSA, Dunja. Neenotna sodna praksa in dostop do vrhovnega sodišča. Podjetje in delo, 6–7/2023.
- NOVAK, Aleš. Sodniško pravo. V Novak, A., in Pavčnik, M. (ur.). Sodniško pravo. Ljubljana, GV založba, 2023.
- PAVČNIK, Marjan. Glose ob sodniškem pravu. V Novak, A., in Pavčnik, M. (ur.). Sodniško pravo. Ljubljana, GV založba, 2023.
- PAVČNIK, Marijan. Argument sodnega (pravnega) precedensa. Podjetje in delo, 6–7/2004.
- PAVČNIK, Marijan. Argumentacija v pravu. Od življenjskega primera do pravne odločitve. Ljubljana. Cankarjeva založba, 1991.
- POPKIN, D. William. Evolution of the Judicial Opinion. New York Univesity Press, New York, 2007.
- ŠTAJNPIHLER, Tilen. Precedenčni učinek sodnih odločb pri pravnem utemeljevanju. Ljubljana, GV Založba, 2012.

- TESTEN, Franc. Enotna in ustaljena sodna praksa v civilnih in gospodarskih zadevah. Podjetje in delo, 6–7/2004.

- Mnenje številka 20(2017) Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov (CCJE) o vlogi sodišč v zvezi z enotno uporabo prava, < https://rm.coe.int/ccje-opinion-no-20-slovenian/168078609a > (4. 11. 2024).

- Vrhovno sodišče Republike Slovenije. Dokument ob otvoritvi sodnega leta 2018, Ljubljana, 2018.

FORMALNOPRAVNI OKVIR ZASLIŠANJA MLADOLETNEGA STORILCA[1]

Neža Miklič, višja policijska inšpektorica, Policijska akademija, Višja policijska šola, Generalna policijska uprava, Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije

1. UVOD

Policija preprečuje kazniva dejanja, jih obravnava ter s preiskavo in pridobljenimi osebnimi in materialnimi dokazi storilcu utemeljuje izvedbo kaznivega dejanja (KD). Pravočasna, strokovna, zakonita ter predvsem subtilna obravnava mladoletnega storilca KD je lahko delček mozaika, ki omogoča, da mladoletnik svoje vedenje in ravnanje ozavesti ter preneha izvajati KD. Novosti, ki jih opredeljuje Zakon o kazenskem postopku iz leta 2020[2] (v nadaljevanju: ZKP-O), bomo v prispevku ponazorili skozi prikaz treh najpogostejših policijskih postopkov obravnave mladoletnega osumljenca KD. Ob predstavitvi si bomo zastavili vprašanja in nanje poskušali najti ustrezne odgovore.

2. POLICIJSKI POSTOPEK OBRAVNAVE MLADOLETNEGA STORILCA KAZNIVEGA DEJANJA

Kadar so podani razlogi za sum, da je oseba storila KD, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, začne policija izvajati prve nujne ukrepe oziroma stori vse potrebno, da se storilec KD izsledi, da se ne skrije, da ne pobegne. Prvi nujni ukrepi vsebujejo zbiranje obvestil od oseb, ki bi kar koli vedele o storilcu in KD, ki bi bila koristna za izvedbo kazenskega postopka, ter zbiranje predmetov, ki bi utegnili biti dokaz na sodišču[3] (ZKP, 2012, 148. člen).

Pri svojem delu policija obravnava tudi mladoletne storilce KD. V prvem polletju leta 2024 je policija obravnavala 884 KD tako imenovane mladoletniške kriminalitete, kar je 3,2 odstotka vseh KD oziroma največ v zadnjih prvih polletjih. V preteklih prvih polletjih je bil delež mladoletniške kriminalitete od 2,1 do 3,1 odstotka. Mladoletni storilci KD so največkrat preiskovani zaradi storitve KD s področja premoženjske kriminalitete in kriminalitete zlorabe drog. Posebno pozornost policija namenja obravnavi nasilja med mladimi, pri čemer število

1 Prispevek je za objavo prirejeno predavanje avtorice na Osnovnem usposabljanju za sodnike, državne tožilce in poravnalce v kazenskih zadevah, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, ki je v organizaciji Centra za izobraževanje v pravosodju potekalo 16., 17., 23. in 24. septembra 2024 v Ljubljani.

2 Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (ZKP-O, Uradni list RS, št. 200/20) z dne 29. 12. 2021 je bila v slovenski pravni red prenesena Direktiva (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku (Direktiva (EU) 2016/800).

3 Zakon o kazenskem postopku, Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo in spremembe.

preiskav nasilništva iz leta v leto vztrajno narašča, in sicer s 43 primerov v letu 2022 na 67 primerov v letu 2023 ter 87 primerov v letu 2024.[4] Korenite družbene spremembe, intenzivna tehnološka rast, aktualne zdravstvene razmere, čezmerna uporaba spleta kot primeri stopnjevanja nasilja mladih v vseh možnih oblikah vse pogosteje v ospredje postavljajo mladoletnike kot storilce spolnih zlorab, ki jih z uporabo spleta izvajajo bodisi nad svojimi vrstniki bodisi nad drugimi otroki, pa tudi mladoletnike kot storilce najhujših kaznivih dejanj.

Zakonska določila in strokovne doktrine policiji nalagajo posebno obravnavo mladoletnih oseb. Zakon o nalogah in pooblastilih policije[5] iz leta 2013 (v nadaljevanju: ZNPPol) v 13. členu nalaga posebej skrbno in obzirno obravnavo oseb, ki potrebujejo posebno pozornost, pomoč in skrb. 18. člen ZNPPol v splošnih določbah o opravljanju policijskih nalog proti otrokom in mladoletnikom zahteva, da mora policija v postopkih z otroki in mladoletniki upoštevati njihovo starost, telesno in duševno razvitost, občutljivost in morebitne druge lastnosti, ki jih je mogoče opaziti. ZKP-O v 453. členu (2020) kot glavno vodilo opredeljuje upoštevanje načela otrokove koristi, spoštovanje njegovega dostojanstva in individualnih lastnosti mladoletnika ter nalaga posebno skrbno obravnavo mladoletnika, pri čemer ZNPPol in ZKP ne razlikujeta med mladoletnikom v vlogi žrtve kaznivega dejanja in mladoletnikom kot storilcem KD. Zakonske zahteve prenesimo v posamezne primere obravnave, in eden izmed najpogostejših primerov obravnave mladoletnega storilca KD je njegovo prijetje.

2.1 Prijetje mladoletnega storilca in policijsko zaslišanje

Opis primera:

V petek ob 15.10 sta mlajša zamaskirana moška vstopila v trafiko na železniški postaji v Postojni ter prodajalko z grožnjo z uporabo orožja (pištole) prisilila, da jima je izročila ves denar, nato sta s kraja dejanja pobegnila. Po prejeti prijavi so policisti začeli intenzivno zbiranje obvestil. Istega dne, v večernem času, sta bila na območju železniške postaje v Ljubljani prijeta in v prostore policijske postaje privedena mlajša mladoletnika, oba na begu iz Strokovnega centra Planina.

Fran (2024)[6] prijetje opredeljuje kot *»uradno dejanje, s katerim je komu odvzeta prostost«*. Prijetje je policijsko pooblastilo, ki omogoča, da se osumljencu odvzame prostost z namenom izvedbe nadaljnjega pooblastila, privedbe ali pridržanja. Pooblastilo omogoča, da policija osumljenca KD pripelje v policijske prostore ali ga pripelje in izroči drugemu pristojnemu organu. Časovna omejitev policije, da sme osebo za nujno potreben čas privesti v prostore

4 Policija, Pregled dela policije za prvo polletje 2024.
5 Zakon o nalogah in pooblastilih policije, Uradni list RS, št. 15/13 – uradno prečiščeno besedilo in spremembe.
6 Fran, Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, https://fran.si/208/sinonimni-slovar/4335974/aretacija z dne 22. 3. 2025.

policijske postaje (PP), ni natančno opredeljena in je odvisna od posebnosti vsakega primera posebej. Odvisna je od objektivnih okoliščin, ko starš ali skrbnik zaradi krajevne oddaljenosti po več ur ne more po mladoletnika, morebiti nima sredstev (npr. osebnega vozila), zadostnih finančnih sredstev (npr. nima sredstev za nakup karte za vlak, avtobus), ter od subjektivnih okoliščin, ko starši mladoletnika ne želijo niti videti niti prevzeti. V tovrstnih primerih je zakonsko določena prošnja policije za pomoč centra za socialno delo (v nadaljevanju: CSD) nujna, pri čemer je na drugi strani lahko na voljo le dežurni strokovni delavec CSD, sam za ozemeljsko veliko območje in zato morebiti že aktiviran na drugi nujni nalogi.

V primeru, ki ga opisujemo, je bila privedba izvedena na podlagi dokazov, ki so mladoletnika opredelili kot storilca izvedenega KD. O prijetju mladoletnikov, ki sta bila na begu iz Strokovnega centra Planina, s stalnim prebivališčem na dveh povsem različnih koncih Slovenije so policisti obvestili zaposlene Strokovnega centra Planina. Zakaj in kako je potekalo obveščanje? Morebiti je ustno in čimprejšnje obveščanje staršev oziroma skrbnikov s strani mladoletnikov bilo izvedeno, kot policistom narekujeta 59. in 18. člen ZNPPol (2013), in se ti niso odzvali, morebiti so policisti na podlagi opravljenih prvih razgovorov z mladoletnikoma ali podatkov preteklih obravnav, prejetih od CSD ali strokovnega centra, ocenili, da bi bilo obveščanje staršev oziroma skrbnikov v nasprotju s koristmi mladoletnikov. ZNPPol (2013) v 59. členu opredeljuje, da je v takšnih primerih obveščanje CSD obligatorno, ZKP-O (2020) pa v 452.c členu mladoletniku celo omogoča, da se o pravicah kot seznanjanju s postopkom lahko obvešča tako imenovana druga oseba, ki si jo mladostnik lahko izbere sam. Policija kot organ, ki v opisanem primeru vodi postopek, oceni, kdaj je neka »druga oseba« ustrezna in primerna kot oseba, ki jo policija obvešča, seznanja z okoliščinami in ji posledično omogoči stik z mladoletnikom. V primeru, ki ga opisujemo, je policija upoštevala otrokove koristi, obveščala tako imenovano drugo osebo in obvestila zaposlene Strokovnega centra Planina, ki so se odzvali in prišli v prostore PP. Mladoletniki, nameščeni v strokovnem centru, raje kot obveščanje staršev izberejo obveščanje vzgojiteljev, saj bi z obveščanjem staršev le-ti izvedeli podrobnosti o izvedenem KD in predvsem o vlogi mladoletnika pri tem.[7]

Prijetje mladoletnika posledično lahko pomeni tudi uporabo prisilnih sredstev. Če bi policisti v primeru, ki ga opisujemo, uporabili prisilna sredstva, bi o uporabi na podlagi 18. člena ZNPPol (2013) morali obvestili mladoletnikove starše oziroma skrbnike. Glede na novosti bi bilo smiselno slediti ZKP-O (2020), ki omogoča, da se s postopkom in pravicami, ki pripadajo mladoletniku, v celoti seznanja druga oseba, ter na podlagi tega novelirati ZNPPol (2013). Ali pa pravica do obveščanja staršev oziroma skrbnikov vendarle ostaja nedotaknjena? Kakšen je potem osnovni pomen tako imenovane druge osebe? Kako ravnati, kadar koristi otroka zahtevajo drugačno ravnanje? Policisti prisilnih sredstev zoper mladoletnika na podlagi 76. člena ZNPPol (2013) praviloma ne smejo

7 Cuznar, T.: Zaslišanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj v predkazenskem postopku, 2022, str. 35, 36.

uporabiti, razen če je mladoletnikom začasno omejeno gibanje ali jih je treba privesti ali pridržati in policisti ne morejo drugače obvladati njihovega upiranja ali napada ali če ogrožajo svoje življenje, življenje drugih ljudi, premoženje ali če je zaradi drugih okoliščin njihovo življenje ali zdravje neposredno ogroženo. V praksi se policisti srečujejo z zelo samomorilno ogroženimi mladoletniki, ki jih starši niti zdravstveno osebje na kraju ne morejo umiriti in ki s svojim vedenjem in ravnanjem ogrožajo tako sebe kot druge, zaradi česar je uporaba prisilnih sredstev za najkrajši možni čas nujna zaradi varovanja življenja.

ZNPPol v 59. členu (2013) dodatno opredeljuje posebnost varovanja otroka in mladoletnika, kadar ga policija najde v okoliščinah, ki so neposredno nevarne za njegovo življenje ali zdravje, kar pomeni, da policija s prijetjem otroka ali mladoletnika ravna preventivno. Gre za primere, ko policija najde otroka ali mladoletnika v poznih nočnih ali jutranjih urah, ga najde alkoholiziranega ali pod vplivom prepovedanih substanc ali v družbi oseb, ki bi lahko bile zanj nevarne in za njegovo zdravje škodljive. V takšnih primerih policija lahko otroka ali mladoletnika privede v prostore PP kot zanj varni prostor, kjer, če njegovo zdravstveno stanje to dovoljuje, kar najkrajši možni čas počaka na starše oziroma skrbnike. V primerih, ko se ti ne odzovejo ali za otroka ne kažejo zanimanja, policija nato obvesti CSD, z otrokom ali mladoletnikom pa dodatno opravi zbiranje obvestil z vidika morebitne žrtve KD, saj se je otrok ali mladoletnik v zanj nevarnih okoliščinah znašel lahko tudi zaradi tega, ker je bežal od doma, ker je bežal iz zanj nevarnih okoliščin. V nadaljevanju bi bilo smiselno razmisliti o ustreznem prostoru na PP za otroka in mladoletnika ter o zagotovitvi hrane in pijače otroku ali mladoletniku. To je zdaj prepuščeno iznajdljivosti policistom, ki za otroka in mladoletnika poskrbijo tako, da ga imajo neposredno ob sebi, ga prepustijo v varstvo in oskrbo drugim policistom ter zanj kupijo ali naročijo hrano z lastnimi sredstvi.

V primeru, ki ga opisujemo, je bilo opravljeno zbiranje obvestil od mladoletnega storilca KD. Izvedeno je bilo v prostorih PP v prisotnosti druge osebe, in sicer zaposlenega v strokovnem centru. Mladoletnikoma zaradi storitve KD ni bila odvzeta prostost, sama si nista zagotovila zagovornika niti jima tega niso zagotovili starši ali skrbniki oziroma druga oseba. Zbiranje obvestil od mladoletnega storilca se ni posnelo z napravo za zvočno in slikovno snemanje niti ni bil uporabljen pedagog po 452.č členu ZKP-O (2020). O zbiranju obvestil od osumljenca je policija na podlagi 148. člena ZKP (2012) sestavila uradni zaznamek o izjavi osumljenega kot prilogo kazenski ovadbi.

2.2 Pridržanje mladoletnega storilca in policijsko zaslišanje

Opis primera:

Na območju Policijske uprave Celje je policija v mesecu dni obravnavala več kot 30 vlomov v počitniške hišice ter prostore društev in druge objekte. Pretekli teden je policija po vlomu v poslovno-gostinski objekt v bližine turistične jame v Šempetru v Savinjski dolini prijela mladoletnika z območja Celja in oba pridržala.

Zoper mladoletnika je policija glede na težo KD ter pridobljene osebne in materialne dokaze uvedla policijsko pridržanje po 157. členu ZKP (2012). Fran[8] (2024) policijsko pridržanje opredeljuje kot *»krajši odvzem prostosti osumljencu, ki ga izvede policija, da se ugotovi njegova istovetnost, preveri alibi ali zberejo obvestila in dokazni predmeti«*. Glede na odrejeno pridržanje in posledično uporabo prisilnih sredstev, saj sta bila mladoletnika zalotena na kraju dejanja, so policisti o pridržanju skladno z 18. členom ZNPPol (2013) obvestili njune starše ali skrbnike, ki imajo skladno s 452.c členom (ZKP-O, 2020) pravico do seznanitve s potekom ter spremljanjem postopka in pravicami, ki mladoletniku pripadajo med predkazenskim postopkom. ZKP-O (2020) med pravicami mladoletnika omogoča tudi možnost seznanitve tako imenovane druge osebe (452.c člen), ki ga med postopkom lahko spremlja. Policija pravico do tako imenovane druge osebe poleg merila upoštevanje otrokove koristi, ki smo ga pojasnili v preteklem podpoglavju, upošteva v primerih, kadar ni mogoče priti v stik s starši oziroma skrbniki, kadar so ti v vlogi oškodovancev KD ali so v vlogi storilcev ali sostorilcev KD ali kadar so podane objektivne okoliščine in bi obveščanje staršev ali skrbnikov resno ogrozilo kazenski postopek, saj bi starši ali skrbniki, ki bi bili o dejanju mladoletnika obveščeni, lahko zavestno uničevali dokaze storjenega KD.

Med pravicami, ki pripadajo mladoletniku na podlagi 452.c člena ZKP-O (2020), so tudi pravica do seznanitve s postopkom v materinem jeziku ali jeziku, ki ga razume, in pripadajoče pravice. Policisti so mladoletnikoma v primeru, ki ga opisujemo, vsakemu posebej, najprej ustno, na njima razumljiv način oziroma preprosto, z uporabo preprostih besed, pojasnili, katere pravice jima pripadajo. Dodatno je policija mladoletnikoma izdala dokument s pisno navedenimi pravicami, ki sta ga mladoletnika podpisala in prevzela ter v nadaljevanju lahko kadar koli prebrala. Glede na posebnosti obravnave mladoletnikov, upoštevajoč razvojne faze ter intelektualne sposobnosti, je povsem mogoče, da mladoletnik sicer ustno potrdi razumevanje pravic, dokument podpiše in sprejme, četudi vsebine ne razume povsem ali dovolj dobro, zato bi bilo smiselno, da razumevanje pomena pravic mladoletnika dodatno preveri še zagovornik. ZKP (2020) v 454.d členu določa, da ima mladoletnik od odvzema prostosti dalje pravico do zagovornika, ki si ga sam izbere. V primeru, ki ga opisujemo, ima vsak mladoletnik posebej pravico do zagovornika. Kadar ima mladoletnik že zagovornika zaradi drugega postopka, je zanj pomembno, da se mu postavi isti zagovornik, tisti, ki mladoletnika že pozna, ga že obravnava. Kadar si mladoletnik sam ne izbere zagovornika ali mu ga ne postavijo starši ali skrbniki, mladoletniku zagovornika postavi organ, pred katerim teče postopek, ter izda sklep o postavitvi zagovornika mladoletniku. V primeru, ki ga opisujemo, bi policija prednostno preverila, ali mladoletnik že ima zagovornika, ki ga morebiti obravnava v drugem primeru, ter ali si ga bo zagotovil sam ali mu ga bodo postavili starši ali skrbniki, in če zagovornika ne bi imel, bi mu ga zagotovila

8 Fran, Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/slovarji/pravni/iskalnik?iztocnica=polic%C3%ADjsko%20pridr%C5%BE%C3%A1nje z dne 22. 3. 2025.

tako, da bi mu postavila zagovornika z vnaprej oblikovanega seznama zagovornikov, ki so posebej usposobljeni za obravnavo mladoletnikov. Enako bi policija ravnala, če bi si mladoletnik izbral tako imenovano drugo osebo, ki bi izrazila, da nima sredstev in mladoletniku ne more sama zagotoviti zagovornika. Kako ravnati, če bi policija postavila zagovornika mladoletniku, potem pa bi tega mladoletniku zagotovili tudi njegovi starši oziroma skrbniki? Ker policija ne more predvideti, kakšne bodo nadaljnje odločitve mladoletnika oziroma njegovih staršev ali skrbnikov, bi bilo najbolj smiselno, da ga v fazi predkazenskega postopka zagovarjata oba zagovornika, ključno namreč je, da mladoletnik ne ostane brez zagovornika.

Policija bi v nadaljevanju opravila policijsko zaslišanje mladoletnega storilca KD. V našem primeru bi se zaslišanje mladoletnikov opravilo ločeno, bodisi v istem časovnem intervalu ali eden za drugim. Pri policijskem zaslišanju bi bil ves čas postopka prisoten zagovornik mladoletnika, na podlagi 148.a člena ZKP (2012) bi bil oblikovan zapisnik o zaslišanju osumljenca KD in svoj izvod bi mladoletnik po izvedbi zaslišanja prejel v pisni obliki.

V 452.č členu ZKP-O (2020) je določeno, da se zaslišanje mladoletnega storilca lahko po predhodnem obvestilu posname z napravo za zvočno in slikovno snemanje, kadar je pri zaslišanju prisoten zagovornik. V primeru, ki ga opisujemo, je bila mladoletniku odvzeta prostost, mladoletnik je imel od začetka postopka s sklepom postavljenega zagovornika, zato je snemanje zaslišanja obligatorno. Kako bi policija ravnala, če se tako mladoletnik kot zagovornik ne bi strinjala s snemanjem zaslišanja? Bi sledila zakonskim zahtevam ali željam mladoletnika oziroma njegovega zagovornika? Snemanje zaslišanja z napravo za zvočno ali slikovno snemanje je praviloma izvedeno tako, da naprave niso vidno postavljene ali razstavljene v prostoru, temveč tako, da omogočajo nemoteno komunikacijo in tak posnetek prostora, ki omogoča pogled na verbalno in neverbalno sporočanje vseh v prostoru. Dejstvo je, da PP še niso opremljene na opisani način in bi prednostno morali zagotoviti tako ustrezne prostore kot ustrezno opremo, ki bi morala biti nameščena v prostoru na ustrezen način. Dodatno bi morali biti policisti deležni posebnih usposabljanj o izvedbi zaslišanj mladoletnega storilca KD, tako z vidika vodenja postopka kot zastavljanja ustreznih vprašanj. Ob tem se samodejno povezujemo s 452.č členom ZKP (2020), ki omogoča, da se zaslišanje mladoletnega storilca opravi s pomočjo pedagoga ali druge strokovne osebe. Policija bo možnost zaslišanja mladoletnega storilca uporabljala predvsem v položajih, ko bo obravnavala mladoletnega storilca z invalidnostjo (to je lahko tudi zelo zanemarjen otrok oziroma mladoletnik, čigar biološka starost ne dosega intelektualne ravni, četudi se zdi, da invalidnost ni očitno vidna ali zaznana). Policija vlogo pedagoga ali drugega strokovnjaka vidi prednostno kot osebo, ki bi policistu lahko pojasnila, v kateri razvojni fazi je otrok, kako morebitna invalidnost vpliva na njegovo razumevanje, dojemanje in ravnanje ter na kakšen način naj se postavljajo vprašanja, da jih bo mladoletni storilec razumel. Ne smemo zanemariti dejstva, da pedagog nima znanja policijskega preiskovanja kot dokazovanja storilcu KD, kar pomeni, da je sestava vprašanj, ki jih sam zastavlja v okviru svojega dela pomoči mladoletnemu storilcu, drugačna kot sestava vprašanj, ki jih zastavlja policist,

ki preiskuje KD. Pedagog ali drug strokovni delavec bi bil policiji med izvedbo zaslišanja mladoletnega storilca prednostno v pomoč pri pojasnjevanju, kaj mladoletnik glede na razvojno stopnjo zmore, razume, kako se odziva, kako se vede ali zakaj se tako vede, na kaj biti v stiku z njim še posebej pozoren, kako začeti in kako na ustrezen način zaključiti zaslišanje.

2.3 Zbrana obvestila in/ali materialne sledi ter vabljenje mladoletnega storilca v prostore policijske postaje na zaslišanje

Policija pride na kraj KD in ter skladno z določili 148. člena ZKP (2012) zbere osebne in materialne dokaze zoper točno določenega, v našem primeru mladoletnega storilca KD, ki ga na podlagi 35. člena ZNPPol (2013) oziroma 148. člena ZKP (2012) pisno vabi na zbiranje obvestil s strani osumljenca KD tako, da mu domov, na ime in priimek enega od staršev ali skrbnika, pošlje pisno vabilo. Kadar policija ugotovi, da je v največjo korist otroka ali mladoletnega storilca pošiljanje vabila po strokovnem delavcu pristojnega CSD, ga na zbiranje obvestil povabi tako. V praksi to pomeni, da bo mladoletni storilec takšno vabilo prejel morda nekaj tednov ali mesecev, morda tudi nekaj let po izvedenem KD. V vabilu se bo starš ali skrbnik oziroma strokovni delavec CSD seznanil s tem, da se skupaj z zadevnim mladoletnikom na točno določeni dan ob točno določeni uri zglasi na točno določeni PP, kjer bo v vlogi osumljenca KD podal izjavo in potrebne podatke. V vabilu policija navede tudi razloge ali podlago za izdano vabilo v vlogi mladoletnika kot osumljenca KD. Slabost pisnega vabljenja je upoštevanje časovnega okvira, določenega za dvig pošte, in s tem že vnaprejšnji zamik zaslišanja za vsaj dva ali tri tedne. Pomembno je upoštevati tudi možnost ponovnega vabljenja in s tem časovni zamik tudi v časovnem okviru več mesecev. V takšnih primerih se zastavlja vprašanje smiselnosti same izvedbe zaslišanja, katerega cilj je pridobiti pomembne informacije v povezavi z izvedenim KD. 35. člen ZNPPol (2013) omogoča vabljenje po telefonu in vabljenje po e-pošti. Raznovrstne oblike vabljenja omogočajo, da se zaslišanje ne izvede delegirano, temveč v soglasju vseh, da se skupno določita dan in čas izvedbe zaslišanja ter tako že lahko vzpostavlja odnos, ki je povsem onemogočen v primerih zgolj pisnega vabljenja. Upoštevajo se morebitne službene zahteve, zaradi katerih starši ali skrbniki ne morejo biti odsotni z dela, da se morda bojijo izgube dela ali delovnega mesta ali da jim ni treba koristiti letnega dopusta ali pridobljenih dodatnih ur. Upoštevanje potreb drug drugega ima lahko izjemen vpliv na nadaljnji proces zbiranja obvestil ali zaslišanja mladoletnega storilca. Pošiljanje vabila na dom mladoletnega storilca KD ima lahko posledice, če policist ni vnaprej preveril, v kakšnem domu, v kakšni družini mladoletnik živi, odrašča. Vse več je položajev, ko je mladoletni storilec KD hkrati tudi v vlogi mladoletne žrtve KD in bi bilo pošiljanje vabila na dom lahko v škodo tega mladoletnega storilca KD.

Zbiranja obvestil od mladoletnega storilca se mladoletnik lahko udeleži na podlagi izdanega vabila bodisi s svojim staršem ali skrbnikom ali se, kot je že bilo poudarjeno, kadar je to v njegovo največjo korist, zaslišanje izvede v prisotnosti strokovne osebe CSD. Nikakor ne gre zanemariti dejstva, da mladoletnik po zaslišanju na policiji odide domov s staršem ali skrbnikom. S strokovnega

vidika je izvedba zaslišanja ob prisotnosti starša ali skrbnika problematična. Mladoletnik v prisotnosti starša ali skrbnika težko govori o tematikah, ki so zanj osebne, intimne, posebne. Morebiti ne želi, da starš ali skrbnik izve za podrobnosti KD ali je seznanjen z njimi. Navsezadnje mladoletnik težko govori tudi, kadar je žrtev KD, zadržke pred staršem ima iz podobnih razlogov. Mladoletniki, nameščeni v strokovne centre, si v postopkih na policiji raje kot prisotnost staršev ali skrbnikov želijo prisotnost vzgojiteljev.

V samem vabilu je navedena pravica, da se zbiranja obvestil ali zaslišanja mladoletnik lahko udeleži s svojim zagovornikom, ki si ga sam izbere oziroma mu ga postavijo starši oziroma skrbniki. V primerih vabljenja na PP zaradi zbiranja obvestil od osumljenega si mladoletniki, največkrat in predvsem v primerih lažjih KD, sami ne izberejo zagovornika oziroma jim ga ne izberejo niti starši ali skrbniki. V takšnih primerih policija oblikuje uradni zaznamek o izjavi osumljenca in osumljeni mladoletni storilec po zbiranju obvestil zapusti prostore PP. Če se mladoletnik zaslišanja udeleži z zagovornikom, policija sestavi zapisnik o zaslišanju osumljenca in kadar zoper mladoletnika niso uvedeni drugi ukrepi, mladoletnik po zaslišanju zapusti prostore PP. Zoper mladoletnega storilca KD policija sestavi kazensko ovadbo in jo pošlje okrožnemu državnemu tožilstvu.

3. SKLEP

V prispevku smo skozi primere predstavili položaje, s katerimi se srečuje policija, kadar obravnava mladoletnika kot storilca KD. Nanizali smo pobude in dileme ter že poskušali podati ideje ali možne rešitve. Neposredno zaslišanje mladoletnega storilca KD terja od osebe, ki bo zaslišanje izvedla, ustrezno strokovno znanje psihologije, razvojne psihologije, sociologije, prava, kriminologije, kriminalistike ter pripravo na samo izvedbo zaslišanja, saj bo samo takšno zaslišanje strokovno, zakonito in po meri mladoletnika.

LITERATURA IN VIRI:

- Zakon o kazenskem postopku. Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo in spremembe.
- Zakon o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US, 65/16 – odl. US in 66/17 – ORZKP153,154, 1/19 – odl. US, 22/19, 48/19 – odl. US, 66/19 – odl. US, 66/19 – odl. US, 55/20 – odl. US, 89/20 – odl. US).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku. Uradni list RS, št. 200/20.
- Zakon o nalogah in pooblastilih policije. Uradni list RS, št. 15/13 – uradno prečiščeno besedilo in spremembe.
- Fran, Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZZU, https://fran.si/iskanje?View=1&Query=prijetje z dne 22. 3. 2025.
- CUZNAR, Tajda. Zaslišanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj v predkazenskem postopku; diplomsko delo. Ljubljana, 2022.
- Policija, Pregled dela policija za prvo poletje, https://www.policija.si/o-slovenski-policiji/statistika z dne 15. 2. 2025.

DOLOČILA ZAKONA O KATASTRU NEPREMIČNIN (ZKN), KI VPLIVAJO NA DELO ZEMLJIŠKOKNJIŽNIH POMOČNIKOV, IN UPORABA PODATKOV JAVNEGA VPOGLEDA GURS[1]

Mag. Marijana Vugrin, Digi Data, d. o. o., predstavnica Inženirske zbornice Slovenije

1. ZAKON O KATASTRU NEPREMIČNIN

Zakon o katastru nepremičnin (ZKN)[2] določa vzpostavitev, vodenje in vzdrževanje katastra nepremičnin.[3] Poglavitna novost, ki jo uvaja ZKN, je združitev treh evidenc o nepremičninah, in sicer zemljiškega katastra, katastra stavb in registra nepremičnin, v eno, skupno evidenco, poimenovano kataster nepremičnin. ZKN tudi opredeljuje informacijsko prenovo nepremičninskih evidenc, tako da se podatki katastra nepremičnin vodijo in vzdržujejo v informacijskem sistemu kataster (IS kataster).[4]

Predmeti vpisa v kataster nepremičnin so parcele, stavbe in drugi pokriti objekti, v katere se lahko vstopi, deli stavb, zemljišča ter gradbeni inženirski objekti.[5] Parcele, stavbe in deli stavb so se že v preteklosti vpisovali v evidence o nepremičninah, ki jih je vodila Geodetska uprava Republike Slovenije. Parcele in podatki, vezani na parcelo, so se vodili v zemljiškem katastru, stavbe in deli stavb ter podatki, vezani nanje, pa v katastru stavb. Nekateri podatki o parcelah in stavbah so se vodili tudi v registru nepremičnin. Register nepremičnin je bila večnamenska zbirka podatkov o nepremičninah na območju Republike Slovenije, ki je bila vzpostavljena in vodena zaradi zagotavljanja podatkov, ki odražajo dejansko stanje nepremičnin v naravi, in ker nepremičnine v katastre niso bile vpisane z vsemi potrebnimi podatki.[6]

Predmeta vpisa, ki jih na novo opredeljuje ZKN, sta zemljišče in gradbeni inženirski objekt.

Gradbeni inženirski objekti so tudi sestavine nepremičnine, ki so povezane s parcelami ter so na njih, nad in pod njimi.[7] Do nadaljnjega grad-

1 Prispevek je za objavo prirejeno predavanje avtorice na Zemljiškoknjižni šoli 2024, ki je v organizaciji Centra za izobraževanje v pravosodju potekala 25. in 26. novembra 2024 v Ankaranu.
2 Zakon o katastru nepremičnin (ZKN). Uradni list RS, št. 54/21 in 85/24 – ZAID-A.
3 1. člen ZKN.
4 40. člen ZKN.
5 10. člen ZKN.
6 Prvi odstavek 96. člena Zakona o evidentiranju nepremičnin (ZEN). Uradni list RS, št. 47/06, 65/07 – odl. US, 79/12 – odl. US, 61/17 – ZAID, 7/18, 33/19 in 54/21 – ZKN.
7 8. člen Stvarnopravnega zakonika – SPZ.

beni inženirski objekti še niso predmet vpisovanja v kataster nepremičnin,[8] ampak ZKN določa podlago za prihodnjo ureditev evidentiranja teh objektov. Strokovne podlage za spremembe in dopolnitve ZKN, ki bodo urejale tudi vpis gradbenih inženirskih objektov v kataster nepremičnin, se že pripravljajo.[9]

Nekateri gradbeni inženirski objekti, ki imajo podobne lastnosti kot stavbe, na primer objekti, v katere se lahko vstopi, se v njih opravlja neka dejavnost ali so namenjeni za zaščito, se lahko vpišejo v kataster nepremičnin kot stavbe.

Termin »zemljišče« je po terminologiji, ki jo je opredeljevala predhodna zakonodaja s področja evidentiranja nepremičnin, sopomenka za parcelo. ZKN zemljišča ne enači s parcelo, ampak ga opredeli kot območje rab, pravic, režimov in drugo na parcelah.[10] Kot zemljišča se v katastru nepremičnin trenutno vodijo:[11]

- dejanska raba zemljišč na parceli,
- namenska raba zemljišč na parceli,
- zemljišča na parceli z bonitetnimi točkami,
- območja stavbnih pravic,
- območja stvarnih služnosti in
- območja sestavin delov stavbe.

Kot zemljišče se bo v katastru nepremičnin po 5. januarju 2025 vodilo tudi območje gradbene parcele.[12]

2. JAVNI VPOGLED V PODATKE GEODETSKE UPRAVE REPUBLIKE SLOVENIJE

Javni vpogled v podatke Geodetske uprave Republike Slovenije je namenjen lastnikom, uporabnikom, upravljavcem in drugim osebam, ki želijo pridobiti informacije o nepremičninah.[13] Omogoča vpogled v javne podatke o parcelah, stavbah in delih stavb, v podatke gospodarske javne infrastrukture, podatke registra prostorskih enot, registra zemljepisnih imen ter kartografske in topografske podatke. Omogočen je tudi vpogled v nekatere evidence drugih upravljavcev, na primer energetske izkaznice, območje soglasja in drugo.

8 149. člen ZKN.
9 Gradbeni inženirski objekti v nepremičninski evidenci »nav. delo«.
10 Vugrin et al., »nav. delo« strani 10–12.
11 17. člen ZKN.
12 191. in 321. člen Zakona o urejanju prostora (ZUreP-3). Uradni list št. 199/21 in 23/24. Priporočila št. 1, »nav. delo«, stran 16.
13 < https://ipi.eprostor.gov.si/jv/ > (27. 12. 2024).

V javnem vpogledu je možen vpogled v grafične podatke in opisne podatke. Iskalnik nepremičnin omogoča iskanje po identifikatorjih parcele, stavbe, dela stavbe, številke stanovanja ter po naslovu stavbe ali dela stavbe.

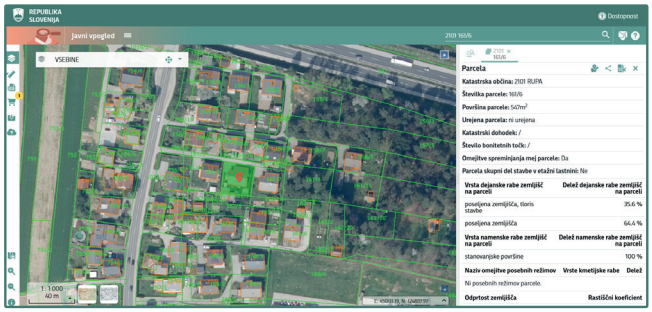

Slika 1: Grafični in opisni podatki v javnem vpogledu Geodetske uprave Republike Slovenije

Če izvedemo iskanje po identifikatorju parcele, v grafičnem oknu pridobimo podatek o lokaciji parcele, v delu za izpis opisnih podatkov pa vse podatke, ki so vezani na parcelo in se vodijo v katastru nepremičnin ali v drugih evidencah, s katerimi je kataster nepremičnin povezan. Ti podatki so: identifikator parcele, površina parcele, podatek o urejenosti parcele, katastrski dohodek, bonitetne točke, dejanska raba, namenska raba, podatek, ali je podana omejitev spreminjanja mej parcele, odprtost zemljišča, lastnik,[14] naziv upravljavca,[15] identifikator stavbe,[16] podatki o gospodarski javni infrastrukturi, ki je na parceli,[17] in pripadnost prostorskim enotam.[18]

Slika 2: Podatki o gospodarski javni infrastrukturi, ki je na parceli

14 Podatek o lastniku je viden samo, če je lastnik pravna oseba. Če je lastnik parcele fizična oseba, podatek ni viden.
15 Če je parcela v lasti države ali lokalne skupnosti.
16 Če je s parcelo povezana stavba, ki se vodi v katastru nepremičnin.
17 Podatki o gospodarski javni infrastrukturi, prevzeti iz Zbirnega katastra gospodarske javne infrastrukture in povezani s parcelo na podlagi prostorskega preseka. Podatek o gospodarski javni infrastrukturi, ki je na parceli, je prikazan v grafiki in v opisnih podatkih.
18 Podatek, na območju katere občine, naselja, poštnega okoliša, upravne enote, krajevne skupnosti (vaške ali četrtne skupnosti), statistične regije, kohezijske regije in volišča je parcela.

Če izvedemo iskanje po identifikatorju stavbe, v grafičnem oknu pridobimo podatek o lokaciji stavbe, v delu za izpis opisnih podatkov pa vse podatke, ki so vezani na stavbo in njene dele ter se vodijo v katastru nepremičnin ali v drugih evidencah, s katerimi je kataster nepremičnin povezan. Enake podatke pridobimo tudi, če izvedemo iskanje po naslovu stavbe. Ti podatki so: identifikator stavbe, status stavbe,[19] bruto tlorisna površina stavbe, število etaž, številka pritlične etaže, število stanovanj v stavbi, število poslovnih prostorov v stavbi, tip stavbe, višinske kote stavbe,[20] leto izgradnje, material nosilne konstrukcije, leto obnove fasade in strehe, priključki na električno omrežje, vodovodno omrežje, kanalizacijo in omrežje plinovoda, naslov stavbe,[21] identifikatorji parcel, s katerimi je stavba povezana, podatki o posameznih delih, ki so v stavbi.

Če izvedemo iskanje po identifikatorju dela stavbe, v grafičnem oknu pridobimo podatek o lokaciji stavbe, kjer je del. V delu za izpis opisnih podatkov pridobimo vse podatke, ki so vezani na stavbo, kjer je iskani del, in podatke o delu, ki se vodijo v katastru nepremičnin ali v drugih evidencah, s katerimi je kataster nepremičnin povezan. Enake podatke pridobimo tudi, če izvedemo iskanje po naslovu dela stavbe ali po številki stanovanja. Ti podatki so: številka dela stavbe, naslov dela stavbe, status dela stavbe,[22] dejanska raba dela stavbe, neto tlorisna površina, uporabna površina, številka etaže, kjer je del, številka etaže, kjer je vhod v del stavbe, podatek o upravniku, podatek o dostopnosti z dvigalom, leto obnove inštalacij in oken, podatek, ali je del v etažni lastnini ali je splošni skupni del, vrste prostorov s površinami, podatek, ali delu stavbe pripada sestavina (atrij, parkirno mesto), ter podatka o lastniku in upravljavcu.

V javnem vpogledu se za stavbo in del stavbe prikazujejo tudi podatki o energetski izkaznici.

Prek javnega vpogleda je trenutno možno pridobiti tudi potrdilo – izpis podatkov o parceli, stavbi in delih stavbe. V prihodnosti pa bo možno pridobiti tudi potrdilo o območju stvarne služnosti ali stavbne pravice in o gradbeni parceli.

3. PODATKI KATASTRA NEPREMIČNIN

3.1 Urejena parcela

Ključni podatki o parceli, ki jih potrebujejo uporabniki, so lokacija parcele in njena površina. Točnost teh podatkov je odvisna od podatkov o mejah parcel

19 Podatek o statusu stavbe opredeljuje način vpisa stavbe v kataster stavb. Če je stavba vpisana v kataster stavb v upravnem postopku (katastrski vpis), je navedena zakonodaja, na podlagi katere je bil izveden vpis v evidenco (katastrski vpis po ZENDMPE, katastrski vpis po ZEN, katastrski vpis po ZKN). Če so bili podatki o stavbi pridobljeni v popisu nepremičnin ali kasneje na podlagi izjav strank, je status stavbe opredeljen kot registrski vpis.

20 Najnižja višinska kota, ki predstavlja tlak v najnižji etaži, najvišja višinska kota, ki predstavlja sleme stavbe ali dimnik, če je ta zidan, in karakteristična višina, ki predstavlja višino zemljišča ob vhodu v stavbo.

21 Stavba ima lahko en naslov ali več naslovov.

22 Enako kot pri stavbi je to podatek o načinu vpisa dela stavbe v evidenco.

in točnosti točk, ki opredeljujejo meje posamezne parcele. Zato se v katastru nepremičnin vodi tudi podatek o urejenosti posamezne meje in o urejenosti parcele. Meja parcele, ki je v katastru nepremičnin vpisana na podlagi dokončnega upravnega akta, pravnomočne sodne odločbe ali drugega akta, s katerim se konča postopek alternativnega reševanja sporov, in ima koordinate točk določene s predpisano točnostjo, je urejena meja parcele.[23] Točnost, ki je predpisana, da lahko mejo opredelimo kot urejeno ob doseženem soglasju strank ali sodni določitvi meje, je en meter ali več.[24] Če ima parcela vse meje urejene, je opredeljena kot urejena parcela.[25]

Parcela, ki ima vse meje urejene, je v grafičnem delu, ki se izkazuje tudi v javnem vpogledu, umeščena na pravo lokacijo in ima tudi v katastru nepremičnin vodeno pravo površino. To tudi pomeni, da je njena grafična površina enaka atributni (uradni) površini.

Podatek o atributni (uradni) površini parcele je pridobljen ob nastavitvi zemljiškega katastra pred približno 200 leti. Površina se je v preteklosti praviloma na novo določila samo:

- za nove parcele,
- če se je na novo določila, uredila celotna meja obstoječe parcele.

V primerih delne ureditve meje se je popravil samo zaris v grafičnem prikazu (načrtu), atributna površina parcele se ni ponovno izračunala in je ostala nespremenjena. Kakovost podatka o atributni (uradni) površini parcele je torej odvisna od naslednjih dejstev:

- ali so lastniki urejali podatke o meji parcele,
- v katerem časovnem obdobju so to naredili in
- s kakšno točnostjo so bili določeni podatki o celotni meji parcele.

3.2 Tloris stavbe

Termin »tloris stavbe« označuje navpične projekcije različnih zunanjih obrisov stavbe na ravnino. ZKN opredeljuje štiri različne tlorise[26] za vsako stavbo, in sicer:

- tloris stavbe – projekcija zunanjega obrisa celotne stavbe na ravnino, vključno z nadstreški, balkoni, terasami, napuščem in podzemnimi deli stavbe,
- tloris nadzemnega dela stavbe – projekcija zunanjega obrisa nadzemnega dela stavbe na ravnino, vključno z nadstreški, balkoni, terasami in napuščem,

23 Peti odstavek 16. člena ZKN.
24 Drugi odstavek 6. člena Pravilnika o vodenju podatkov katastra nepremičnin (Pravilnik KN). Uradni list RS, št. 51/22.
25 Šesti odstavek 16. člena ZKN.
26 Prvi odstavek 23. člena ZKN.

- tloris podzemnega dela stavbe – projekcija zunanjega obrisa podzemnega dela stavbe na ravnino in
- tloris zemljišča pod stavbo (tloris ZPS) – projekcija preseka stavbe z zemljiščem na ravnino.

Podatki o vseh štirih tlorisih se za stavbe, ki so bile vpisane v kataster nepremičnin po pravilih ZKN, vodijo v katastru nepremičnin. Za vse stavbe, ki so bile vpisane v kataster stavb po predhodni zakonodaji (ZEN, ZENDMPE),[27] se vodi samo podatek o tlorisu stavbe in tlorisu ZPS. V aplikaciji IS kataster so vse vrste tlorisov tudi prikazane v grafičnih slojih. V javnem vpogledu je viden zgolj tloris stavbe (maksimalni obris stavbe), in to v grafičnem sloju javnega vpogleda, poimenovanem »obris stavbe«. Obris stavbe je izraz, ki ga ZKN in njegovi podzakonski akti ne definirajo. Izraz obris stavbe združuje maksimalne obrise vseh vpisanih stavb v kataster nepremičnin.[28] V grafičnem sloju javnega vpogleda »obrisi stavbe« so prikazani identifikatorji stavb in maksimalni obrisi stavb, vpisanih po pravilih ZKN, tlorisi stavb, evidentiranih po pravilih ZEN in ZENDMPE, ter obrisi stavb, ki so registrsko vpisane v evidence. V grafičnem sloju javnega vpogleda »obrisi stavbe« se torej izkazujejo vse stavbe v katastru nepremičnin. Podatek o tem, na podlagi katere zakonodaje je bila stavba vpisana v evidence Geodetske uprave Republike Slovenije, je razviden iz podatka o statusu stavbe, ki je v javnem vpogledu pri opisnih podatkih izpisan takoj za identifikatorjem stavbe. Ta podatek je pomemben za opredelitev povezave med stavbo in parcelo.

Slika 3: Podatek o statusu stavbe v javnem vpogledu Geodetske uprave Republike Slovenije

27 Zakon o evidentiranju nepremičnin, državne meje in prostorskih enot (ZENDMPE). Uradni list RS, št. 52/00.
28 Priporočila ZKN, »nav. delo«, str. 134 in 135.

V katastru nepremičnin se vodi tudi podatek o tlorisu stavbe na parceli.[29] Tloris stavbe na parceli opredeljuje območje stavbe, katerega presek s parcelami je podlaga za določitev povezave med stavbo in parcelo/parcelami. Za stavbe, ki imajo status katastrskega vpisa po ZKN, je tloris stavbe na parceli enak maksimalnemu obrisu stavbe, torej tlorisu stavbe. Za stavbe, ki imajo status katastrskega vpisa po ZEN ali katastrski vpis po ZENDMPE, predstavlja tloris stavbe na parceli presek stavbe z zemljiščem (tloris ZPS). Obseg tlorisa stavbe na parceli je viden v javnem vpogledu v grafičnem sloju »tloris stavbe na parceli«. Njegova površina je podana v opisnih podatkih o stavbi. V opisnih podatkih o stavbi so navedene tudi parcele, s katerimi je stavba povezana.[30] Lastniki teh parcel so tudi stranke v katastrskih postopkih, ki se nanašajo na stavbo, in stranke v postopku vzpostavitve etažne lastnine, razen v primerih, ko je stavba zgrajena na podlagi stavbne pravice ali ko se ureja poseg stavbe v zračni prostor druge parcele s stvarno služnostjo.

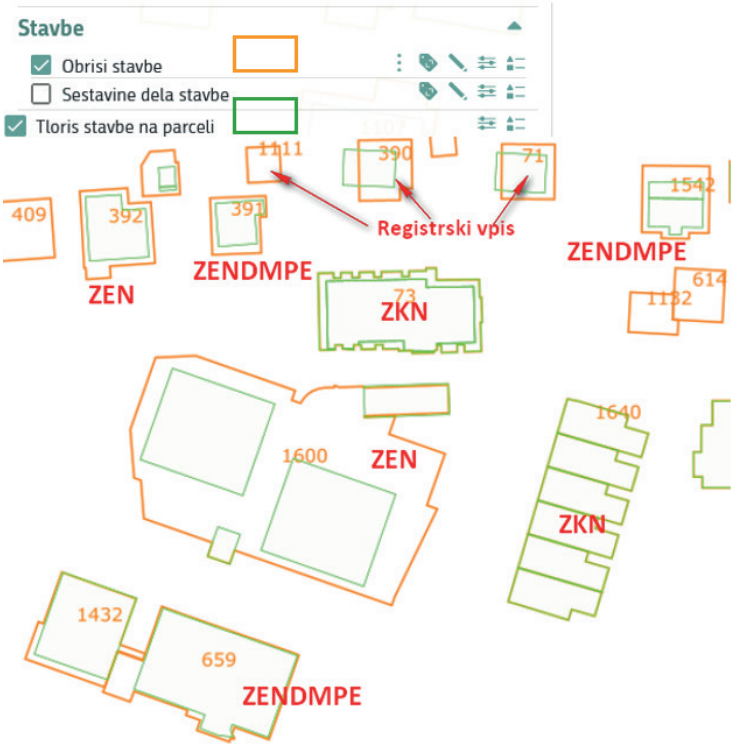

Slika 4: »Obrisi stavb« in »tlorisi stavb na parceli« v javnem vpogledu Geodetske uprave Republike Slovenije

29 Peti odstavek 23. člena ZKN.

30 Podatek, s katerimi parcelami je stavba povezana, je rezultat preseka med tlorisom stavbe na parceli in slojem parcel v katastru nepremičnin.

3.3 Zemljišča

3.3.1 Območje stvarne služnosti ali stavbne pravice

ZKN opredeljuje tudi katastrski postopek določitve območja stavbne pravice ali območja služnosti. S tem postopkom je možno opredeliti s terenskimi meritvami območja izvrševanja stvarne služnosti in stavbne pravice, ki se po izvedbi upravnega dela katastrskega postopka vodijo tudi kot zemljišča v katastru nepremičnin.[31] Območja služnosti in stavbnih pravic se lahko vpišejo v kataster nepremičnin samo za služnosti in stavbne pravice, ki se bodo ustvarjale na novo.[32]

Območje stavbne pravice ali stvarne služnosti lahko poteka po delu parcele, po celotni parceli, po celotni površini več parcel ali po delih več parcel. Če meja območja stavbne pravice in stvarne služnosti poteka po parcelni meji ali jo seka, morajo biti meje parcel urejene.[33] Interni identifikator Geodetske uprave Republike Slovenije se določa za potek območja na eni parceli. Opredeljen je kot osemnajstmestno število in se imenuje EID. Če območje služnosti ali stavbne pravice, ki bo vezano na eno pravico, vpisano v zemljiško knjigo, poteka na primer po petih parcelah, bo na vsaki parceli imelo svoj enolični EID. Območje, ki bo pripadalo eni pravici, vpisani v zemljiško knjigo, mora biti določeno v enem katastrskem postopku. Lahko pa je več katastrskih postopkov vsebina enega elaborata.[34]

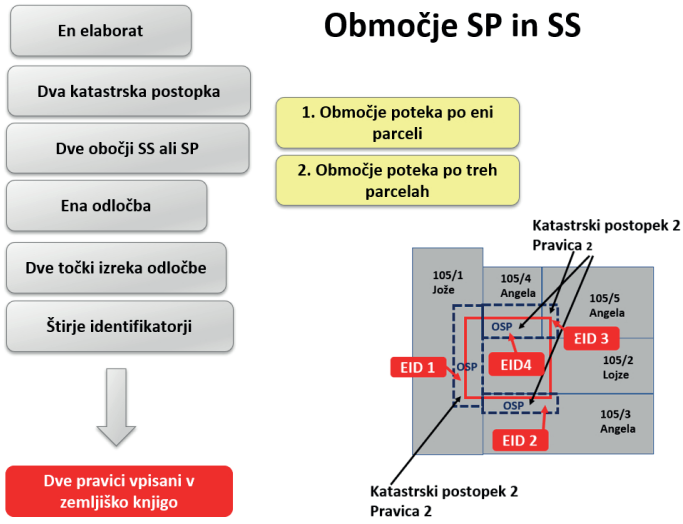

Slika 5: Prikaz razmerij med elaboratom, območji, katastrskimi postopki in pravicami, vpisanimi v zemljiško knjigo

31 18. člen ZKN.
32 160. člen ZKN.
33 Tretji odstavek 84. člena.
34 Priporočila ZKN, »nav. delo«, str. 152–154.

Če območje stavbne pravice ali stvarne služnosti, ki bo vezano na eno pravico, poteka po več parcelah ali če ga sestavlja več lokacijsko ločenih poligonov znotraj ene parcele, je to vsebina enega katastrskega postopka ter bo to vključeno v eno točko izreka odločbe. Če vpisujemo več območij znotraj enega elaborata in bo vsako vezano na svojo pravico, potem moramo opredeliti več katastrskih postopkov – toliko, kot bo vpisanih pravic. Območja, ki bodo vezana na eno pravico, se opredelijo znotraj enega katastrskega postopka. Število katastrskih postopkov je torej enako številu pravic, ki bodo vpisane v zemljiško knjigo. V izreku odločbe bo toliko točk, kolikor je katastrskih postopkov in kolikor pravic se bo vpisalo v zemljiško knjigo.

ODLOČBO

1. Na parceli št. 2392 907 se določi območje služnosti z identifikacijsko oznako 100500100002704386 (OS 37).

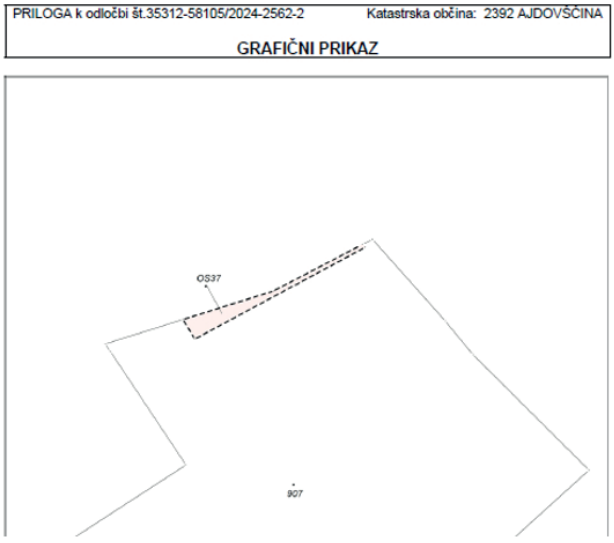

Slika 6: Izsek iz odločbe o določitvi območja stvarne služnosti – vir: IS kataster

V listini, ki je podlaga za vpis pravice v zemljiško knjigo, morata biti navedena interni identifikator območja stavbne pravice ali stvarne služnosti (EID območja) in številka odločbe, v kateri je odločeno o vpisu območja stavbne pravice ali stvarne služnosti in parcele, povezane z območjem. Odločba Geodetske uprave Republike Slovenije o določitvi območja stavbne pravice ali služnosti mora biti priloga listine. V predlogu za vpis pravice v zemljiško knjigo je treba v polje »dodatno opis« navesti interni identifikator območja stav-

bne pravice ali stvarne služnosti (EID območja), parcel, kjer so območja, in številko odločbe, v kateri je odločeno o vpisu območja stavbne pravice ali stvarne služnosti. Po vpisu pravice v zemljiško knjigo se vzpostavi povezava med območjem in pravico ter se izvede poočitev ID pravice in imetnika pravice iz zemljiške knjige v kataster nepremičnin.[35] Po izvedeni povezavi med območjem in pravico ter po izvedeni poočitvi bo območje javno vidno, kar pomeni, da bodo meje območja, površina in ID pravice vidni v tudi javnem vpogledu.[36] Podatke bo možno pridobiti tudi v vpogledu za registrirane uporabnike[37] iz e-Geodetskih podatkov (digitalni podatki).[38] Možno bo pridobiti tudi potrdilo iz katastra nepremičnin o grafičnem prikazu območja stavbne pravice ali območja služnosti.[39] Trenutno javni vpogled v te podatke še ni mogoč.[40]

Podrobni podatki o izvedenih pravicah in zaznambah:

ID pravice / zaznambe	24233916
čas začetka učinkovanja	06.12.2024 12:08:06
vrsta pravice / zaznambe	404 - vknjižena stvarna služnost / nujna pot / nepravo stvarno breme
glavna nepremičnina:	**katastrska občina** 2392 AJDOVŠČINA **parcela** 907 (ID 654664)

podatki o vsebini pravice / zaznambe

dodatni opis:
Poseg dela napušča stavbe z ID znakom 2392-20 z naslovom Cankarjev trg 16 v zračni prostor dela parcele 907 k.o. 2392 Ajdovščina in vzdrževanja tega dela napušča na območju stvarne služnosti z oznako EID 100500100002704386, opredeljene v katastru nepremičnin na parceli 907 k.o. 2392 Ajdovščina na podlagi odločbe št. 35312-58105/2024-2562-2 z dne 25.10.2024, ki jo je izdala Geodetska uprava Republike Slovenije, Območna geodetska uprava Novo Mesto.

imetnik:

1. vsakokratni lastnik nepremičnine: **katastrska občina** 2392 AJDOVŠČINA **parcela** 906/1 (ID 7442067)

zveza - ID osnovnega položaja:

22896548
22896549

pravice / zaznambe pri izvedeni pravici / zaznambi:

Pri izvedeni pravici / zaznambi ni vpisana nobena pravica ali pravno dejstvo

Slika 7: Izsek iz zemljiškoknjižnega izpisa – vir: portal e-Sodstvo

3.3.2 Območje sestavine dela stavbe

Posameznim delom stavbe v stavbah, kjer je vzpostavljena etažna lastnina, pripadajo tudi deli zemljišč, ki se uporabljajo kot atriji, parkirišča in podobno. ZVEtL-1 je opredelil, da bi se morali atriji, parkirna mesta in podobno evidentirati kot sestavine posameznih delov stavbe, ki jim pripadajo, zemljišče (parcela/parcele) pod atriji ali parkirnimi mesti pa bi moralo biti pripadajoče zemljišče stavbe.[41]

35 Peti in šesti odstavek 18. člena ZKN.
36 < https://ipi.eprostor.gov.si/jv/ >.
37 < https://ipi.eprostor.gov.si/rv/ >.
38 < https://ipi.eprostor.gov.si/jgp/data >.
39 6. člen Pravilnika o potrdilih iz katastra nepremičnin in registra naslovov (pravilnik potrdila). Uradni list RS, št. 118/21.
40 Vpogled naj bi bil možen v začetku leta 2025 (vsebina prispevka pripravljena v decembru 2024).
41 23. člen Zakona o vzpostavitvi etažne lastnine na določenih stavbah in o ugotavljanju pripadajočega zemljišča (ZVEtL-1). Uradni list RS, št. 34/17.

Do začetka uporabe ZKN, to je do aprila 2022, so se atriji in zunanja parkirna mesta lahko opredeljevali zgolj kot parcele, ki so bile v lasti posameznih lastnikov delov stavb ali kot pomožne nepremičnine, ki so pripadale posameznim delom stavb (posebni skupni deli, vezani zgolj na en del stavbe v etažni lastnini). Opredeljevanje atrijev in zunanjih parkirnih mest kot samostojnih lastniških parcel je v nasprotju z definicijo in namenom gradbene parcele, kot jo opredeljuje ZUreP-3. Ta opredeli gradbeno parcelo kot zemljišče, ki je trajno določeno za redno rabo objekta in obsega zemljišče pod objektom in zemljišče ob objektu, ki pripada temu objektu, in je trajno namenjeno redni rabi tega objekta.[42] ZUreP-3 določa tudi pridobivanje soglasij za spreminjanje mej gradbenih parcel, med katere se všteva tudi parcelacija.[43] Ker evidenca gradbenih parcel še ni nastavljena, se atriji in parkirna mesta lahko opredelijo kot:

- sestavine delov stavb ter se s katastrskim postopkom vpisa stavbe in delov stavb[44] vpišejo v kataster nepremičnin ali
- kot parcele, ki se v postopku vzpostavitve etažne lastnine opredelijo kot pomožne nepremičnine – PSD, ki pripadajo posameznemu delu stavbe.

Če jih opredelimo kot sestavino dela stavbe, te niso predmet vpisa v zemljiško knjigo, ampak se kot lastnost posameznega dela stavbe vodijo samo v katastru nepremičnin. V javnem vpogledu lahko v grafičnem sloju sestavine delov stavbe vidimo njeno lokacijo, v opisnem delu posameznega dela stavbe pa tudi podatek o vrsti (atrij, parkirno mesto) in površini sestavine.[45] Če je stavba vpisana v kataster nepremičnin s statusom katastrski vpis, lahko sestavine delov stavb posameznim delom določamo tudi naknadno.

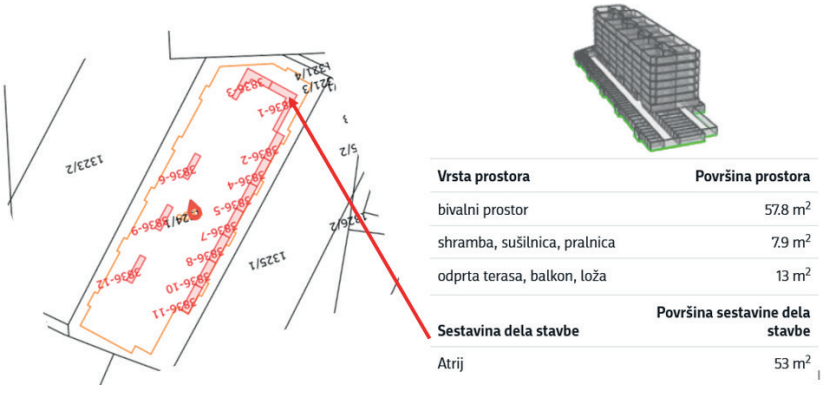

Slika 8: Podatki o atrijih in parkirnih mestih, ki so evidentirani kot sestavine v javnem vpogledu Geodetske uprave Republike Slovenije

42 Dvanajsta točka prvega odstavka 3. člena ZUreP-3.
43 196. člen ZUreP-3.
44 93. člen ZKN.
45 28. točka prvega odstavka 3. člena in 29. člen ZKN.

Če se bodo atriji in zunanja parkirna mesta opredelili kot pomožne nepremičnine, je treba te opredeliti kot samostojne parcele in jih v listini, ki bo podlaga za vzpostavitev etažne lastnine, opredeliti kot pomožne nepremičnine. Pomanjkljivost opredelitve atrijev in zunanjih parkirnih mest kot pomožnih nepremičnin je, da lahko trenutni lastnik stanovanja ali poslovnega prostora, ki mu pripada pomožna nepremičnina, z enostranskim pravnim poslom spremeni osnovni pravni položaj pomožne nepremičnine. To naredi tako, da jo opredeli kot parcelo v svoji lasti, nato vloži ustrezni predlog za spremembo v zemljiško knjigo po notarju in postane zemljiškoknjižni lastnik parcele, ki je vključena v gradbeno parcelo ali pripadajoče zemljišče k stavbi. Ta postopek ne zahteva soglasja drugih etažnih lastnikov.[46] Na ta način lahko lastnik odtuji parcelo in brez vednosti drugih etažnih lastnikov zmanjša prvotno določeno gradbeno parcelo, kar lahko povzroči neskladje z zakonodajo in gradbeno dokumentacijo ter pripelje do stanja neskladne gradnje.

46 40.a člen Zakona o zemljiški knjigi (ZZK-1). Uradni list RS, št. 58/03, 37/08 – ZST-1, 45/08, 28/09, 25/11, 14/15 – ZUUJFO, 69/17, 11/18 – ZIZ-L, 16/19 – ZNP-1 in 121/21.

LITERATURA IN VIRI:

- Gradbeno inženirski objekti v nepremičninski evidenci. Ljubljana: Ministrstvo za naravne vire in prostor, Geodetska uprava Republike Slovenije, 2024.

- PLAVŠAK, Nina. Zahtevnejša vprašanja glede oblikovanja in preoblikovanja etažne lastnine. V: Plavšak (ur.), Podgoršek, B., Vrenčur, R., in Vugrin, M. Zbornik sodobno stvarno pravo. Ljubljana: TAX-FIN-LEX, pravno-poslovni portal, založništvo in izobraževanja, d. o. o., Ljubljana, 2024, str. 7–35.

- Priporočila št. 1 – Načrtovanje gradbene parcele stavbe. Ljubljana: Ministrstvo za naravne vire in prostor, št. 35201-165/2023-2560-1 z dne 5. 1. 2024.

- Priporočila uvajanja pravil ZKN in uvedbe IS kataster – verzija 12. Ljubljana. Geodetska uprava Republike Slovenije, 2024.

- < https://www.eprostor.gov.si/fileadmin/Podrocja/Parcele_stavbe/Drugo_razno/Navodila/Priporocila_z_dne_26_11_2024-verzija_12_za_objavo.docx > (30. 12. 2024).

- VUGRIN, Marijana. Inštrumenti v Zakonu o katastru nepremičnin, ki vplivajo na projektiranje stavb. V: 16. dnevi stvarnega in zemljiškoknjižnega prava: 20. in 21. maj 2024, Portorož: zbornik. 1. natis. Ljubljana: Lexpera, GV Založba, 2024, str. 7–15.

- VUGRIN, Marijana. Lokacijska opredelitev območja izvrševanja stvarne služnosti in stavbne pravice. Notarski vestnik. okt. 2024, leto 16, št. 17, str. 51–62.

- VUGRIN, M., et al. Priročnik za projektiranje in evidentiranje stavb ter njihovo pravno urejanje (priročnik za projektante in geodete). Ljubljana. Inženirska zbornica Slovenije, Ljubljana, 2023, str. 10–12.

- VUGRIN, Marijana. Vpis v kataster v zvezi z oblikovanjem etažne lastnine. V: Plavšak (ur.), Podgoršek, B., Vrenčur, R., in Vugrin, M., Zbornik sodobno stvarno pravo. Ljubljana: TAX-FIN-LEX, pravno-poslovni portal, založništvo in izobraževanja, d. o. o., Ljubljana, 2024, str. 36–52.

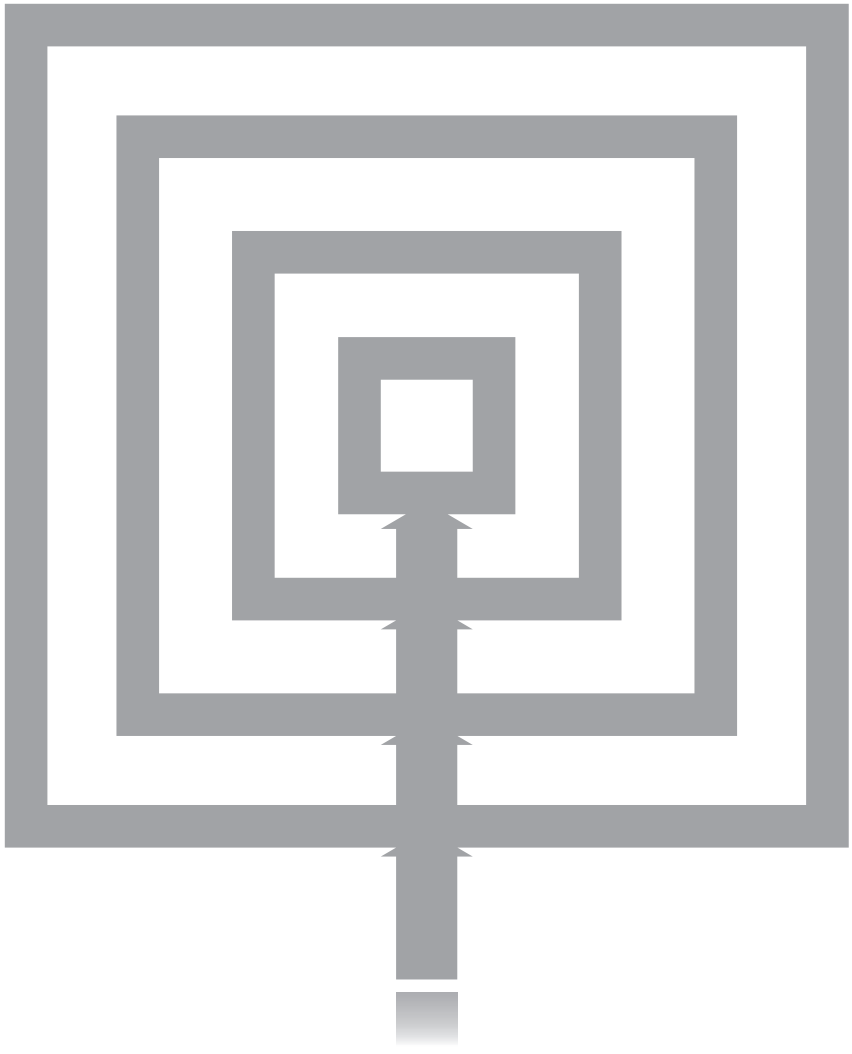

STROKOVNI ČLANEK

PRENOVA INSTRUMENTOV ČEZMEJNEGA VROČANJA V CIVILNIH IN GOSPODARSKIH ZADEVAH Z VIDIKA NOVEJŠE PRAKSE SODIŠČA EVROPSKE UNIJE

Izr. prof. dr. Eneja Drobež, Ustavno sodišče Republike Slovenije, Evropska pravna fakulteta Nove univerze

Povzetek

Z rastjo mobilnosti prebivalstva in internacionalizacijo gospodarskih transakcij narašča tudi potreba po pravnih instrumentih, ki omogočajo učinkovito vročanje med državami članicami. Pri tem je bistveno, da se sodni postopki ne podaljšujejo po nepotrebnem in da se zagotovi varstvo človekovih pravic. Po drugi strani pa je vročanje institut, ki za zagotovitev pravne varnosti zahteva posebej jasna in preprosta pravila. V članku bomo ob upoštevanju novosti, ki jih prinašajo Uredba (EU) 2020/1784 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2020 o vročanju sodnih in izvensodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah, povezane sodne prakse Sodišča Evropske unije in ustavnosodne presoje Ustavnega sodišča Republike Slovenije, ter ugotovitev v znanstveni literaturi preverili, v kakšni meri nova pravila zagotavljajo pravno varnost strank v postopkih. Ugotavljamo, da je Sodišče Evropske unije v nekaterih odločitvah, kot sta zadevi *Weiss und Partner* in *LKW Walter*, premalo upoštevalo razloge pravne varnosti. Glede na to sodno prakso namreč ni povsem jasno, kdaj mora prosilec prevesti priloge k tožbi in od kdaj točno tečejo roki za vložitev pravnega sredstva zoper neprevedeno pisanje. Menimo, da bi ustavno sodišče to pomanjkljivost lahko odpravilo, vendar je za to v odločbi št. Up-648/23, Up-738/20, UI344/20 z dne 15. junija 2024 zamudilo priložnost. Zagotovitev pravne varnosti na področju čezmejnega vročanja je zdaj naloga zakonodajalca.

REFORM OF CROSS-BORDER SERVICE INSTRUMENTS IN CIVIL AND COMMERCIAL MATTERS IN THE LIGHT OF RECENT CASE-LAW OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

Abstract

With the increasing mobility of populations and the internationalisation of economic transactions, there is a growing need for legal instruments to enable service of documents between Member States. It is essential that judicial procedures are not unnecessarily prolonged and that at the same time, human rights are protected. On the other hand, service of documents is a legal instrument

which requires particularly clear and simple rules to ensure legal certainty. In this article, we will examine to what extent the new rules ensure legal certainty, taking into account the novelties introduced by Regulation (EU) 2020/1784 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2020 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters, the related case-law of the Court of Justice of the European Union and the Constitutional Court, as well as the findings in the academic literature. We find that the CJEU in certain judgements, such as the *Weiss und Partner* and *LKW Walter*, has not taken legal certainty considerations sufficiently into account. In the light of this case-law, it is not entirely clear in advance when the applicant is obliged to translate the annexes to the document into the relevant language and the exact time-limits for lodging an appeal against an untranslated document. In our view, the Constitutional Court could have remedied the latter deficiency, but it missed the opportunity to do so in its decision No Up-648/23, Up-738/20, U-I-344/20 of 15 June 2024. It is now for the Slovenian legislator to ensure legal certainty.

1. UVOD

Z rastjo mobilnosti prebivalstva in internacionalizacijo gospodarskih transakcij narašča tudi potreba po pravnih instrumentih, ki omogočajo učinkovito pravosodno sodelovanje med državami članicami. Pri tem je bistveno, da se pravosodni postopki ne podaljšujejo po nepotrebnem in da se strankam zagotovi varstvo človekovih pravic. V ta namen Uredba (EU) 2020/1784 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2020 o vročanju sodnih in izvensodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah (Uredba 2020/1784/EU)[1] prinaša nekatere novosti in izboljšave. Eden glavnih ciljev uredbe je izboljšanje zaščite pravic do zasebnosti in do varstva osebnih podatkov ter zmanjšanje postopkovnih zamud in stroškov.[2]

Vročanje je najpomembnejši procesni institut, ki služi uresničevanju pravice do informacije kot elementu pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave Republike Slovenije (URS).[3] Vročitev lahko svoj namen (seznanitev s procesnimi dejanji, priprava obrambe) doseže le, če je dejansko zagotovljeno, da sodno pisanje pride do naslovnika.[4] Uredba 2020/1784/EU si prizadeva doseči pravo ravnotežje med interesi tožeče stranke kot prosilca (učinkovitost in hitrost pošiljanja procesnih pisanj) in tožene stranke kot naslovnika pisanja (pravica do obrambe, predvsem z zagotovitvijo dejanskega in učinkovitega sprejema pisanj). V ta namen podaljšuje rok za zavrnitev sprejema pisanja, ki ni sestavljeno ali pre-

1 UL L 405, 2. 12. 2020, str. 40–78.
2 Glej 3. uvodno izjavo Uredbe 2020/1784/EU.
3 Tako na primer odločbe ustavnega sodišča št. U-I-279/08 z dne 9. 7. 2009, 9. in 11. točka obrazložitve, št. Up-419/10 z dne 2. 12. 2010, 7. točka obrazložitve, in št. U-I-473/19, U-I-400/20 z dne 4. 2. 2021, 14. točka obrazložitve.
4 Odločba ustavnega sodišča št. U-I-279/08 z dne 9. 7. 2009, podobno tudi A. Galič, nav. delo, str. 558 in 564. V mednarodnem kontekstu glej R. Amato in M. Velicogna, nav. delo, str. 5.

vedeno v jezik, ki ga naslovnik razume, oziroma uradni jezik zaprošene države članice, z enega tedna na dva.[5] V uredbi je izrecno poudarjeno, da morajo biti pri čezmejnem vročanju v skladu s pravom Unije v celoti upoštevane in spoštovane temeljne pravice in svoboščine vseh vpletenih oseb.[6] To vključuje pravico do enakega dostopa do sodišča in pravnega varstva (47. člen Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (listina)[7]), prepoved diskriminacije (21. člen listine), varstvo osebnih podatkov (8. člen listine) in pravico do zasebnosti (7. člen listine). Po drugi strani pa je enako pomembno, da so pravila o vročanju preprosta in jasna, ker je samo tako mogoče doseči predvidljivost učinkov vročanja. Vročanje je v skladu z navedenim institut, ki za zagotovitev pravne varnosti zahteva posebej jasna in preprosta pravila.

Preden je Unija na tem področju sprejela kakršne koli ukrepe, je bilo čezmejno vročanje pisanj med državami članicami večinoma urejeno po Haaški konvenciji o vročitvi sodnih in zunajsodnih listin v civilnih ali gospodarskih zadevah v tujini (MKVLCG).[8] Navedena konvencija, ki omogoča pošiljanje sodnih pisanj iz ene države podpisnice v drugo izven konzularnih ali diplomatskih kanalov, je po sprejetju Uredbe 1348/2000/ES »v izključni zunanji pristojnosti Unije«.[9] Uredba 2020/1784/EU gradi naprej na sistemu, ki je bil vzpostavljen že v njenih predhodnicah, in sicer v Uredbi (ES) št. 1348/2000 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. maja 2000 o vročanju sodnih in zunajsodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah (Uredba 1348/2000/ES)[10] ter v Uredbi (ES) št. 1393/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. novembra 2007 o vročanju sodnih in zunajsodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah (Uredba 1393/2007/ES).[11] Praksa Sodišča Evropske unije (SEU) o vprašanjih za predhodno odločanje v zvezi z razlago Uredbe 1348/2000/ES in Uredbe 1393/2007/ES je lahko še vedno aktualna in veljavna, v Uredbi 2020/1784/EU pa je ta praksa deloma tudi izrecno povzeta.

V članku bomo ob predstavitvi Uredbe 2020/1784/EU predstavili in kritično ovrednotili pomembnejše novejše sodbe SEU. Interpretativne odločitve SEU, sprejete na podlagi postopka predhodnega odločanja (267. člen PDEU), imajo učinek *erga omnes*. To pomeni, da zavezujejo kot nadaljnja konkretizacija določb Uredbe 2020/1784/EU.[12] To velja tudi v primeru, ko se nanašajo na razlago enakih določb predhodnic te uredbe.

SEU je v sodbi z dne 5. avgusta 2022 v zadevi C-7/21 (*LKW Walter*)

5 Člen 12(3) Uredbe 2020/1784/EU.
6 Glej 41. uvodno izjavo in 32. člen Uredbe 2020/1784/EU.
7 UL C 202, 7. 6. 2016.
8 Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 10/05.
9 Evropska komisija, nav. delo, tč. 4.2.
10 UL L 160, 30. 6. 2000, str. 37–52.
11 UL L 324, 10. 12. 2007, str. 79–120.
12 Primerjaj R. Knez, nav. delo, str. 2.

zavzelo pomembno stališče glede začetka teka roka za zavrnitev sprejema pisanja iz 8. člena Uredbe 1393/2007/ES. To stališče je bilo sprejeto v povezavi z ureditvijo rokov za ugovor zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine iz Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ).[13] V prispevku bomo preverili, koliko je to stališče še uporabljivo v okviru spremenjenih določb Uredbe 2020/1784/EU, kakšen je pomen odločbe ustavnega sodišča št. Up-648/23, Up-738/20 in U-I-344/20 z dne 9. 5. 2024 ter ali so pravila, ki jih je zapisalo SEU, jasna in predvidljiva, in ali kot taka zagotavljajo pravno varnost. Pri tem bomo upoštevali tudi ugotovitve v znanstveni literaturi.

2. PODROČJE UPORABE UREDBE 2020/1784/EU

Za uporabo Uredbe 2020/1784/EU morajo biti izpolnjeni trije pogoji:

1) gre za civilno ali gospodarsko zadevo;[14]
2) vročiti je treba sodno ali izvensodno pisanje[15] in
3) naslovnik pisanja ima znan naslov v drugi državi članici.[16]

2.1 Civilna ali gospodarska zadeva

Pojem civilne in gospodarske zadeve je v pravu Unije prisoten v več instrumentih mednarodnega zasebnega prava, na primer v členu 1(1) Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (Bruselj I bis),[17] členu 1(1) Uredbe (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I)[18] in v členu 1(1) Uredbe (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Rim II).[19] Gre torej za avtonomen pojem prava Unije, ki ga je treba razlagati upoštevaje cilje in ureditve posameznih uredb na eni strani ter splošna načela, ki izhajajo iz nacionalnih pravnih ureditev, na drugi strani.[20] SEU je

13 Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18, 53/19 – odl. US, 66/19 – ZDavP-2M, 23/20 – SPZ-B, 36/21, 81/22 – odl. US in 81/22 – odl. US.

14 Člen 1(1) Uredbe 2020/1784/EU: »Ta uredba se uporablja za čezmejno vročanje … v civilnih ali gospodarskih zadevah. Ne uporablja se zlasti za davčne, carinske ali upravne zadeve ali za odgovornost države članice za dejanja ali opustitve dejanj pri izvajanju javne oblasti (acta iure imperii).«

15 Člen 1(1) Uredbe 2020/1784/EU: »Ta uredba se uporablja za čezmejno vročanje sodnih in izvensodnih pisanj …«

16 Člen 1(2) Uredbe 2020/1784/EU: »Z izjemo člena 7 se ta uredba ne uporablja, kadar naslov osebe, ki ji je treba vročiti pisanje, ni znan.«

17 UL L 351, 20. 12. 2012, str. 1–32.

18 UL L 177, 4. 7. 2008, str. 6–16.

19 UL L 199, 31. 7. 2007, str. 40–49.

20 Sodba z dne 28. februarja 2019 v zadevi C579/17 (Gradbeništvo Korana), 46. točka obrazložitve.

v sodbi z dne 11. junija 2020 v zadevi C307/19 (*Obala i lučice*) pojasnilo, da se pojem »civilne in gospodarske zadeve« razlaga široko, pri tem pa se upošteva:

1) kakšna sta pravno razmerje med strankami spora in predmet spora ter

2) kakšni so podlaga in podrobna pravila za sprožitev postopka.

Tudi spor med zasebnikom in javnim organom je lahko »civilna in gospodarska zadeva«, če javni organ ne ravna v okviru izvajanja javne oblasti. Če pa ena od pravdnih strank izvaja pooblastila javne oblasti, ki niso pooblastila, ki spadajo k pravilom, ki veljajo v razmerjih med posamezniki, ne gre za »civilno in gospodarsko zadevo«.[21]

Vprašanje, ali posamezna zadeva spada med civilne in gospodarske zadeve, je lahko precej kompleksno in sodišču lahko vzame veliko časa. Ker pa mora vročanje med državami članicami potekati hitro, morata organa za vročanje in sprejem presoditi samo, ali *prima facie* ne gre za civilno in gospodarsko zadevo. Tako je SEU v sodbi z dne 11. junija 2015 v združenih zadevah C-226/13, C-245/13, C-247/13 in C-578/13 (*Fahnenbrock in drugi*) odločilo, da tožbe za plačilo odškodnine, ki so jih zasebniki, ki so imetniki državnih obveznic, vložili proti državi izdajateljici, spadajo na področje uporabe navedene uredbe, ker ni očitno, da ne bi bile civilne in gospodarske zadeve. Izdaja obveznic namreč ne pomeni nujno izvajanja posebnih pravic javne oblasti, ki bi odstopale od pravil splošnega prava, ki veljajo v razmerjih med posamezniki.[22] To pa pomeni, da okoliščina, da sodišče tožbo vroča po pravilih Uredbe 2020/1784/EU, ne izključuje morebitne kasnejše ugotovitve sodišča, da se za tak spor ne uporabijo pravila o pristojnosti iz Bruselj I bis, ker ne gre za civilno in gospodarsko zadevo.

2.2 Sodno ali izvensodno pisanje

2.2.1 Sodno pisanje

Pisanja, ki se pošiljajo po pravilih Uredbe 2020/1784/EU, so lahko sodna ali izvensodna pisanja. Sodna pisanja vključujejo vloge in druge dokumente iz sodnih postopkov, ki jih sodišča pošiljajo naslovnikom v drugih državah članicah. Čeprav je izdelana na vnaprej pripravljenem obrazcu, ki je na voljo v vseh jezikih držav članic, je v skladu s sodbo SEU z dne 6. septembra 2018 v zadevi C-21/17 (*Catlin*) tudi vloga za plačilni nalog, ki je začetni procesni akt za izdajo evropskega plačilnega naloga, »pisanje« v smislu člena 8(1) Uredbe 1393/2007/ES (zdaj člen 12(1) Uredbe 2020/1784/EU). To pomeni, da je tudi vlogi za evropski plačilni nalog treba priložiti obrazec s poukom o pravici do zavrnitve sprejema pisanja.

2.2.2 Izvensodno pisanje

Novost Uredbe 2020/1784/EU je tudi izrecna opredelitev izvensodnih pisanj v 8. uvodni izjavi: gre za »pisanja, ki jih sestavi ali overi javni organ ali uradnik, in

21 Sodba v zadevi Obala i lučice, 60.–64. točka obrazložitve.

22 Sodba v združenih zadevah Fahnenbrock in drugi, 53. točka obrazložitve.

druga pisanja, ki jih je treba uradno poslati naslovniku, ki prebiva v drugi državi članici, za namene uveljavljanja, dokazovanja ali zaščite pravice ali zahtevka po civilnem ali gospodarskem pravu«. Takšna opredelitev sledi opredelitvi SEU v sodbi z dne 25. junija 2009 v zadevi C-14/08 (*Roda Golf*) in v sodbi z dne 16. septembra 2015 v zadevi C-223/14 (*Tecom Mican*). V skladu z navedeno sodno prakso se po pravilih za čezmejno vročanje pošiljajo pisanja, ki jih je sestavil uradni organ (notarska listina, ki vključuje razdrtje kupoprodajne pogodbe), pa tudi zgolj zasebne listine, katerih uradno pošiljanje naslovniku v tujini je potrebno za izvrševanje, dokazovanje ali ohranitev pravice ali pravnega zahtevka v civilnih ali gospodarskih zadevah (opomin za plačilo pogodbenih obveznosti). V 21. členu Uredbe 2020/1784/EU je zdaj tudi izrecno zapisano, da se izvensodna pisanja lahko pošiljajo v drugo državo članico in v njej vročajo v skladu s to uredbo.

2.3 Naslovnik ima znan naslov v drugi državi članici

Pogoj za uporabo Uredbe 2020/1784/EU je, da ima naslovnik znan naslov v drugi državi članici. S tega vidika se področje uporabe Uredbe 2020/1784/EU razlikuje od področja uporabe Bruselj I bis. Določbe Bruselj I bis se ob upoštevanju njenega 4. člena uporabljajo, če ima tožena stranka »stalno prebivališče v državi članici«. Ali ima stranka stalno prebivališče v državi članici sodišča, se za fizične osebe ugotavlja po *lex fori* (člen 62(1) Bruselj I bis). Ker pa okoliščina, da toženec nima stalnega prebivališča v državi članici, pomeni izključitev pravil Bruselj I bis, se ta okoliščina razlaga ozko. SEU je zaradi varstva pravice tožeče stranke do predložitve zadeve sodišču odločilo, da se Bruselj I bis uporablja tudi tedaj, ko toženca ni mogoče najti, vendar ni dokazov, da bi imel stalno prebivališče zunaj ozemlja EU. Pri takšni utemeljitvi je SEU poudarilo pomen toženca do pravice do obrambe, ki sobiva s pravico tožnika do sodnega varstva (sodba z dne 17. novembra 2011 v zadevi C-327/10, *Hypoteční banka*). Tudi v novejši sodni praksi je SEU odločilo, da se Bruselj I bis uporablja, če je zadnje znano stalno prebivališče toženca, ki je državljan tretje države, v državi članici, pa ni dokazov, da toženec trenutno prebiva v tretji državi članici. V tem primeru se pristojnost sodišča določi glede na zadnje znano stalno prebivališče toženca (sodba z dne 11. aprila 2024 v zadevi C183/23, *Credit Agricole Bank Polska*).

Če naslov ni znan, pa je verjetno, da naslovnik biva v eni od držav članic, uporabe Uredbe 2020/1784/EU ni mogoče izključiti brez predhodnih poizvedb. Novost Uredbe 2020/1784/EU je 7. člen, ki določa, kako naj država članica zagotovi pomoč pri iskanju naslova osebe, ki ji je treba vročiti sodno ali izvensodno pisanje. Država članica lahko bodisi 1) navede organe, na katere lahko organ za pošiljanje naslovi prošnje za ugotovitev naslova, 2) omogoči osebam iz drugih držav članic, da vložijo prošnje neposredno pri registrih domnevnega prebivališča, bodisi 3) na evropskem portalu ePravosodje zagotovi podrobne informacije o tem, kako najti naslove. Zadnji način je lahko za države članice »najlažji izhod« za izpolnitev naložene obveznosti.[23] Slovenija pomoč pri

23 M. Drventić Barišin, nav. delo, str. 277.

iskanju naslova zagotavlja prek sprejemnih organov, torej okrožnih sodišč.[24] V sodbi z dne 16. maja 2024 v zadevi C-222/23 (*Toplofikatsia Sofia*) je SEU poudarilo, da lahko sodišče države članice, ki mora opraviti vročitev sodnega ali izvensodnega pisanja v drugi državi članici, uporabi vsa sredstva, ki jih ima na podlagi 7. člena Uredbe 2020/1784/EU na voljo za določitev naslova naslovnika akta, ki ga je treba vročiti.[25]

3. NAČINI VROČANJA

3.1 Prepoved vročanja s fikcijo

Če so pogoji za uporabo Uredbe 2020/1784/EU izpolnjeni, mora biti vročitev opravljena na načine, ki jih določa uredba. V zvezi s tem je pomembno, da sodišče, pred katerim teče postopek, ne sme vezati negativnih pravnih posledic na zahtevo, da stranka s prebivališčem v drugi državi članici postavi pooblaščenca za sprejemanje pisanj. SEU je v sodbi z dne 19. decembra 2012 v zadevi C-325/11 (*Adler*) obravnavalo položaj, ko je poljsko sodišče od tožnikov, ki sta prebivala v Zvezni republiki Nemčiji, zahtevalo, da si na Poljskem postavita pooblaščenca za sprejemanje pisanj. Ker tožnika tega nista storila, je sodišče vsa pisanja vročalo s fikcijo, in sicer tako, da je pisanja vložilo v spis. SEU je pojasnilo, da se vročitev sodnega pisanja med državami članicami zunaj področja uporabe Uredbe 1393/2007/ES izvede samo, 1) kadar je stalno ali običajno prebivališče naslovnika neznano ali 2) kadar je naslovnik imenoval pooblaščenega predstavnika v državi, v kateri poteka postopek. Mehanizem fiktivne vročitve kot posledice nepostavitve pooblaščenca za vročanje pa po presoji SEU ni združljiv z doseganjem cilja varstva pravice do obrambe, saj naslovniku pisanja onemogoči pravočasno seznanitev s sodnim pisanjem. V 7. uvodni izjavi Uredbe 2020/1784/EU je zdaj izrecno pojasnjeno, da se pisanja naslovniku ne smejo vročati na fiktiven način, kot je vročanje z objavo na oglasni deski sodišča ali deponiranjem pisanja v spis sodišča. Menim pa, da takšna omejitev velja samo za začetno pisanje, ne pa tudi v primeru, ko naslovnik pisanja med postopkom spremeni prebivališče in novega naslova ne sporoči sodišču. V takšnem primeru fikcija vročitve pisanja varuje pravico nasprotne stranke do hitrega in učinkovitega sodnega varstva. Pomembno je tudi, da je SEU v sodbi v zadevi *Adler* obravnavalo položaj, ko je poljsko sodišče vročalo pisanje na enega od načinov, pri katerih se naslovnik skoraj gotovo ne seznani s pisanjem. Zato menim, da navedena praksa SEU ne vpliva vprašanje skladnosti slovenske ureditve fikcije vročitve iz četrtega odstavka 142. člena Zakona o pravdnem postopku (ZPP)[26] z uredbo, saj se pri tej naslovnik skoraj gotovo seznani s pisanjem. Zato menim, da se tudi 7. uvodna izjava Uredbe 2020/1784/EU ne nanaša na način vročanja, kot ga določa četrti odstavek 142. člena ZPP.

---

24 https://e-justice.europa.eu/38580/SL/serving_documents_recast?SLOVENIA&member=1#a_147.

25 Glej 78. točko obrazložitve navedene sodbe.

26 Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US, 3/22 – ZDeb in 92/24 – odl. US.

Z navedeno prakso SEU pa je skladna tudi ustavnosodna presoja. V odločbi št U-I-279/08 z dne 9. julija 2009 je ustavno sodišče ustavnopravno ovrednotilo pomen vročanja. Potrdilo je, da je to najpomembnejši procesni institut, ki služi uresničevanju pravice do informacije kot elementa pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena URS. Poudarilo pa je, da lahko vročitev svoj namen (seznanitev s procesnimi dejanji, priprava obrambe) doseže le, če je dejansko zagotovljeno, da sodno pisanje pride do naslovnika. Za izjeme (fikcija, nadomestna vročitev) mora obstajati legitimen razlog, kot je varstvo pravice (nasprotne stranke) do sodnega varstva in pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja.[27] »Vendar so vse izjeme od zahteve po vročitvi pisanj neposredno naslovniku mogoče le ob predpostavki, da gre za vročanje na naslovu naslovnikovega dejanskega prebivališča (stanovanja), kar ni nujno isto kot formalno prijavljeno prebivališče.«[28] Tudi v odločbi št. Up-921/14 z dne 12. maja 2016 je ustavno sodišče pojasnilo, da mora sodišče, če prebivališče toženca ni znano, pred postavitvijo začasnega zastopnika izčrpati več razumno izvedljivih ukrepov za zagotovitev možnosti toženca, da se dejansko seznani s postopkom.

3.2 Vročanje po organih za pošiljanje in za sprejem

3.2.1 Pot pisanja

8. do 15. člen od Uredbe 2020/1784/EU urejajo vročanje, ki poteka po poti 1) prosilec – 2) sodišče, pred katerim teče postopek – 3) organ za pošiljanje – 4) organ za sprejem – 5) naslovnik. Organ za pošiljanje je lahko sodišče, pred katerim teče postopek (tako je v Republiki Sloveniji), lahko pa je tudi drug organ (ministrstvo za pravosodje, upravne enote itd.). Za navedeni način vročanja je bistveno, da ga organ za sprejem opravi v skladu s pravom zaprošene države članice. Dan vročitve, od katerega po pravu države prosilke tečejo posamezni procesni roki, je v tem primeru dan, na katerega je bilo pisanje vročeno v skladu s pravom zaprošene države članice. Če pa ni jasno, ali je naslovnik prejel pisanje, se mora postopek pred sodiščem prekiniti, dokler se ne preveri, ali je bilo tožencu omogočeno prejeti pisanje (sodba SEU z dne 14. decembra 2006 v zadevi C-283/05, *ASML*).

3.2.2 Prosilec

V položajih, ko stranko v postopek pritegne sodišče po uradni dolžnosti (na primer ob sprejetju ustavne pritožbe v obravnavo se sklep o sprejetju in ustavna pritožba vročita nasprotni stranki, ki ima naslov v drugi državi članici), se zastavlja vprašanje, kdo je prosilec v smislu 9. člena Uredbe 2020/1784/EU. Prosilec je namreč tudi tisti, ki krije vse stroške prevajanja pisanja (člen 9(2) Uredbe 2020/1784/EU). SEU je v sodbi z dne 8. septembra 2022 v zadevi C-196/21 (*SR***)** pojasnilo, da sodišče, ki vodi postopek, ni prosilec. Naloga

27 Podobno tudi A. Galič, nav. delo, str. 558 in 564.
28 Odločba ustavnega sodišča št. U-I-279/08, 11. točka obrazložitve.

sodišča je, da zagotovi pravično ravnotežje med interesi prosilca in interesi naslovnika pisanja. To pomeni, da mora biti sodišče nepristransko in da se ne sme zamenjevati z eno od teh zainteresiranih strank, torej niti s prosilcem. Prosilec je samo tisti, ki je pred sodiščem vložil pisanje, na podlagi katerega je sodišče sprejelo posamični akt – v primeru ustavne pritožbe je to ustavni pritožnik.

3.2.3 Decentralizirani sistem IT

Pomembna novost Uredbe 2020/1784/EU je vzpostavitev decentraliziranega sistema IT za čezmejno vročanje. Sistem vključuje mrežo nacionalnih IT sistemov in interoperabilnih točk dostopa, ki delujejo pod individualno odgovornostjo in upravljanjem vsake države članice, namen pa je varna, hitra in zanesljiva izmenjava pisanj in informacij (člen 2(2) in 5. člen Uredbe 2020/1784/EU). Za tehnične specifikacije in druge zahteve je bila sprejeta Izvedbena uredba Komisije (EU) 2022/423 z dne 14. marca 2022 o določitvi tehničnih specifikacij, ukrepov in drugih zahtev za izvajanje decentraliziranega sistema IT iz Uredbe (EU) 2020/1784 Evropskega parlamenta in Sveta.[29] Sistem naj bi se v celoti uporabljal od 1. maja 2025. V Sloveniji je vozlišče za gospodarske in civilne zadeve predvideno na vrhovnem sodišču.

Pri tem je treba upoštevati tudi pretekle izkušnje, ki pa kažejo, da se tehnološke rešitve, ki naj bi bile preproste za uporabo in naj bi delo olajševale, pogosto izkažejo za zapletene, ko jih je treba vključiti v pravosodne storitve. Le-te so zelo regulirane in so bile na splošno zasnovane tako, da se izvajajo v analognem svetu.[30] Ker se v Sloveniji uporablja več podsistemov vročanja (VEP, eUprava, eDavki), je njihova popolna medsebojna prilagodljivost dodatni izziv.

3.3 Drugi načini vročanja

3.3.1 Vrste vročanja

Drugi načini vročanja po Uredbi 2020/1784/EU so:

- vročanje po diplomatski ali konzularni poti (16. člen),
- vročanje prek diplomatskih predstavnikov ali konzularnih funkcionarjev (17. člen),
- vročanje z uporabo poštnih storitev (priporočeno s povratnico, 18. člen),
- elektronsko vročanje (19. člen),
- vročanje neposredno po sodnih uradnikih (20. člen).

29 UL L 87, 15. 3. 2022, str. 9–13.
30 F. Contini in M. Fabri, nav. delo, str. 14; R. Amato in M. Velicogna, nav. delo, str. 4.

Velja, da med načini vročanja ni hierarhije in da lahko sodišče odredi pošiljanje pisanja na več načinov hkrati. V tem primeru tečejo procesni roki od prve veljavno opravljene vročitve dalje (sodba SEU z dne 9. februarja v zadevi C-473/04, *Plumex*). Med vročanjem po zaprošenem organu in drugimi načini vročanja pa je pomembna razlika v tem, da se vročitev po zaprošenem organu opravi v skladu s pravom zaprošene države članice, kar pomeni, da se po tem pravu računajo tudi morebitni roki za prevzem pisanja na pošti in druge posebnosti, s katerimi se določi dan vročitve (13. člen Uredbe 2020/1784/EU). Drugi načini vročanja so urejeni z Uredbo 2020/1784/EU, kar pomeni, da je treba glede načina njihovega izvajanja (z izjemo, opisano v naslednjem podnaslovu) upoštevati prakso SEU oziroma, če te prakse ni, pa obstaja dvom glede razlage, v posamezni zadevi postaviti SEU vprašanje za predhodno odločanje.

3.3.2 Vročanje z uporabo poštnih storitev

V zvezi z vročanjem po priporočeni pošti je SEU v sodbi z dne 2. marca 2017 v zadevi C354/15 (*Henderson*) pojasnilo, da se takšna vročitev načeloma opravi s priporočenim pismom z vročilnico. To zagotavlja, da naslovnik dejansko prejme priporočeno pošiljko s pisanjem in da je postopek zakonit. Vročilnica priporočenega pisma je dokaz, da je naslovnik sodno pisanje, ki se mu vroča, v zaprošeni državi članici sprejel, hkrati pa je tudi dokaz, v kakšnih okoliščinah je potekala vročitev. Po drugi strani pa za veljavno vročitev obstoj vročilnice ni nujen. Zadostuje tudi drugačen dokaz vročitve, ki zagotavlja jamstva, ki so primerljiva z jamstvi pošiljanja priporočenega pisma po pošti z vročilnico. Pisanje, ki se vroča, se lahko izroči ne samo naslovniku osebno, ampak tudi, če je odsoten, drugi odrasli osebi, ki je na kraju njegovega stalnega prebivališča (družinski člani, zaposleni). Po presoji SEU je namreč razumno predvidevati, da bodo te osebe pisanje dejansko izročile naslovniku. Enako pa ne velja za druge osebe, kot je stanovalec v sosednji stavbi ali oseba, ki stanuje v stavbi, v kateri ima naslovnik stanovanje. Če te druge osebe sprejmejo pisanje, to z vidika zahtev Uredbe 2020/1784/EU ni dovolj zanesljiv način vročanja.

Uredba 2020/1784/EU je prakso SEU v zadevi *Henderson* opisala v 30. uvodni izjavi, pri čemer pa je dodala pomemben sklic na pravo države članice sodišča: vročitev drugemu odraslemu članu gospodinjstva ali zaposlenim se šteje za veljavno, *»razen če pravo države članice sodišča dopušča le vročitev tega pisanja naslovniku osebno«*. S tem je v uredbi poudarjeno, da pri tej obliki vročanja ne gre več za povsem avtonomen pojem prava EU, temveč je način izvedbe vročanja odvisen tudi od nacionalnega prava države članice sodišča.

3.3.3 Elektronsko vročanje

Pomembna novost Uredbe 2020/1784/EU je elektronsko vročanje, ki se lahko opravi na dva načina:

- z uporabo kvalificiranih storitev elektronske priporočene dostave v smislu Uredbe (EU) št. 910/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. julija 2014 o elektronski identifikaciji in storitvah zaupanja za elektronske

transakcije na notranjem trgu in o razveljavitvi Direktive 1999/93/ES,[31] če je naslovnik dal izrecno predhodno soglasje za uporabo elektronskih sredstev za vročanje pisanj v sodnih postopkih;

- z vročanjem na določeni elektronski naslov, če je naslovnik sodišču ali organu, pred katerim teče postopek, ali stranki, ki je odgovorna za vročanje pisanj v takšnem postopku, dal izrecno predhodno soglasje in naslovnik potrdi prejem pisanja s potrdilom o prejemu, vključno z datumom prejema.

Bistvena poudarka, na katerih Uredba 2020/1784/EU utemeljuje elektronsko vročanje kot novo obliko vročanja, je, da se morajo za tak način vročanja upoštevati visoki tehnični standardi in da mora s takšnim načinom naslovnik izrecno soglašati (31. uvodna izjava). V kontekstu elektronskega vročanja bi k poenostavitvi pravil in zmanjšanju omejitev med državami članicami lahko prispevala tudi modelna pravila UNIDROIT,[32] na primer ELI-Unidroit model evropskih pravil civilnega postopka.[33]

4. PRAVICA ZAVRNITI SPREJEM PISANJA

4.1 Iskanje ravnotežja med pravicami prosilca in naslovnika pisanja

Uredba 2020/1784/EU prosilcu (tj. osebi, na pobudo katere se pisanje pošlje) zagotavlja preprost, hiter in tudi cenovno ugodnejši način pošiljanja pisanja, ki je nujno za uveljavljanje njegovih pravic. Prosilcu namreč pisanja pred pošiljanjem ni treba prevesti, to pa zanj pomeni manj stroškov in tudi manj časa za pripravo pisanja. S tem se izboljšujeta tudi učinkovitost in hitrost sodnih postopkov ter zagotavlja učinkovito izvajanje sodne oblasti. Po drugi strani pa Uredba 2020/1784/EU upošteva tudi legitimne interese naslovnika, saj mu daje pravico, da lahko zavrne prejem pisanja, če pisanje ni sestavljeno ali prevedeno v jezik:

- ki ga naslovnik razume ali
- ki je uradni jezik zaprošene države članice.

Organ za pošiljanje, ki mu je prosilec poslal neprevedeno pisanje za pošiljanje, pouči prosilca o tej naslovnikovi pravici.

SEU je večkrat poudarilo, da je pravica naslovnika do zavrnitve pisanja pomembna, ker se z njo uresničuje temeljna pravica do obrambe, kot jo določata člen 47(2) listine[34] in člen 6(1) Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP).[35] Čeprav je namen pravil o vročanju predvsem izboljšanje učinkovitosti in hitrosti sodnih postopkov ter zagotovitev učinkovitega izvajanja sodne oblasti, se navedeni cilji ne smejo dosegati tako, da se kakor

31 UL L 257, 28. 8. 2014, str. 73–114.
32 D. Tsikrikas in W. Kennet, nav. delo. str. 234.
33 ELI in UNIDROIT, nav. delo.
34 M. J. R. de Mesquita, nav. delo, str. 439.
35 Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94.

koli dejansko omejuje pravica naslovnikov zadevnih pisanj do obrambe (sodba SEU z dne 16. septembra 2015 v zadevi C519/13 (*Alpha Bank Cyprus*), 30. in 31. točka obrazložitve).

4.2 Računanje roka za uveljavitev pravice do zavrnitve pisanja

V členu 12(3) Uredbe 12020/1784/EU je bil rok za zavrnitev pisanja podaljšan z enega tedna na dva. Tek roka se računa v skladu z Uredbo (EGS, Euratom) št. 1182/71 Sveta z dne 3. junija 1971 o določitvi pravil glede rokov, datumov in iztekov rokov (Uredba 1172/71/EGS). Ta v členu 3(1) določa, da se dan, v katerem se zgodi ta dogodek ali se izvrši to dejanje, ne upošteva pri računanju roka, določenega v tednih. Rok se začne z začetkom prve ure prvega dne roka in se konča z iztekom zadnje ure tistega dne v zadnjem tednu, ki se ujema z dnem tedna začetka roka. Pri računanju roka se upoštevajo dela prosti dnevi, nedelje in sobote. Če pa je zadnji dan roka dela prost dan, nedelja ali sobota, se rok konča z iztekom zadnje ure naslednjega delovnega dne (3. člen Uredbe 1172/71/EGS).

4.3 Praksa SEU

Praksa SEU v zvezi s pravico zavrniti pisanje je relativno obsežna. SEU je posamezne elemente te pravice vselej ovrednotilo z vidika temeljnih pravic iz listine. V posameznih primerih je zahtevalo strogo upoštevanje postopka iz uredbe.[36] V drugih primerih je dopustilo, da nacionalna sodišča določbe Uredbe 2020/1784/EU razlagajo fluidno, od primera do primera različno.[37] V zvezi s tem pa je treba preveriti, ali je SEU dovolj upoštevalo vidike predvidljivosti in pravne varnosti. Pravila vročanja morajo biti ravno zato, ker določijo točko, od katere tečejo prekluzivni roki za uveljavljanje pravic, preprosta, jasna in nedvoumna. Če temu pogoju ni zadoščeno, pravna varnost trpi, ker stranke postopka ne vedo, do kdaj morajo opraviti neko procesno dejanje.

4.3.1 Obrazec za obvestilo o pravici zavrniti pisanje

Kadar pisanje ni sestavljeno oziroma prevedeno v uradni jezik zaprošene države članice, mu organ za sprejem priloži »obrazec L«. Obrazec mora biti v uradnem jeziku države članice izvora in zaprošene države članice. Če obstaja znak, da naslovnik razume uradni jezik druge države članice, se obrazec zagotovi tudi v tem jeziku (člen 12(2) Uredbe 2020/1784/EU).

SEU je v zadevi *Alpha Bank Cyprus* pojasnilo, da pravila o vročanju ne določajo nobene izjeme od uporabe standardnega obrazca kot sredstva, s katerim se naslovniki obvestijo o možnosti, da zavrnejo sprejem pisanja za vročitev. Standardni obrazci prispevajo k poenostavitvi in večji preglednosti pisanj, s čimer zagotavljajo njihovo čitljivost in varnost njihovega pošiljanja. So torej nujni pogoj za uveljavljanje materialne pravice naslovnika pisanja, da zavrne

36 Glej podpoglavje 4.3.1 spodaj.
37 Glej podpoglavje 4.3.3 spodaj.

njegov sprejem, ker ni napisano v jeziku, ki ga razume. Če obrazec L pisanju ni priložen, takšna vročitev ni nična, temveč mora organ za sprejem napako popraviti.[38] Naslovniku mora nemudoma poslati obrazec L, od vročitve tega obrazca pa teče rok za zavrnitev sprejema pisanja. Navedeno pravilo je jasno in preprosto, zato menim, da prispeva k pravni varnosti.

4.3.2 Sistem dvojnega datuma

Učinek pošiljanja prevoda na datum vročitve se določi po analogiji s sistemom dvojnega datuma (člen 13(1) in (2) Uredbe 2020/1784/EU). Kadar vročitev pisanja pogojuje začetek postopka, ki mora biti začet v prekluzivnem roku, se kot datum vročitve s strani prosilca upošteva vročitev prvotnega neprevedenega pisanja. Z vidika naslovnika pa se kot datum vročitve, od katerega teče procesni rok za opravo določenega pisanja, šteje datum vročitve prevedenega pisanja (sodba SEU z dne 8. novembra 2005 v zadevi C-443/03 (*Leffner*), 66. in 67. točka obrazložitve). Sistem dvojnega datuma zagotavlja varstvo temeljnih procesnih pravic prosilca in naslovnika, zato je bil njegov pomen priznan tudi v primerjalni ustavnosodni presoji.[39] Sistem zagotavlja tudi pravno varnost, saj je povsem jasno, od kdaj učinkujejo posamezna procesna opravila za posamezne procesne udeležence.

4.3.3 Presoja upravičenosti zavrnitve pisanja

Naslovnik sme zavrniti sprejem pisanja samo, če ni sestavljeno oziroma prevedeno v jezik, ki je uradni jezik zaprošene države članice, oziroma jezik, ki ga razume. Upravičenost zavrnitve pisanja presoja sodišče ali organ, pred katerim teče sodni postopek, na zahtevo prosilca in po tem, ko je naslovnik dejansko zavrnil sprejem pisanja. Organa za pošiljanje in sprejem naslovnikovega jezikovnega znanja ne smeta presojati (sodba SEU v zadevi *Alpha Bank Cyprus*).

V 26. uvodni izjavi Uredbe 2020/1784/EU je zapisano, da mora sodišče pri presoji upravičenosti zavrnitve upoštevati vse relevantne informacije v spisu, še posebej 1) dokumente, ki jih je naslovnik napisal v zadevnem jeziku, 2) ali poklic naslovnika vključuje posebno jezikovno znanje, 3) ali je naslovnik državljan države članice sodišča ali je v tej državi članici prebival dlje časa. Menim pa, da okoliščina prebivanja v drugi državi članici ni nujno indic za znanje jezika. Za uradnike v evropskih institucijah (na primer uslužbenci Evropske centralne banke v Frankfurtu) oziroma osebe, ki prebivajo v izseljenskih skupnostih (angleške, nemške in norveške skupnosti upokojencev v Španiji), tako ni neobičajno, da ne znajo jezika države članice, kjer prebivajo. Po sodbi SEU z dne 8. maja 2008 v zadevi C-14/07 (*Weiss und Partner*) se upošteva tudi, ali sta se pravdni stranki v pogodbi dogovorili, da bo dopisovanje med strankama potekalo v določenem jeziku.

38 Sodba SEU v zadevi Alpha Bank Cyprus, 60. in 67. točka obrazložitve.
39 S. Dominelli, nav. delo, str. 21–25.

Niti iz prakse SEU niti iz besedila uredbe ni povsem jasno, čigave jezikovne spretnosti so pomembne, zlasti v večjih podjetjih, in kako razvite morajo biti te spretnosti, da bi lahko sklepali, da naslovnik razume ta jezik v smislu 12. člena Uredbe 2020/1784/EU. Odgovor na to vprašanje je odvisen od okoliščin posameznega primera, v zvezi s tem pa nacionalna sodišča ne smejo določati domnev (sklep SEU z dne 28. avgusta 2016 v zadevi C-384/14, *Alta Realitat*).[40]

Če se ugotovi, da je zavrnitev neupravičena, se naslovnik o tem obvesti v skladu z nacionalnim pravom. Posledica neupravičene zavrnitve je torej lahko tudi, da naslovnik zamudi rok, ki je v nacionalnem pravu določen za opravo posameznega procesnega dejanja. Ker pravila, kdaj se šteje, da naslovnik jezik zna, niso jasna, menim, da lahko ta vidik prispeva k zmanjšanju pravne varnosti v čezmejnem vročanju.

4.3.4 Priloge k tožbi

Če naslovnik ne zna jezika pisanja, ga mora prosilec prevesti. To vedno velja za glavno pisanje (na primer tožbo), ne pa tudi za priloge. SEU je v sodbi v zadevi *Weiss und Partner* pojasnilo, da naslovnik nima pravice zavrniti sprejema prevedene tožbe z neprevedenimi prilogami z dokazili, ki opravljajo zgolj dokazno funkcijo in niso nujne za razumevanje predmeta in podlage zahtevka. Pisanje je namreč veljavno vročeno, če besedilo tožbe zadostuje za razumevanje zahtevka.

Medtem ko je SEU v zadevi *Alpha Bank Cyprus* vzpostavilo jasno pravilo (brez izjeme je treba priložiti obrazec o uveljavljanju pravice zavrniti pisanje), pa menim, da v zadevi *Weiss und Partner* vzpostavljeno pravilo ni jasno. Če naslovnik ne pozna jezika, v katerem so priloge, ne more preveriti, ali so priloge nujne za razumevanje predmeta in podlage zahtevka. Naslovnik tudi ne pozna procesnih pravil sodišča, pred katerim teče postopek, in zato ne more vnaprej predvideti pomena neprevedenih prilog za postopek. Ker ima neupravičena zavrnitev pisanja lahko za posledico tudi, da naslovniku poteče rok za opravo procesnega dejanja, bi bila zavrnitev pisanja zaradi neprevedenih vlog tvegano dejanje.[41]

4.3.5 Tek roka za vložitev pravnega sredstva zoper pisanje

4.3.5.1 Izhodišče sodbe SEU v zadevi LKW Walter in vprašanji za predhodno odločanje

Menim, da še več nejasnosti izhaja iz sodbe SEU z dne 7. julija 2022 v zadevi C-7/21 (*LKW Walter).* V tej zadevi je avstrijsko podjetje prejelo sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine, izdan na podlagi 44. člena ZIZ. Čeprav je bil sklep v slovenščini, podjetje ni zavrnilo sprejema pisanja, temveč ga je poslalo

40 A. Stein, nav. delo, str. 14. Glej tudi B. Sujecki, nav. delo (2008), str. 37; B. Sujecki, nav. delo (2007), str. 363, in B. Hess, nav. delo.

41 Glej v zvezi s tem tudi P. Franzina, nav. delo, str. 565.

avstrijskemu odvetniku, da nanj odgovori. Ker je rok za ugovor zoper sklep o izvršbi samo 8 dni, ga odvetniku ni uspelo pravočasno vložiti. Ugovor, ki ga je vložil 13. dan po vročitvi sklepa o izvršbi, je bil zavržen in sklep je postal pravnomočen. Posledično je podjetje v Avstriji vložilo odškodninsko tožbo zoper odvetnika, ta pa se je branil, da slovenska ureditev vročanja sklepa o izvršbi na podlagi verodostojne listine ni v skladu niti z Uredbo 1393/2007/ES niti s temeljnimi pravicami iz listine.

Okrajno sodišče v Pliberku je v zvezi s tem SEU postavilo dve relevantni vprašanji:

1) Ali 36. in 39. člen Bruselj I bis v povezavi s 47. členom listine nasprotujeta slovenski ureditvi, po kateri ima dolžnik samo 8 dni časa za vložitev ugovora zoper sklep o izvršbi, izdan brez kontradiktornega postopka in zgolj na podlagi trditev ene stranke (tj. vprašanje v zvezi s trajanjem roka)?

2) Ali 8. člen Uredbe 1393/2007/ES nasprotuje nacionalni ureditvi, po kateri začne osemdnevni rok za ugovor teči hkrati z enotedenskim rokom za zavrnitev sprejema pisanja (tj. vprašanje v zvezi z začetkom teka roka)?

Pri tem je okrajno sodišče opozorilo na sodbo SEU z dne 13. septembra 2018 v zadevi C176/17 (*Profi Credit Polska*), v skladu s katero štirinajstdnevni rok za vložitev ugovora zoper plačilni nalog, izdan na podlagi menice, ni dovolj dolg za zagotovitev potrošnikove pravice do obrambe.

4.3.5.2 Sklepni predlogi generalnega pravobranilca

Generalni pravobranilec je v sklepnih predlogih z dne 10. marca 2022 zastopal stališče, da se je avstrijsko podjetje zavestno odpovedalo pravici do zavrnitve sprejema pisanja, saj je bilo o njej pravilno poučeno z obrazcem. Zato se po mnenju generalnega pravobranilca podjetje ni moglo veljavno sklicevati na kršitev pravice do obrambe samo zato, ker je rok za vložitev ugovora zoper sklep o izvršbi začel teči takoj po vročitvi navedenega sklepa (in ne šele po preteku roka za zavrnitev sprejema pisanja). Generalni pravobranilec je poudaril, da nihče ne sme ravnati v nasprotju s svojimi predhodnimi dejanji (*venire contra factum proprium non valet*). Hkrati je pojasnil, da osemdnevni rok, določen v slovenski zakonodaji za vložitev ugovora zoper sklep o izvršbi, naslovniku ne daje dovolj časa za obrambo in da zato takšna ureditev ni v skladu s členom 45(1)(b) Bruselj I bis. Naslovnik sklepa o izvršbi se mora braniti pred sodno odločbo, izdano brez predhodnega kontradiktornega postopka in brez izvršilnega naslova, zgolj na podlagi trditev stranke, ki zahteva izvršbo. Pri tem mora dejansko vložiti »popoln odgovor na tožbo«, ki vsebuje vsa upoštevna dejstva in dokaze. Tega ni vedno mogoče opraviti brez pravnega nasveta odvetnika ali drugega pravnega strokovnjaka, to pa podaljšuje čas, potreben za vložitev pravnega sredstva.

4.3.5.3 Odgovor SEU

SEU je nasprotno menilo, da polni učinek pravice do zavrnitve sprejema pisanja zahteva:

1) da je naslovnik ustrezno obveščen o obstoju te pravice in
2) da ima na voljo celoten enotedenski rok, da oceni, ali bo sprejem pisanja zavrnil ali ne.

Pojasnilo je, da ker sta se v tem primeru rok za zavrnitev sprejema pisanja in rok za ugovor skoraj v celoti prekrivala, podjetje ni moglo v celoti izkoristiti enotedenskega roka za proučitev, ali naj uveljavlja pravico zavrniti sprejem pisanja ali ne. Naslovniki, ki ne obvladajo jezika pisanja, so po mnenju SEU v takšni ureditvi v manj ugodnem položaju v primerjavi s tistimi, ki jezik razumejo, saj imajo manj časa za pripravo ustrezne obrambe ali za vložitev ugovora.[42] Zato je SEU na drugo postavljeno vprašanje odgovorilo, da člen 8(1) Uredbe 1393/2007/ES v povezavi s 47. členom listine nasprotuje ureditvi države članice organa, ki je izdal pisanje za vročitev, na podlagi katere enotedenski rok za zavrnitev sprejema pisanja začne teči istočasno kot rok za vložitev pravnega sredstva zoper navedeno pisanje v tej državi članici. Ker je SEU na drugo vprašanje odgovorilo pritrdilno, je sklenilo, da na prvega ni več treba odgovoriti.

4.3.5.4 Odločba ustavnega sodišča št. Up-648/23, Up-738/20, U-I-344/20

Medtem ko je tekel postopek pred SEU, je ustavno sodišče obravnavalo ustavno pritožbo avstrijskega podjetja, vloženo zoper pravnomočni sklep o zavrženju ugovora kot prepoznega. Z odločbo št. Up-648/23, Up-738/20, U-I-344/20 z dne 15. junija 2024 je sklep razveljavilo in zadevo vrnilo prvostopenjskemu sodišču v ponovno odločanje. Ustavno sodišče je pri presoji uporabilo »Schumannovo formulo«, po kateri zakonu z razlago ni dopustno dati protiustavne vsebine. Ocenilo je, da pomeni razlaga ZIZ, po kateri rok za zavrnitev sprejema pisanja in rok za vložitev ugovora zoper sklep o izvršbi začneta teči istočasno, poseg v pravico do pravnega sredstva iz 25. člena URS, za katerega ni ustavno dopustnega cilja. Zato je ustavno sodišče odločilo, da je bila avstrijskemu podjetju kršena pravica do pravnega sredstva.

4.3.5.5 Razprava

Aplikacija sodbe Sodišča Evropske unije v praksi prinaša številna vprašanja in nejasnosti, ki utegnejo otežiti dosledno uporabo pravnih sredstev v okviru čezmejnega vročanja. SEU je v izreku sodbe postavilo pravilo, da člen 8(1) Uredbe 1393/2007/ES »nasprotuje ureditvi države članice organa, ki je izdal pisanje za vročitev, na podlagi katere enotedenski rok iz tega člena 8(1), v katerem lahko naslovnik takega pisanja zavrne njegov sprejem iz enega od razlogov, predvidenih v tej določbi, začne teči istočasno kot rok za vložitev pravnega

42 Sodba SEU v zadevi LKW Walter, 44. točka obrazložitve.

sredstva zoper navedeno pisanje v tej državi članici«. Takšna odločitev SEU velja za vse primere vročanja med državami članicami in torej zahteva, da rok za vložitev pravnega sredstva zoper neprevedeno pisanje ne sme začeti teči istočasno kot rok za zavrnitev sprejema vprašanja.

V literaturi je najti stališče, da takšna odločitev pomeni jasno pravilo: če pisanje ni prevedeno v uradni jezik zaprošene države članice, mora prosilec počakati še (zdaj) dva tedna, da začne teči rok za pravno sredstvo zoper pisanje.[43] Menim, da je takšno preprosto sklepanje lahko zavajajoče. SEU namreč ne pove točno, kdaj mora ta rok začeti teči – en dan ali nekaj dni kasneje ali pa po preteku celotnega roka za zavrnitev sprejema pisanja? Ker je Uredba 2020/1784/EU podaljšala rok za zavrnitev sprejema pisanja z enega tedna na dva, se zastavlja nadaljnje vprašanje, ali je sodba SEU v zadevi *LKW Walter* v celoti uporabljiva tudi v okviru prenovljenih pravil. Ali to pomeni, da mora najprej preteči dvotedenski rok za zavrnitev sprejema pisanja in šele nato začne teči rok za vložitev pravnega sredstva? Nejasno je tudi, kako naj se ravna z drugimi procesnimi roki, na primer, če z vročenim pisanjem teče rok za odgovor. Po sodbi SEU bi lahko sklepali, da takšni roki tečejo od dejanske vročitve dalje in ne šele od poteka roka za zavrnitev sprejema pisanja. A jasnega in nedvoumnega pravila v zvezi s tem ni, še posebej v primerih, ko so roki za odgovor posebej kratki (na primer v sporih majhne vrednosti). Glede na navedeno menim, da sodba SEU v povezavi s spremenjeno ureditvijo rokov za zavrnitev sprejema pisanja prispeva k precejšnji pravni negotovosti glede teka procesnih rokov v čezmejnih civilnih in gospodarskih zadevah, kar lahko negativno vpliva na učinkovitost sodnih postopkov.[44] Poleg tega težava ni začetek tega roka za vložitev pravnega sredstva, temveč – kot je poudaril generalni pravobranilec –, da je osemdnevni rok za vložitev ugovora zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine prekratek. Pravna varnost bi bila zato po mojem mnenju bolje zagotovljena, če bi SEU sprejelo odločitev, kot jo je predlagal generalni pravobranilec.

Menim, da je ustavno sodišče zamudilo priložnost za odpravo nejasnosti, ki so nastale zaradi sodbe SEU v zadevi *LKW Walter*. Ne drži, da bi izvršilno sodišče določbe ZIZ lahko razlagalo tako, da začne rok za ugovor zoper sklep o izvršbi teči šele po izteku roka za zavrnitev sprejema pisanja iz 8. člena Uredbe 1393/2007/ES. Tek rokov v ZIZ in v Uredbi 1393/2007/ES je natančno določen. Tretji odstavek 9. člena ZIZ določa, da mora biti ugovor vložen v osmih dneh od vročitve sklepa sodišča prve stopnje. 13. člen Uredbe 1393/2007/ES pa določa, da je dan vročitve določen po pravu zaprošene države članice. Če je ustavno sodišče menilo, da je takšna ureditev v neskladju z ustavo, bi moralo po koneksiteti začeti postopek za presojo ustavnosti tretjega odstavka 9. člena ZIZ. Za razlago, da bi ob zdaj veljavni ureditvi v ZIZ rok za ugovor začel teči šele po izteku roka za zavrnitev sprejema pisanja iz Uredbe 1393/2007/ES, ni podlage niti v besedilu ZIZ niti v navedeni uredbi.

43 V. Richard, nav. delo, str. 127.
44 Kritično o odločitvi tudi V. J. L. Arceiz, nav. delo, str. 1237.

Poleg tega je ustavno sodišče pri presoji zanemarilo svojo dotedanjo ustavnosodno presojo. V odločbi št. U-I-192/23 z dne 1. februarja 2024[45] je ustavno sodišče presojalo ustavnost drugega odstavka 61. člena in petega odstavka 62. člena ZIZ, po katerih prvostopenjsko sodišče zavrne ugovor dolžnika zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine, če dolžnik k dejstvom, navedenim v svojem ugovoru, ne predlaga tudi dokazov zanje. S tem se namreč šteje, da ugovor ni obrazložen in posledično tudi ni utemeljen. Ustavno sodišče je ugotovilo, da takšna ureditev ni v neskladju z ustavo. Po mnenju ustavnega sodišča zahteva, da je treba ugovoru predložiti dokaze, preprečuje vlaganje očitno neutemeljenih oziroma frivolnih ugovorov zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine. S tem je ustavno sodišče poudarilo zahtevo za učinkovitost postopka z izvršbo. Menim, da bi se zato moralo vprašanja učinkovitosti postopka izvršbe dotakniti tudi v odločbi št. Up-648/23, Up-738/20, U-I-344/20.

Drugo vprašanje, na katerega ustavno sodišče ni odgovorilo, pa je bilo vprašanje predvidljivosti in pravne varnosti ureditve postopka pravnega sredstva zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine. Ustavno sodišče je izvršilnemu sodišču naložilo, da mora v novem postopku, upoštevaje razloge iz te odločbe in sodbe SEU v zadevi *LKW Walter*, preveriti, ali je bil pritožnici zagotovljen celotni enotedenski rok iz člena 8(1) Uredbe 1393/2007/ES, in to upoštevati pri teku roka za vložitev ugovora po tretjem odstavku 9. člena ZIZ. S tem pa ustavno sodišče ni pojasnilo, kako in od kdaj točno tečejo roki za vložitev ugovora zoper sklep o izvršbi, zaradi te nejasnosti pa dolžnikom pravna varnost v postopku izvršbe na podlagi verodostojne listine ni zagotovljena.

5. SKLEP

Prenovljena pravila čezmejnega vročanja prinašajo nekaj bistvenih sprememb. Prva sprememba je uvedba decentraliziranih IT sistemov, ki omogočajo boljše sodelovanje med organi za vročanje in sprejem v različnih državah članicah. Druga pomembna sprememba je podaljšanje roka za zavrnitev pisanja na dva tedna, kar daje naslovnikom več časa za odločitev, ali bodo pisanje sprejeli. Tretja novost je uvedba elektronskega vročanja, ki je sodoben in učinkovit način dostave pisanj naslovnikom.

Pri uporabi prenovljenih pravil vročanja je treba upoštevati tudi sodno prakso SEU. Iz zgoraj opisanih razmislekov se ponuja sklep, da je SEU v nekaterih odločitvah, kot sta zadevi *Weiss und Partner* in *LKW Walter*, premalo upoštevalo razloge pravne varnosti. Glede na to sodno prakso namreč ni vnaprej povsem jasno, kdaj mora prosilec prevesti priloge k tožbi v upoštevni jezik ter kako točno tečejo roki za vložitev pravnega sredstva zoper neprevedeno pisanje. Menim, da bi ustavno sodišče to pomanjkljivost lahko odpravilo, vendar je za to v odločbi št. Up-648/23, Up-738/20, U-I-344/20 z dne 15. junija 2024 zamudilo priložnost. Zagotovitev pravne varnosti je zdaj naloga zakonodajalca.

45 Uradni list RS, št. 18/24.

LITERATURA IN VIRI:

- AMATO, Rosanna, in VELICOGNA, Marco (2022). Cross-Border Document Service Procedures in the EU from the Perspective of Italian Practitioners—The Lessons Learnt and the Process of Digitalisation of the Procedure through e-CODEX. *Laws*, *11*(6), 81. https://doi.org/10.3390/laws11060081

- ARCEIZ, Victor Javier Lana (2023). Lack of Proper Defence and International Judicial Cooperation. Pathologies in the Service of Judicial Documents between Spain and Switzerland. Cuadernos Derecho Transnacional 15, 1237.

- CONTINI, Francesco, in FABRI, Marco (2003). Judicial Electronic Data Interchange in Europe: Applications, policies and Trends. Bologna: Lo Scarabeo. https://www.academia.edu/1874310/Judicial_electronic_data_interchange_in_Europe_ applications_policies_and_trends. 28. 11. 2024.

- DBRVENTIĆ BARIŠIN, Martina (2023). Cross-border service of documents in EU going online: implementation and implications. EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC), *7*, 267–285. https://doi.org/10.25234/eclic/28267

- DOMINELLI, Stefano (2018). Current and Future Perspectives on Cross--border Service of Documents. Current and Future Perspectives on Cross--Border Service of Documents, Scritti di diritto privato europeo e internazionale. https://ssrn.com/abstract=3259980. 28. 11. 2024.

- ELI, UNIDROIT (2021). ELI-Unidroit Model European Rules of Civil Procedure. Oxford, Oxford University Press.

- EPRAVOSODJE (n. d.). Vročanje pisanj (prenovitev) – Slovenija. https://e--justice.europa.eu/38580/SL/serving_documents_recast?SLOVENIA&member=1#a_147, 10. 11. 2024.

- EVROPSKA KOMISIJA (2013). Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o uporabi Uredbe (ES) št. 1393/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. novembra 2007 o vročanju sodnih in izvensodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah (vročanje pisanj). COM (2013) 858, 6. 12. 2013.

- FRANZINA, Pietro. 2008. Translation Requirements under the EC Service Regulation: The Weiss und Partner Decision of the ECJ. Year-book of Private International Law 10: 565–77.

- GALIČ, Aleš (2004). Ustavno civilno procesno pravo. Ljubljana: GV Založba.

- KNEZ, Rajko (2024). Pritrdilno ločeno mnenje k odločbi št. Up-648/23, Up-738/20 in U-I-344/20 z dne 9. 5. 2024. https://www.us-rs.si/documents/6a/72/up-648-23-up-738-20-u-i-344-20-pritrdilno-lm-dr-knez4.pdf, 27. 5. 2024.

- MESQUITA, de Maria Jose Rangel. V: SILVEIRA, Alessandra, et. al. The Charter of Fundamental Rights of the European Union: A commentary. JusGov, Braga, 2024.

- STEIN, Andreas (2023). The European Service Regulation: Introduction. V: ANTHIMOS, Apostolos, in REQUEJO, Marta (ur.): The European Service Regulation. Cheltenham, Edward Elgar Publishing.

- SUJECKI, Bartozs (2007). Das Annahmeverweigerungsrecht im Europäischen Zustellungsrecht, Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht 2007, str. 363–366.

- SUJECKI, Bartozs (2008). Zum Annahmeverweigerungsrecht gem. Art. 8 EuZVO bei vertraglicher Bestimmung der Vertragssprache. Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht 2008, str. 37 in 38.

- TSIKRIKAS, Dimitris, in KENNET, Wendy (2023). Service and notice of proceedings (ERCP part VI). V: European Rules of Civil Procedure: A Commentary on the ELI/UNIDROIT Model Rules. United Kingdom: Edward Elgar Publishing Limited, 2023, str. 219–251.

- VINCENT, Richard (2023). Date of service. V: ANTHIMOS, Apostolos, in REQUEJO, Marta (ur.): The European Service Regulation. Cheltenham, Edward Elgar Publishing.

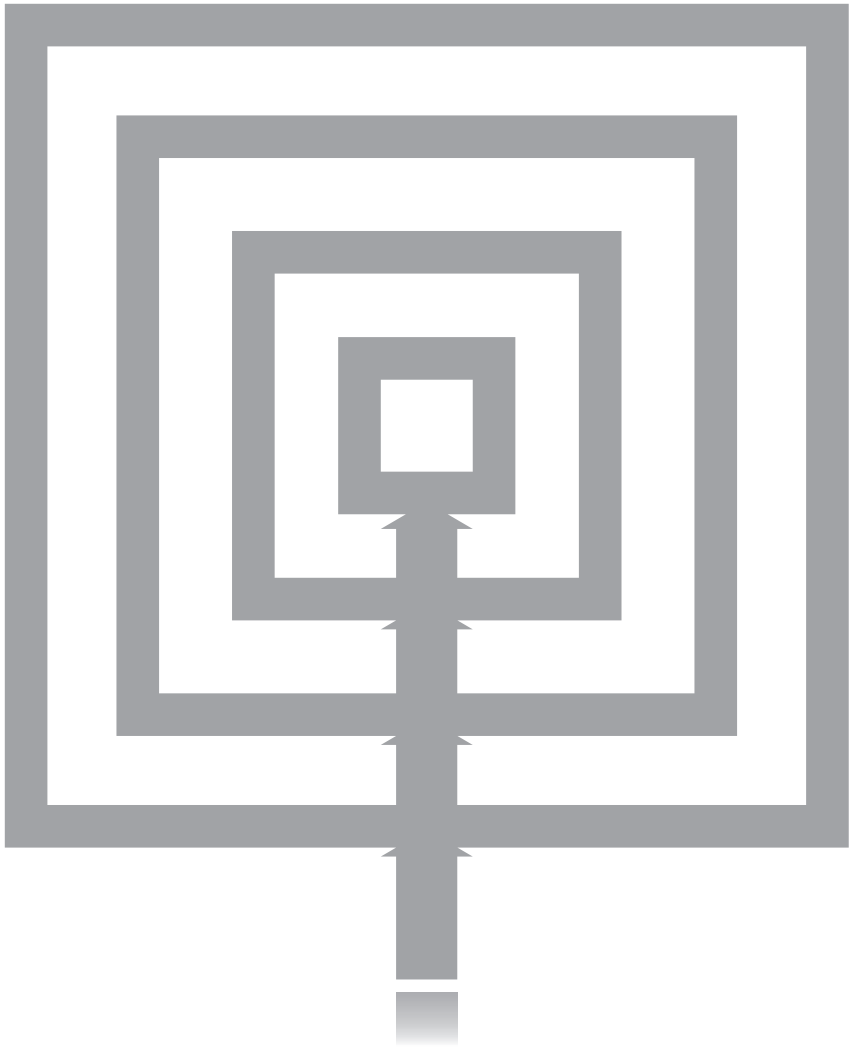

IZ PRAKSE ZA PRAKSO

PREGLED NEKATERIH ODLOČITEV O REVIZIJAH GOSPODARSKEGA ODDELKA VRHOVNEGA SODIŠČA REPUBLIKE SLOVENIJE, OBJAVLJENIH V OBDOBJU OD SEPTEMBRA 2023 DO AVGUSTA 2024[1]

Dr. Nežka Dekleva, pravosodna svetnica, Vrhovno sodišče Republike Slovenije

1. PRAVO DRUŽB, SODNI REGISTER

1.1 Sklic skupščine

1.1.1 Iz obrazložitve sklepa Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 22/2023 z dne 9. 4. 2024

Predlagatelj je pri sodišču prve stopnje vložil predlog za statusno preoblikovanje subjekta vpisa. Predlagal je preoblikovanje družbe z omejeno odgovornostjo v delniško družbo na podlagi sklepa skupščine.

Sodišče prve stopnje je predlog zavrnilo iz razloga, da skupščina družbenikov ni bila pravilno sklicana. Pojasnilo je, da je na podlagi k predlogu priloženih vabil družbenikom na skupščino in vpogleda v zapuščinska spisa po pokojnih družbenikih ugotovilo, da sta družbenika umrla in da sta oba zapuščinska postopka končana. Niti dedič niti subjekt vpisa nista poskrbela za spremembo vpisa dedičev kot družbenikov v sodnem registru. Pojasnilo je še, da je bilo subjektu vpisa dejstvo smrti družbenikov znano najkasneje takrat, ko je prejel vrnjeni vabili na skupščino za dva družbenika z oznako »umrl«. Na skupščini niso bili navzoči vsi družbeniki. Tako je sodišče prve stopnje na podlagi 509. člena Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1)[2] sklenilo, da skupščina ni bila pravilno sklicana in da zato sklep skupščine o statusnem preoblikovanju subjekta vpisa ni bil pravilno sprejet.

Sodišče druge stopnje je potrdilo prvostopenjski sklep in soglašalo z nosilnim razlogom sodišča prve stopnje. Poudarilo je potrebo po restriktivni razlagi veljavnosti sklica skupščine.

Vrhovno sodišče je dopustilo revizijo glede naslednjih pravno pomembnih vprašanj:

- *»ali je skupščina družbenikov družbe z omejeno odgovornostjo sklicana pravilno, če je sklicana s priporočenim pismom vsem družbenikom, ki so na dan sklica skupščine vpisani v register, pri čemer sta dva družbenika, ki sta bila vpisana v register kot družbenika, na dan sklica skupščine že umrla, vendar družba za njuno*

1 Prispevek je za objavo prirejeno predavanje avtorice na Gospodarskopravni šoli 2024, ki je v organizaciji Centra za izobraževanje v pravosodju potekala od 25. do 27. septembra 2024 v Zrečah.

2 Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19 – ZPosS, 158/20 – ZIntPK-C, 18/21, 18/23 – ZDU-1O in 75/23.

smrt v trenutku sklica skupščine ni vedela, je pa za to, da sta družbenika umrla, izvedela v času po sklicu skupščine in pred zasedanjem skupščine družbenikov« in

- »*ali sme registrsko sodišče zavrniti predlog za vpis spremembe v sodni register, če je sklep skupščine, na katerem temelji predlog za vpis, zgolj izpodbojen in ne ničen«.*

Vrhovno sodišče se je pri odločanju o reviziji ukvarjalo z vprašanjem, kako na pravilnost sklica skupščine vpliva dejstvo smrti družbenika, pri čemer subjekt vpisa za to dejstvo v času sklica skupščine ni vedel. Pri tem se je zlasti oprlo na 509. člen ZGD-1, ki določa obliko sklica skupščine. Pomemben je bil zlasti prvi odstavek te določbe,[3] ki ga je vsebinsko povezalo s prvim odstavkom 482. člena istega zakona.[4] Presodilo je, da se pri sklicu skupščine upoštevajo tisti družbeniki, ki so na presečni dan v sodnem registru vpisani kot družbeniki. Kot presečni dan je opredelilo datum sklica skupščine. Vrhovno sodišče je pojasnilo, da za sklic skupščine niso mogla biti pomembna dejstva, ki subjektu vpisa na presečni dan niso bila znana. V tem primeru namreč subjektu vpisa dejstvo smrti družbenikov (dedovanje poslovnega deleža) pred sklicem skupščine ni bilo znano.

Vrhovno sodišče je zavzelo stališče, da v primeru, kadar subjektu vpisa v času sklica skupščine ni znano, da je prišlo do prenosa poslovnega deleža na podlagi dedovanja, vabilo, ki je bilo naslovljeno na umrlega družbenika, nima vpliva na pravilnost sklica skupščine. Pojasnilo je, da če je bil subjekt vpisa obveščen o smrti družbenikov kasneje, to je v času do zasedanja skupščine, sklicatelju ni mogoče očitati, da je ravnal v nasprotju z načelom vestnosti in poštenja. Poudarilo je, da naknadna seznanitev s spremembami nima povratnega vpliva na pravilnost sklica skupščine.

2. OBLIGACIJSKO PRAVO

2.1 Začetek teka subjektivnega roka za izpodbijanje odplačne pogodbe o prenosu poslovnega deleža zaradi kršitve predkupne pravice

2.1.1 Iz obrazložitve sklepa Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 11/2022 z dne 16. 7. 2024

V obravnavani zadevi je bil okvir spora, kot izhaja iz citiranega sklepa vrhovnega sodišča, naslednji:

- Poslovni delež četrtega toženca je bil odsvojen drugemu tožencu s pogodbo o odsvojitvi in odplačnem prenosu poslovnega deleža z dne 23. 10. 2015, sklenjeno v notarskem zapisu. Poslovni delež prvega toženca

3 Prvi odstavek 509. člena ZGD-1 se glasi: »Skupščina se skliče s priporočenim pismom vsem družbenikom, ki so na dan sklica skupščine vpisani v register, v katerem mora biti naveden tudi dnevni red skupščine, najmanj 25 dni pred dnem zasedanja skupščine. Skupščina se lahko skliče tudi z uporabo elektronskih sredstev, ki omogočajo osebi, ki je sklicala skupščino, da pridobi dokaz o dostavi sklica.«

4 Prvi odstavek 482. člena ZGD-1 določa: »Za pridobitelja poslovnega deleža se šteje le tisti, ki je vpisan v register.«

je bil drugemu tožencu odsvojen s pogodbo o prodaji poslovnega deleža z dne 8. 5. 2017, sklenjeno v notarskem zapisu.

- Prenos poslovnega deleža s četrtega toženca na drugega toženca je bil na spletnih straneh AJPES objavljen 2. 11. 2015 skupaj s čistopisom družbene pogodbe družbe A., d. o. o., ki je vseboval notarsko potrdilo, da se spremenjene določbe družbene pogodbe ujemajo s pogodbo o odsvojitvi in odplačnem prenosu poslovnega deleža z dne 23. 10. 2015.
- Prenos poslovnega deleža s prvega na drugega toženca je bil na spletnih straneh AJPES objavljen 10. 5. 2017 skupaj s čistopisom družbene pogodbe, ki je vseboval notarsko potrdilo, da so spremenjene določbe družbene pogodbe v skladu z notarskim zapisom pogodbe o prodaji poslovnega deleža z dne 8. 5. 2017.
- Revidenti (v nadaljevanju tudi: tožniki) so 17. 12. 2019 na registrsko sodišče vložili poizvedbo za pridobitev listin, na podlagi katerih je bil opravljen vpis spremembe poslovnega deleža s prvega oziroma četrtega toženca na drugega toženca.
- S strani registrskega sodišča so 19. 12. 2019 prejeli prepisa pogodbe o odsvojitvi in odplačnem prenosu poslovnega deleža z dne 23. 10. 2015 in pogodbe o prodaji poslovnega deleža z dne 8. 5. 2017 (v nadaljevanju: prodajni pogodbi).
- Tožniki so 27. 12. 2019 vložili tožbo, s katero so uveljavljali pravovarstveni zahtevek iz prvega odstavka 512. člena Obligacijskega zakonika (OZ)[5, 6] zaradi kršitve predkupne pravice, ker jih predkupni zavezanec ni obvestil o nameravani prodaji in pogojih prodaje.

Sodišče prve stopnje je zavrnilo zahtevek, ker je presodilo, da so tožniki s tožbo, ki so jo vložili 27. 12. 2019, zamudili prekluzivni rok za vložitev zahtevka iz prvega odstavka 512. člena OZ. Pojasnilo je, da so za prenos poslovnih deležev izvedeli že 2. 11. 2015 oziroma 10. 5. 2017, ko sta bila objavljena vpisa prenosa poslovnih deležev v sodnem registru. Pri tem se je sklicevalo na publicitetni učinek vpisov v sodni register.[7] Po stališču sodišča prve stopnje za presojo začetka teka roka iz prvega odstavka 512. člena OZ ni upošteven datum 19. 12. 2019, ko so se tožniki dejansko seznanili z vsebino prodajnih pogodb, ki sta bili podlaga za prenos poslovnih deležev.

---

5 Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631.

6 Prvi odstavek 512. člena OZ se glasi: »Če je prodajalec prodal stvar in prenesel lastnino na tretjega, ne da bi o tem obvestil predkupnega upravičenca, in če je bila tretjemu znana ali mu ni mogla ostati neznana predkupna pravica upravičenca, lahko ta v šestih mesecih, šteto od dne, ko je zvedel za prodajno pogodbo, zahteva, da se pogodba razveljavi in stvar pod enakimi pogoji proda njemu.«

7 Po petem odstavku 8. člena Zakona o sodnem registru (ZSReg, Uradni list RS, št. 54/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 49/09, 82/13 – ZGD-1H, 17/15, 54/17, 16/19 – ZNP-1, 75/23 in 102/23 – ZViS-M) se nihče ne more sklicevati na to, da od dneva, ko je bil vpis posameznega podatka v sodni register ali predložitev listine sodnemu registru objavljena, ni poznal tega podatka in vsebine listin, na katerih temelji vpis tega podatka, ali vsebine listine, ki je bila predložena sodnemu registru.

Sodišče druge stopnje je pritrdilo stališču sodišča prve stopnje, da so bili tožniki s prenosom poslovnih deležev seznanjeni z objavo prenosa poslovnega deleža 2. 11. 2015 oziroma 10. 5. 2017 in da je tedaj začel teči rok za vložitev tožbe iz prvega odstavka 512. člena OZ, ki je do vložitve tožbe 27. 12. 2019 že potekel.

Vrhovno sodišče se je pri odločanju o reviziji ukvarjalo z vprašanjem, kdaj začne teči subjektivni rok za izpodbijanje odplačne pogodbe o prenosu poslovnega deleža zaradi kršitve predkupne pravice.

V okviru presoje je vrhovno sodišče poudarilo, da je namen publicitetnega učinka vpisov v sodni register glede na tretji odstavek 8. člena Zakona o sodnem registru (ZSReg)[8] varstvo pravnega prometa, torej zaščita strank, kadar sklepajo pravne posle. Stranka, ki se v pravnem prometu zanese na podatek, ki je vpisan v sodni register, četudi ne odraža dejanskega stanja, ne sme trpeti škodljivih posledic. Na drugi strani je vrhovno sodišče pojasnilo, da uveljavljanje zahtevka zaradi kršitve predkupne pravice nima značilnosti pravnoposlovnega ravnanja, ampak pomeni uresničevanje kršene pravice predkupnega upravičenca.

Upoštevaje navedeno je vrhovno sodišče pojasnilo, da sta položaja posameznika, ki v razmerju do pravne osebe nastopa v pravnem prometu, in predkupnega upravičenca, ki uveljavlja nedopustni poseg v svojo predkupno pravico, v bistvenem različna. Poudarilo je, da se od prvega upravičeno pričakuje, da bo za svojo odločitev pomembne podatke preverjal v sodnem registru, medtem ko drugi upravičeno pričakuje, da ga bo predkupni zavezanec obvestil o nameravani prodaji in pogojih prodaje, kot to določa 507. člen OZ.[9] Od predkupnega upravičenca, kot poudarja vrhovno sodišče, zato ni utemeljeno pričakovati, da bo zaradi možne kršitve svoje predkupne pravice preverjal stanje sodnega registra in s tem zanj morebitne škodljive vpise.

Na podlagi navedenega je vrhovno sodišče presodilo, da v primeru, kadar predkupni upravičenec zahtevek utemeljuje z očitkom kršitve dolžnosti predkupnega zavezanca, da ga obvesti o nameravani prodaji in pogojih prodaje, določba petega odstavka 8. člena ZSReg ni relevantna za presojo o začetku teka subjektivnega prekluzivnega roka iz prvega odstavka 512. člena OZ.

Vrhovno sodišče je odločilo, da subjektivni rok za izpodbijanje odplačne pogodbe o prenosu poslovnega deleža zaradi kršitve predkupne pravice začne teči s trenutkom, ko se predkupni upravičenec seznani s pogodbenimi pogoji, torej z vsebino prodajne pogodbe, na podlagi katere je predkupni zavezanec odsvojil poslovni delež. Vrhovno sodišče je poudarilo, da je pomembno ne le, da se predkupni upravičenec seznani z obstojem prodajne pogodbe, ampak tudi z njeno vsebino,

8 Tretji odstavek 8. člena ZSReg se glasi: »Kdor v pravnem prometu vestno ravna in se pri tem zanese na podatke, vpisane v sodni register, ga ne prizadenejo škodljive pravne posledice.«

9 Po 507. členu OZ se »s pogodbenim določilom o predkupni pravici lastnik stvari (prodajalec) zavezuje, da bo predkupnega upravičenca obvestil o nameravani prodaji stvari določeni osebi ter o pogojih te prodaje ter mu ponudil, naj jo on kupi pod enakimi pogoji«.

in šele s tem trenutkom lahko začne teči subjektivni rok za vložitev zahtevka po 512. členu OZ.

2.2 Oblika izjave volje o odobritvi pogodbe o prodaji nepremičnine

2.2.1 Iz obrazložitve sklepa Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 24/2022 z dne 7. 11. 2023

V obravnavani zadevi je vrhovno sodišče odločalo o revizijskem vprašanju, »*ali je pravilno stališče sodišča, da lahko zakoniti zastopnik pravne osebe odobri pogodbo o prodaji nepremičnine, ki jo je podpisal prokurist, samo v pisni obliki, ali pa je veljavna tudi odobritev s konkludentnimi ravnanji«.*

Dejanski okvir, na katerega je bilo vrhovno sodišče vezano, je bil naslednji:

- Pravdni stranki sta v skladu z 52. členom OZ[10] v pisni obliki sklenili pogodbo o prodaji nepremičnine.
- Pogodbo je na strani prodajalca (tožene stranke) podpisal samo prokurist, medtem ko takratna zakonita zastopnica (direktorica) prodajalca pogodbe ni podpisala.
- Tožeča stranka obstoja pisnega pooblastila zakonite zastopnice prokuristu za podpis te pogodbe ni ne zatrjevala ne izkazala.
- Tožeča stranka tudi ni zatrjevala niti ne dokazala, da bi zakonita zastopnica pozneje pisno odobrila sporno prodajno pogodbo.

Vrhovno sodišče se je pri presoji sklicevalo na v svoji sodni praksi že zavzeto stališče, da je v primeru sklenjene pogodbe o prodaji nepremičnine mogoča konvalidacija pogodbe, ki ni bila sklenjena v predpisani obliki. Pri presoji je upoštevalo tudi določbo 75. člena OZ, ki ureja razmerje glede obličnosti pogodbe in pooblastila za sklenitev take pogodbe. Po tej določbi velja, da v primeru zakonsko predpisane oblike pogodbe velja enaka obličnost tudi za pooblastilo za sklenitev te pogodbe. Na podlagi tega je presodilo, da izenačitev obličnosti pogodbe in pooblastila, kot to predpisuje 75. člen OZ, terja razlago, da je v primerih, kadar je dopustna konvalidacija oblikovno pomanjkljive pogodbe, lahko pravno upoštevno tudi pooblastilo, ki ne izpolnjuje predpisane obličnosti. Pojasnilo je, da mora enako veljati tudi za pravni akt odobritve pogodbe po drugem odstavku 73. člena OZ.[11]

---

10 52. člen OZ določa: »Pogodba, na podlagi katere se prenaša lastninska pravica na nepremičnini ali s katero se ustanavlja druga stvarna pravica na nepremičnini, mora biti sklenjena v pisni obliki.«

11 73. člen OZ se glasi: »(1) Pogodba, ki jo sklene nekdo kot pooblaščenec v imenu drugega brez njegovega pooblastila, zavezuje neupravičeno zastopanega samo, če jo ta pozneje odobri. (2) Stranka, s katero je pogodba sklenjena, lahko zahteva od neupravičeno zastopanega, da se v primernem roku izreče, ali odobrava pogodbo ali ne. (3) Če neupravičeno zastopani niti v danem roku ne odobri pogodbe, se šteje, da pogodba sploh ni bila sklenjena. (4) V tem primeru lahko stranka, s katero je bila pogodba sklenjena, zahteva povrnitev škode od tistega, ki jo je kot pooblaščenec brez pooblastila sklenil, če ob sklenitvi pogodbe ni vedela in ni bila dolžna vedeti, da ta ni imel pooblastila.«

Glede na navedeno je vrhovno sodišče presodilo, da je materialnopravno zmotno stališče sodišča druge stopnje, da v obravnavanem primeru zakonita zastopnica tožene stranke (odsvojitelja) na drugačen način kot samo v pisni obliki ni mogla učinkovito izjaviti volje o odobritvi pogodbe o prodaji nepremičnine.

2.3 Uporaba instituta zadržanja zastaranja po 360. členu OZ v primeru razglašene epidemije COVID-19

2.3.1 Iz obrazložitve sklepa Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 19/2022 z dne 10. 10. 2023

Sodišče prve stopnje je zavrnilo tožbeni zahtevek za vračilo štipendistki izplačanih štipendij, ker je presodilo, da je zastaran. Tožničino sklicevanje na zadržanje zastaranja po 359. in 360. členu OZ je zavrnilo. Navedlo je, da razglasitve epidemije ni mogoče enačiti z izrednim stanjem in da je bilo v kritičnem obdobju omogočeno poslovanje s sodišči, delo na domu pa ni nepremagljiva ovira. Zaključilo je, da bi tožnica lahko svojo terjatev brez večjih težav sodno uveljavljala tudi med epidemijo prek portala e-Sodstvo.

Sodišče druge stopnje je potrdilo sodbo sodišča prve stopnje in soglašalo z njegovimi stališči. Pojasnilo je, da se odredbe predsednika vrhovnega sodišča in določbe Zakona o začasnih ukrepih v zvezi s sodnimi, upravnimi in drugimi javnopravnimi zadevami za obvladovanje širjenja nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) (ZZUSUDJZ)[12] ne nanašajo na zastaralne roke, zato je treba upoštevati določbe OZ. Navedlo je, da izredno stanje ni bilo razglašeno in da iz 1. točke 359. člena OZ[13] na podlagi jezikovne in sistemske razlage ne izhaja, da bi epidemija sama po sebi pomenila izredno stanje v smislu prvega odstavka 92. člena Ustave Republike Slovenije (URS).[14] Dodalo je še, da so sodišča v času epidemije delovala in sprejemala zahteve strank za sodno varstvo. Po presoji sodišča druge stopnje zato ni mogoč zaključek, da so obstajale nepremagljive ovire, zaradi katerih bi bilo strankam onemogočeno sodno uveljavljati izpolnitev obveznosti.

Vrhovno sodišče je dopustilo revizijo glede vprašanja, »*ali so bili v obdobju od razglasitve epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (covid-19) na območju Republike Slovenije dne 12. 3. 2020 do njenega preklica dne 31. 5. 2020 izpolnjeni pogoji za uporabo instituta zadržanja zastaranja na podlagi 359. in 360. člena OZ«.*

Glede na dopuščeno revizijsko vprašanje se je vrhovno sodišče ukvarjalo z dilemo, ali so bili zaradi razglasitve epidemije covida-19 v t. i. prvem valu epidemije izpolnjeni pogoji za zadržanje zastaranja po 360. členu OZ, ki določa, da *»zasta-*

12 Uradni list RS, št. 36/20 in 61/20.

13 359. člen OZ se glasi: »Zastaranje ne teče: 1. med mobilizacijo, neposredno vojno nevarnostjo, izrednim ali vojnim stanjem ter za terjatve oseb v vojaški službi; 2. za terjatve, ki jih imajo v tujem gospodinjstvu zaposlene osebe proti delodajalcu ali njegovim družinskim članom, ki živijo skupaj z njim, vse dokler traja to delovno razmerje.«

14 Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a.

ranje ne teče ves tisti čas, ko upnik zaradi nepremagljivih ovir ni mogel sodno zahtevati izpolnitve obveznosti«.

Vrhovno sodišče je upoštevaje stališča Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) in Ustavnega sodišča Republike Slovenije ter ob sklicevanju na pravno literaturo poudarilo, da je treba pri presoji upoštevati naslednje: 1. zastaranje je neločljivo povezano z učinkovitostjo uveljavljenega pravnega sredstva; 2. pravila zastaranja terjajo prožno razlago, kontekstualni pristop; 3. pri razlagi pravil zastaranja je treba upoštevati tako splošni, širši, socialni kontekst kot specifičnost okoliščin konkretnega primera ter 4. pretoga razlaga pravil o zastaranju je neustavna. Vrhovno sodišče je še opozorilo, da neupoštevanje okoliščin epidemije, sprejetih ukrepov, njihovega širšega namena ter poudarjeno varstvo celotne družbe ob pretogi uporabi pravil o zastaranju pomenijo popolno izgubo ustavne pravice do sodnega varstva.

Glede na navedeno je vrhovno sodišče razsodilo, da je s strani sodišč nižjih stopenj pretoga razlaga zakonskega nedoločnega pojma nepremagljivih ovir iz 360. člena OZ nedopustno omejujoča za uresničevanje pravice do dostopa do sodišča (23. člena URS). Presodilo je, da so bili v času od 12. 3. 2020 do 31. 5. 2020 izpolnjeni pogoji za uporabo 360. člena OZ zaradi epidemije in z namenom njenega obvladovanja izrečenih ukrepov.

3. ODŠKODNINSKO PRAVO, ZAVAROVALNO PRAVO

3.1 Začetek teka triletnega subjektivnega zastaralnega roka za uveljavljanje odškodninske terjatve Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije

3.1.1 Iz obrazložitve sklepa Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 12/2023 z dne 6. 2. 2024

V obravnavani zadevi je bila predmet spora terjatev tožeče stranke – Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju: zavod ali tožeča stranka) za povračilo škode v višini izplačanih nadomestil za invalidnost svojega zavarovanca, ki se je poškodoval v delovni nesreči pri opravljanju dela pri toženi stranki.

Sodišče prve stopnje je zavrnilo ugovor zastaranja in ugodilo odškodninskemu tožbenemu zahtevku. Zavzelo je stališče, da je za začetek teka triletnega zastaralnega roka iz prvega odstavka 352. člena OZ[15] za uveljavljano odškodninsko terjatev relevantna odločba tožeče stranke z dne 5. 4. 2017, s katero je bila delavcu zaradi posledic poškodbe pri delu priznana pravica do nadomestila za invalidnost. Pojasnilo je, da je tožeči stranki z izdajo te odločbe v celoti postalo znano dejstvo nastanka škode.

15 Prvi odstavek 352. člena OZ določa: »Odškodninska terjatev za povzročeno škodo zastara v treh letih, odkar je oškodovanec zvedel za škodo in za tistega, ki jo je povzročil.«

Sodišče druge stopnje je na podlagi pritožbe tožene stranke sodbo sodišča prve stopnje spremenilo tako, da je tožbeni zahtevek zaradi zastaranja odškodninske terjatve zavrnilo. Odločitev o zastaranju je oprlo na presojo, da je za začetek teka zastaralnega roka odločilnega pomena, kdaj je bila tožeča stranka seznanjena z vsemi podatki za odločitev o pravici in višini nadomestila za invalidnost (škode). Po presoji sodišča druge stopnje so bili tožeči stranki znani vsi elementi za določitev »višine škode« najkasneje 15. 3. 2017 s sporočilom tožene stranke o tem, da se je delavec 9. 3. 2017 zaradi razporeditve na drugo delovno mesto zaposlil na tem drugem delovnem mestu.

Vrhovno sodišče je dopustilo revizijo glede vprašanja, »*ali začne zastaranje odškodninske terjatve Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (Zavod) za povzročeno škodo iz naslova izplačanih dajatev po 271. in 272. členu Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1)*[16] *teči z datumom izdaje odločbe, s katero je bila zavarovancu odmerjena višina dajatve, ali z dnem, ko Zavod prejme dopis delodajalca, da je zavarovanec v skladu z odločbo premeščen na ustrezno delovno mesto«.*

Vrhovno sodišče je pojasnilo, da so za ugotovitev odškodnine (med drugim) pomembni zneski dajatev, ki jih zavod izplačuje upravičenim osebam v breme pokojninske blagajne. Pojasnilo je, da se pravice iz obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja uveljavijo v upravnem postopku, kar pomeni, da šele oblikovalna odločba zavoda o pravici do dajatve v breme pokojninske blagajne to pravico konstituira. Poudarilo je, da šele oblikovalna odločba zavoda pomeni pravno podlago za zmanjšanje sredstev pokojninske blagajne.

Vrhovno sodišče je zato presodilo, da škoda ne more nastati pred izdajo odločbe, s katero je zavarovancu priznana pravica do dajatve iz naslova obveznega zavarovanja. Pojasnilo je, da upoštevaje navedeno subjektivni zastaralni rok za uveljavitev odškodninske terjatve zavoda v tem primeru ne more začeti teči pred izdajo odločbe, s katero je bila zavarovancu odmerjena višina dajatve.

3.2 Delodajalec kot posredni oškodovanec po prvem odstavku 18. člena Zakona o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP)[17]

3.2.1 Iz obrazložitve sodbe Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 21/2023 z dne 13. 2. 2024

V obravnavanem sporu je bila tožeča stranka delodajalka, ki je uveljavljala zahtevek za povrnitev škode od zavarovalnice (tožene stranke), pri kateri je

16 Uradni list RS, št. 109/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 10/08 – ZVarDod, 98/09 – ZIUZGK, 38/10 – ZUKN, 61/10 – ZSVarPre, 79/10 – ZPKDPIZ, 94/10 – ZIU, 94/11 – odl. US, 105/11 – odl. US, 110/11 – ZDIU12, 40/12 – ZUJF, 96/12 – ZPIZ-2, 9/17 – odl. US in 171/21 – odl. US.

17 Uradni list RS, št. 93/07 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 33/16 – PZ-F, 41/17 – PZ-G in 45/24.

imel povzročitelj prometne nesreče sklenjeno pogodbo o obveznem zavarovanju v motornem prometu. Tožeča stranka je trdila, da je zaradi v prometni nesreči telesno poškodovane delavke utrpela prikrajšanje iz naslova stroškov zaradi izplačila nadomestila plače delavki za čas njene odsotnosti in zaradi plačila tretjemu, ki je namesto poškodovane delavke, ki je bila začasno nezmožna za delo, opravil storitve.

Sodišče prve stopnje je zavrnilo tožbeni zahtevek za povračilo škode. Zavzelo je stališče, da 18. člen ZOZP izključuje odškodninske zahtevke delodajalcev do zavarovalnic. Med drugim je pojasnilo, da je na podlagi OZ posredni oškodovanec upravičen uveljavljati odškodninski zahtevek od neposrednega povzročitelja prometne nesreče in ne tudi od zavarovalnice.

Sodišče druge stopnje je potrdilo sodbo sodišča prve stopnje. Pojasnilo je, da tožena stranka ni pasivno legitimirana za škodo, ki je nastala tožeči stranki kot posredni oškodovanki, saj posredni oškodovanci, ki niso navedeni v 18. členu ZOZP, nimajo pravice do povračila škode od zavarovalnice.

Vrhovno sodišče se je na podlagi dopuščene revizije ukvarjalo z vprašanjem, *»ali prvi odstavek 18. člena ZOZP izključuje pravico vseh posrednih oškodovancev (z izjemo tistih, ki so v določbi navedeni) do povrnitve škode, ki nastane kot posledica prometne nesreče«.*

Vrhovno sodišče je preizkusilo stališče sodišča druge stopnje o izključitvi pasivne legitimacije tožene zavarovalnice iz razloga, da po ZOZP posredni oškodovanci, ki niso navedeni v 18. členu tega zakona, nimajo pravice do povrnitve škode od zavarovalnice.

Prvi odstavek 18. člena ZOZP se glasi: *»Z zavarovanjem avtomobilske odgovornosti so kriti tudi odškodninski zahtevki zavodov za zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje za stroške zdravljenja in druge nujne stroške, nastale v skladu s predpisi o zdravstvenem zavarovanju, ter za sorazmeren del prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kar se določi v kapitaliziranem znesku glede na preostalo delovno dobo in starost poškodovanca, ki sta potrebni za pridobitev pravice do starostne pokojnine, vendar šele po poplačilu odškodninskih zahtevkov ostalih oškodovancev in do višine zavarovalne vsote.«*

Vrhovno sodišče je pojasnilo, da 18. člen ZOZP delodajalcev glede na obravnavano prikrajšanje ne vključuje, a jih tudi ne izključuje iz dometa obveznega zavarovanja odgovornosti lastnika motornega vozila. Pojasnilo je, da je glede na okoliščine obravnavanega primera za presojo upoštevna tudi določba prvega stavka 15. člena ZOZP, ki se glasi: *»Lastnik vozila mora skleniti pogodbo o zavarovanju odgovornosti za škodo, ki jo z uporabo vozila povzroči tretjim osebam zaradi smrti, telesne poškodbe, prizadetega zdravja, uničenja in poškodovanja stvari (v nadaljnjem besedilu: zavarovanje avtomobilske odgovornosti), razen proti odgovornosti za škodo na stvareh, ki jih je sprejel v prevoz.«*

Vrhovno sodišče je, izhajajoč iz citiranega prvega stavka 15. člena ZOZP, pojasnilo, da je obseg kritja avtomobilske zavarovalnice pri obravnavanem tipu zavarovanja omejen na škodo zaradi smrti, telesne poškodbe, prizadetega zdravja, uničenja in poškodovanja stvari, pri čemer ne sme iti za odgovornost za škodo na stvareh, ki jih je odgovorni povzročitelj škode sprejel v prevoz.

Vrhovno sodišče je pojasnilo, da se v obravnavani zadevi vsebina delodajalčevega premoženjskega prikrajšanja izmika pojmovanju nevarnosti, ki je varovana z odškodninskim pravom v okviru pravice do povrnitve premoženjske škode zaradi smrti, telesne poškodbe ali okvare zdravja. Poudarilo je, da se v tem primeru položaj delodajalke po vsebini v bistvenem razlikuje od položaja oseb, ki jih varuje odškodninsko pravo v okviru pravice do povrnitve premoženjske škode zaradi smrti, telesne poškodbe ali prizadetega zdravja, zato je treba njen položaj z vidika odškodninskega prava različno vrednotiti.

Vrhovno sodišče je še pojasnilo, da je treba besedilo prvega stavka 15. člena ZOZP, ki ureja predmet obveznega zavarovanja odškodninske odgovornosti lastnika vozila »za škodo zaradi smrti, telesne poškodbe, prizadetega zdravja«, razlagati tako, da ta določba ne zajema zavarovanja za prikrajšanje delodajalca, kadar njegovo prikrajšanje izvira iz stroškov, ki jih ima zato, ker je njegov v prometni nesreči telesno poškodovani delavec nezmožen za delo.

Glede na navedeno je vrhovno sodišče presodilo, da 18. člen ZOZP sicer sam zase ne izključuje pravice posrednih oškodovancev do povrnitve premoženjske škode od zavarovalnice, ki jih izrecno ne navaja, vendar pa v tem primeru delodajalka (tožeča stranka) v zvezi z obravnavanim premoženjskim prikrajšanjem, ki izvira iz v prometni nesreči telesno poškodovane delavke, nima položaja oškodovanke, ker njeno prikrajšanje ne pomeni škode zaradi smrti, telesne poškodbe ali okvare zdravja.

4. STVARNO PRAVO

4.1 Dolžnost etažnega lastnika po šestem odstavku 121. člena Stvarnopravnega zakonika (SPZ)[18]

4.1.1 Iz obrazložitve sklepa Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 29/2023 z dne 14. 5. 2024

Sodišče prve stopnje je odločilo, da morajo toženke izročiti tožniku najemno pogodbo, ki jo je druga toženka sklenila s tretjo toženko ali z nekom tretjim za najem poslovnega prostora s pripadajočimi prostori v prizidku stavbe fakultete, v naravi gostinskega lokala, in k tej pogodbi sklenjeni aneks, na podlagi katerega je bilo podaljšano najemno razmerje.

18 Uradni list RS, št. 87/02, 91/13 in 23/20.

Sodišče prve stopnje je zavzelo stališče, da gre pri oddaji solastne nepremičnine tretjemu za posel, ki presega redno upravljanje, zato bi tožnik moral dati soglasje k sklenitvi take najemne pogodbe. Pojasnilo je, da ima tožnik že na podlagi šestega odstavka 121. člena SPZ pravico zahtevati izročitev najemne pogodbe in da ima to pravico tudi na podlagi pogodbe o medsebojnih razmerjih, ki vsebuje sporazum etažnih lastnikov, da ne bo nihče uporabljal skupnih naprav in prostorov kot lastnih, če ne bodo o tem soglašali vsi lastniki.

Sodišče druge stopnje je ugodilo pritožbam toženk in sodbo sodišča prve stopnje spremenilo tako, da je tožbene zahtevke zavrnilo. Presodilo je, da tožnik nima ne v zakonu (šesti odstavek 121. člena SPZ) ne v pogodbi materialnopravne podlage, da bi zahteval izročitev sporne najemne pogodbe. Pojasnilo je, da ni odločilna jezikovna razlaga šestega odstavka 121. člena SPZ, ampak argument pravne sistematike in namena. Po presoji sodišča druge stopnje pravilo iz šestega odstavka 121. člena SPZ ne pomeni tako obsežne obveznosti etažnega lastnika, da bi preostalim etažnim lastnikom in upravniku pošiljal podatke in listine, kadar koli je to v kakršni koli zvezi z upravljanjem skupnih delov. Glede na to je sodišče druge stopnje presodilo, da tožeča stranka kot etažna lastnica nima pravice, da bi v obravnavani zadevi lahko zahtevala izročitev sporne najemne pogodbe.

Vrhovno sodišče se je pri odločanju o reviziji osredotočilo na odgovor na naslednje dopuščeno revizijsko vprašanje: *»Ali je pravilno stališče izpodbijane sodbe, da etažni lastnik na podlagi šestega odstavka 121. člena SPZ ne more zahtevati od etažnega lastnika, ki odda skupen del stavbe v najem brez njegovega obveznega soglasja, pogodbe, na podlagi katere je prišlo do oddaje skupnega dela stavbe v najem?«*

Določba šestega odstavka 121. člena SPZ določa: *»Etažni lastniki morajo upravniku ali drugim etažnim lastnikom posredovati podatke in omogočiti vpogled v vse listine, ki so potrebne za upravljanje skupnih delov.«*

Vrhovno sodišče je pojasnilo, da ima etažni lastnik obveznost poslati podatke in omogočiti vpogled v listine, kadar gre za vsebine, ki so potrebne z vidika upravljanja skupnih delov. Poudarilo je, da je opisana obveznost informiranja utemeljena s potrebo po zagotavljanju pogojev za učinkovito upravljanje skupnih delov.

Vrhovno sodišče je pojasnilo, da pojem etažne lastnine zajema tako lastnino posameznega dela zgradbe kot solastnino skupnih delov ter da je smisel obveznosti iz šestega odstavka 121. člena SPZ zagotavljanje pogojev za učinkovito skupno upravljanje skupnih delov. Glede na to vrhovno sodišče ni soglašalo z razlago določbe šestega odstavka 121. člena SPZ, kot jo je zavzelo sodišče druge stopnje, ki je obveznost informiranja funkcionalno omejilo na položaje omejitve etažne lastnine iz 121. in 122. člena SPZ.

Po navedenem je vrhovno sodišče presodilo, da v primeru, kadar etažni lastnik odda del skupnega dela stavbe v najem brez soglasja preostalih etažnih lastnikov, čeprav so njihova soglasja za sklenitev takega pravnega posla obvezna, mora etažni lastnik, ki je sklenil najemno pogodbo, na podlagi določbe šestega

odstavka 121. člena SPZ drugim etažnim lastnikom omogočiti vpogled v najemno pogodbo, na podlagi katere je oddal skupni del stavbe v najem.

5. CIVILNO PROCESNO PRAVO

5.1 Sodba sodišča druge stopnje kot sodba presenečenja

5.1.1 Iz obrazložitve sklepa Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 1/2023 z dne 13. 2. 2024

V obravnavani zadevi se je vrhovno sodišče ukvarjalo z vprašanjem, ali je šlo pri sodbi sodišča druge stopnje za t. i. sodbo presenečenja. Ob sklicevanju na že sprejeta stališča v sodni praksi je pojasnilo, da gre za sodbo presenečenja na drugi stopnji takrat, kadar se sodba pritožbenega sodišča opira na pravno podlago, glede katere stranki pred sodiščem prve stopnje nista razpravljali in se nanjo tudi pritožba ne sklicuje, na to pravno podlago pa stranki kljub ustrezni skrbnosti nista mogli računati ter posledično tudi nista mogli dopolniti svojih navedb in predlagati dokazov, ki bi bili lahko upoštevni glede na spremenjeno pravno podlago. Poudarilo je, da mora v takem primeru sodišče druge stopnje v skladu s 351. členom Zakona o pravdnem postopku (ZPP)[19, 20] stranki s pisno vlogo opozoriti na možnost uporabe nove (spremenjene) pravne podlage in jima omogočiti, da se o njej pisno izjavita, pritožbeno sodišče pa mora tudi oceniti, ali je treba upoštevaje okoliščine primera opraviti pritožbeno obravnavo.

Vrhovno sodišče je v obravnavanem primeru presodilo, da je izpodbijana sodba bila sodba presenečenja in da tožeči stranki tudi ni bila zagotovljena pravica do izjave.

19 Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US, 3/22 – ZDeb in 92/24 – odl. US.

20 Drugi odstavek 351. člena ZPP določa: »Če sodišče druge stopnje na seji ugotovi, da bi bilo za odločitev v sporu treba uporabiti pravno podlago, na katero se nobena stranka v postopku pred sodiščem prve stopnje ni sklicevala in je tudi pritožnik v pritožbi ni navajal ter ob tem strankama ni mogoče očitati, da bi na možnost uporabe te pravne podlage ob potrebni skrbnosti mogla in morala računati, sodišče druge stopnje s pisno vlogo stranki opozori na možnost uporabe te pravne podlage in jima omogoči, da se pred odločitvijo o njej pisno izjavita v 15 dneh po vročitvi pisne vloge. Pod pogoji iz prvega odstavka 337. člena tega zakona lahko ob tem navajata tudi nova dejstva in predlagata nove dokaze. Namesto pisnega poziva k pisni izjavi lahko sodišče druge stopnje stranki povabi na sejo.«

LITERATURA IN VIRI:

- Obligacijski zakonik (OZ), Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631.

- Stvarnopravni zakonik (SPZ), Uradni list RS, št. 87/02, 91/13 in 23/20.

- Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1), Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19 – ZPosS, 158/20 – ZIntPK-C, 18/21, 18/23 – ZDU-1O in 75/23.

- Zakon o pravdnem postopku (ZPP), Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US, 3/22 – ZDeb in 92/24 – odl. US.

- Zakon o sodnem registru (ZSReg), Uradni list RS, št. 54/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 49/09, 82/13 – ZGD-1H, 17/15, 54/17, 16/19 – ZNP-1, 75/23 in 102/23 – ZViS-M.

- Zakon o začasnih ukrepih v zvezi s sodnimi, upravnimi in drugimi javnopravnimi zadevami za obvladovanje širjenja nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) (ZZUSUDJZ), Uradni list RS, št. 36/20 in 61/20.

- Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP), Uradni list RS, št. 93/07 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 33/16 – PZ-F, 41/17 – PZ-G in 45/24.

- *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1)*, Uradni list RS, št. 109/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 10/08 – ZVarDod, 98/09 – ZIUZGK, 38/10 – ZUKN, 61/10 – ZSVarPre, 79/10 – ZP-KDPIZ, 94/10 – ZIU, 94/11 – odl. US, 105/11 – odl. US, 110/11 – ZDIU12, 40/12 – ZUJF, 96/12 – ZPIZ-2, 9/17 – odl. US in 171/21 – odl. US.

SODNA PRAKSA:[21]

- Sklep Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 22/2023 z dne 9. 4. 2024.

- Sklep Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 24/2022 z dne 7. 11. 2023.

21 Vse navedene sodne odločbe so dostopne na portalu Sodna praksa <https://sodnapraksa.si/> (24. 11. 2024).

- Sklep Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 19/2022 z dne 10. 10. 2023.
- Sodba Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 21/2023 z dne 13. 2. 2024.
- Sklep Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 29/2023 z dne 14. 5. 2024.
- Sklep Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 11/2022 z dne 16. 7. 2024.
- Sklep Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 1/2023 z dne 13. 2. 2024.
- Sklep Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 12/2023 z dne 6. 2. 2024.

POVZETEK RAZPRAVE O AKTUALNIH VPRAŠANJIH Z ZEMLJIŠKOKNJIŽNE ŠOLE 2024[1]

Mag. Maja Zorman Krč, okrožna sodnica, Okrožno sodišče v Kranju

Aleksandra Mirc Gombač, predsednica, Okrajno sodišče v Sežani

Tatjana Polak, okrajna sodnica svetnica, Okrajno sodišče v Ljubljani

Vesna Kukovec, vodja zemljiške knjige, Okrajno sodišče v Ljubljani

Mag. Mateja Kosirnik, vodja zemljiške knjige, Okrajno sodišče v Mariboru

Urška Repe, vodja zemljiške knjige, Okrajno sodišče na Jesenicah

1.Kako bomo iskali zgodovino pri hipotekah po novem sistemu dodeljevanja?

Primer: hipoteka je vpisana pri 15 nepremičninah. Najprej je predlagan izbris pri 3 nepremičninah – glavna nepremičnina ostane ista. Nato se predlaga izbris pri naslednjih 2 nepremičninah – spremeni se glavna nepremičnina, ker je pri novi glavni nepremičnini samo ena nerešena zadeva, in tako naprej. Glede na to, da so bile glavne nepremičnine različne in so plombe samo pri glavnih nepremičninah, iz zgodovinskega izpiska izvedene pravice pa spremembe glavnih nepremičnin niso razvidne, nas zanima, kako ugotoviti, na osnovi česa je bila izbrisana hipoteka pri prvi nepremičnini.

Podatek o Dn zadevi, s katero se je izbrisala omejitev pri osnovnem pravnem položaju nepremičnine, lahko pridobite bodisi v zgodovinskem izpisu za nepremičnino bodisi v zgodovinskem izpisu za izvedeno pravico. Zgodovinski izpis za nepremičnino in zgodovinski izpis za izvedeno pravico za vsak osnovni pravni položaj vključujeta podatek o Dn številki izbrisa in času začetka učinkovanja izbrisa omejitve:

omejitve: **Opozorilo:** v primeru več omejitev z istim časom učinkovanja vpisa se vrstni red ugotovi na podlagi dodatnih opisov pri posamezni izvedeni pravici ali zaznambi.

ID omejitve	učinkovanja vpisa	učinkovanja izbrisa	vrsta
17509274	28.10.2015 10:47:42	06.03.2018 14:37:59 (Dn 45218/2018)	303 - zaznamba spora o pridobitvi lastninske pravice
20205898	26.04.2019 10:55:21	15.07.2022 09:43:40 (Dn 143753/2022)	401 - vknjižena hipoteka
20619617	19.12.2019 14:56:39	15.07.2022 09:43:40 (Dn 143753/2022)	402 - vknjižena maksimalna hipoteka
22808203	29.07.2022 11:32:18	14.09.2023 23:39:25 (Dn 162526/2023)	401 - vknjižena hipoteka

1 Prispevek je za objavo prirejeno gradivo avtoric, ki je bilo podlaga za razpravo o aktualnih vprašanjih na Zemljiškoknjižni šoli 2024, ki je v organizaciji Centra za izobraževanje v pravosodju potekala 25. in 26. novembra 2024 v Ankaranu, z vključenimi stališči iz razprave. Predstavljena stališča so le nezavezujoči pripomoček pri oblikovanju sodne prakse.

Podatek o listini, ki je bila podlaga za izbris, lahko notranji uporabniki pridobijo prek Dn vpisnika z vpogledom v Dn zadevo, s katero se je izbrisala omejitev. Zunanji uporabniki lahko podatek o listini, ki je bila podlaga za izbris, pridobijo tako, da iz Dn zadeve, s katero se je pravica izbrisala, zahtevajo izpis listine, ki je bila podlaga za vpis (196. člen ZZK-1).

2. Ali je mogoče dovoliti izbris naslednje pravice na podlagi drugega odstavka 43. člena ZZK-1: vlož. 14. 10. 1909, dn. št. 1250? Na podlagi izročilne pogodbe z dne 26. 8. 1909, opr. št. 826, v zvezi s poročnim listom z dne 4. 8. 1909 se vknjiži realno breme živeža in užitka po določilih drugega odstavka te pogodbe.

Imetnik:
EMŠO: podatek ni vpisan
osebno ime: Janez Novak
naslov: Vas 3, 1000 Ljubljana

Da. 43. člen ZZK-1: Vknjižba prenehanja pravic zaradi smrti oziroma prenehanja imetnika. Iz primera oziroma navedenih podatkov o imetniku pravice izhaja verjetnost, da je imetnik umrl že pred začetkom vodenja matičnega registra (prvi odstavek 43. čl.). Drugi odstavek 43. čl. ZZK-1 določa, da se dovoli vknjižba prenehanja pravice, ki preneha z imetnikovo smrtjo, če iz vpisanih podatkov o imetniku pravice izhaja, da je bil imetnik rojen pred 1. januarjem 1900 in vpisani podatek o rojstvu temelji na listini, ki je bila podlaga za vpis, ali je prevzet iz CRP. V obravnavanem primeru sta podlaga za vpis izročilna pogodba in poročni list iz leta 1909, zato lahko sklepamo, da je bil imetnik pravice rojen pred 1. januarjem 1900, zato se vknjižba prenehanja pravice dovoli.

3. Kako postopamo v postopkih vpisa hipoteke po sklepu VL prejetem iz COVL-a (postopek 972), če ni ustrezne matične številke oziroma EMŠO upnika (na primer tuja pravna oseba oz./ali s. p.)?

V postopku po tipu 972 – oddaja predloge za primer izvršbe se samodejno (na podlagi .xml vsebine pošiljke iz izvršbe) izdela obvestilo za vpise po uradni dolžnosti na podlagi pravnomočnih sklepov o izvršbi na podlagi verodostojne listine, izdanih s strani COVL, za vknjižbo hipoteke in zaznambo izvršbe oziroma, če je hipoteka že vknjižena ali predznamovana, za zaznambo izvršbe z učinkom od trenutka, od katerega učinkuje vknjižba ali predznamba hipoteke.

Če se z zemljiškoknjižnim predlogom zahteva vknjižba pridobitve pravice v korist posamezne osebe, mora zahtevek za vpis zajemati tudi podatke o tej osebi iz prvega odstavka 24. člena oziroma iz prvega odstavka 25. člena tega zakona (drugi odstavek 140. člena ZZK-1).

Enak niz podatkov (iz prvega odstavka 24. člena in prvega odstavka 25. člena ZZK-1) o imetniku pravice mora vsebovati tudi listina, ki je podlaga za vpis, razen v primeru če je podlaga za vpis sodna odločba oziroma odločba drugega državnega organa; v teh primerih ni treba, da bi bil v tej listini naveden podatek o EMŠO oziroma o enolični identifikacijski številki osebe, v korist katere naj se vpis opravi (tretji odstavek 31. člena ZZK-1).

Če v sodni odločbi oziroma odločbi drugega državnega organa, ki je podlaga za vpis, ni naveden podatek o EMŠO osebe, v korist katere se vpis predlaga oziroma se o tem vpisu odloča po uradni dolžnosti, je treba predlogu za vpis pravice oziroma v postopku odločanja o vpisu po uradni dolžnosti predložiti kopijo osebne izkaznice oziroma druge javne listine, v kateri je vpisan ta podatek (drugi odstavek 24. člena ZZK-1). Če v sodni odločbi oziroma odločbi drugega državnega organa, ki je podlaga za vpis, podatek o enolični identifikaciji pravne osebe, v korist katere se vpis predlaga oziroma se o tem vpisu odloča po uradni dolžnosti, ni naveden, je treba predlogu za vpis pravice oziroma v postopku odločanja o vpisu po uradni dolžnosti predložiti izpisek iz sodnega registra oziroma kopijo potrdila pristojnega organa o dodelitvi enolične identifikacije (tretji odstavek 25. člena ZZK-1). Če je oseba iz prejšnjega odstavka vpisana v sodni register in o vpisu zemljiškoknjižno sodišče odloča po uradni dolžnosti, v tem postopku zemljiškoknjižno sodišče samo pridobi izpisek iz sodnega registra po uradni dolžnosti (četrti odstavek 25. člena ZZK-1).

Na podlagi navedenih določb ZZK-1 lahko sklenemo:

Če v obvestilu po tipu 972 ni podatka o EMŠO osebe, v korist katere se vpiše hipoteka (drugi odstavek 140. člena ZZK-1), in obvestilu ni priložena kopija osebne izkaznice oziroma druge javne listine, v kateri je vpisan podatek o EMŠO (drugi odstavek 24. člena ZZK-1), se predlog v okviru predhodnega preizkusa zavrže zaradi pomanjkljivosti iz:

- 2. točke prvega odstavka 146. člena ZZK-1: predlog ne vsebuje določenega zahtevka, ker ni vseh podatkov o osebi, v korist katere naj se opravi vpis pravice;
- 3. točke prvega odstavka 146. člena ZZK-1: predlogu niso priložene vse listine, ki bi morale biti priložene.

Če v obvestilu po tipu 972 ni podatka o enolični identifikacijski številki, ki jo določi upravljavec poslovnega registra (drugi odstavek 140. člena ZZK-1), in obvestilu ni priložen izpisek iz sodnega registra oziroma kopija potrdila pristojnega organa o dodelitvi enolične identifikacije (tretji odstavek 25. člena ZZK-1), oziroma če zemljiškoknjižno sodišče iz poslovnega registra ne more pridobiti podatka, ker oseba v poslovni register ni vpisana (četrti odstavek 25. člena ZZK-1), se predlog v okviru predhodnega preizkusa predloga zavrže zaradi pomanjkljivosti:

- iz 2. točke prvega odstavka 146. člena ZZK-1: predlog ne vsebuje določenega zahtevka, ker ni vseh podatkov o osebi, v korist katere naj se opravi vpis pravice;

- iz 3. točke prvega odstavka 146. člena ZZK-1: predlogu niso priložene vse listine, ki bi morale biti priložene.

4. Predlog, za katerega je treba plačati sodno takso, je umaknjen po dodelitvi sodniškemu pomočniku. Ali se v tem primeru taksa terja? V kakšnem deležu, če je umik podan pred iztekom roka za plačilo takse, in v kakšnem, če je umik podan po izteku roka za plačilo takse?

Če je bil predlog umaknjen pred dodelitvijo, se taksa ne plača. Če je bila taksa plačana, se predlagatelju vrne celotna taksa. Zahtevek za vračilo sodne takse vloži predlagatelj v Dn zadevo, v kateri je predlog umaknil.

Če je predlog umaknjen po dodelitvi, sodniški pomočnik izdela sklep o ustavitvi zemljiškoknjižnega postopka. Če je bila taksa plačana, se vrneta 2/3 zneska takse. Če taksa ni bila plačana, se predlagatelju pošlje plačilni nalog v višini 1/3 zneska takse, ki bi moral biti plačan, in sicer ne glede na to, ali je umik podan pred iztekom roka za plačilo takse ali po njem. Če 1/3 takse ni plačana, se prisilno izterja, tako da se vloži predlog za izvršbo prek aplikacije eIzvršbe FURS.

5. Pred 48 leti je pri vpisu lastninske pravice v zemljiško knjigo (ZK) prišlo do napake. Po darilni pogodbi naj bi postala M. K. lastnica parcel v celoti, v ZK pa sta se vpisala M. K. in njen brat S. O., vsak do ene polovice. Sedaj je prišla stranka S. O. s prošnjo, da se napaka popravi. S. O. ni bila stranka v postopku, pričakuje pa, da bo nepremičnine po smrti M. K. podedovala. M. K. ne želi popraviti pomotnega vpisa v zemljiški knjigi, čeprav je obstoječi vpis v nasprotju z darilno pogodbo. Ali lahko S. O. predlaga popravo pomotnega vpisa?

Postopek popravljanja pomotnih vpisov določa 200. člen ZZK-1. Iz zgornjega vprašanja ni razvidno, kako je prišlo do napake, kar bi mogoče lahko ugotovili iz predloga in izdanega sklepa o dovolitvi vpisa (pred 48 leti). Če je pri vpisu v zemljiško knjigo prišlo do pomote tako, da se opravljeni vpis ne sklada z dovoljenim, zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti začne postopek popravljanja pomotnega vpisa.

Na podlagi tretjega odstavka 125. člena ZZK-1 lahko zemljiškoknjižno sodišče odloča tudi na podlagi zemljiškoknjižnega predloga.

Če ni pogojev za popravljanje pomotnega vpisa, kot določa 200. člen ZZK-1, bo morala stranka z drugim postopkom pred sodiščem doseči vknjižbo lastninske pravice, kot izhaja iz darilne pogodbe.

Primeri popravljanja pomotnih vpisov: Cdn 293/2016, Cdn 25/20217.

6. Stranka je predlagala vpis na zapisnik na napačnem sodišču (nepremičnina leži v katastrski občini drugega sodišča). Ali se tak predlog na zapisnik kljub temu lahko sprejme?

Ne. Enajsti odstavek 125.a člena!

Predlagatelj lahko vloži predlog za vknjižbo lastninske pravice v svojo korist v vrstnem redu vložitve tega predloga na zapisnik pri sodišču tako, da se med uradnimi urami osebno zglasi pri zemljiškoknjižnem **sodišču, na območju katerega so nepremičnine**, ki so predmet tega predloga:

1. če zemljiškoknjižnemu sodišču izroči vse listine, ki so podlaga za zahtevani vpis, iz prvega odstavka 142. čl. ZZK-1, in
2. če hkrati plača sodno takso za predlog.

V primerih nujnega nadomeščanja zaradi odsotnosti na manjših sodiščih so izjeme, npr. dogovor po okrožjih.

7. Na portalu eZK popravki je po novem sistemu pri izbrisih izvedenih pravic prikazana samo glavna oziroma glavne nepremičnine od vložitve predloga dalje. Predlagamo, da bi bile tu prikazane vse nepremičnine, pri katerih se izbris predlaga.

Je načrtovano.

8. Predlagatelji v predloge, predvsem pa v rubrike, kjer se vnašajo podatki o listinah, vnašajo vse mogoče. Namesto datuma izdaje listine je pogosto vpisan datum vložitve predloga ali datum pravnomočnosti predloga. Pri rubriki »dodatni opis o listini« pa namesto podatkov o listini vpisujejo vse druge podatke, tudi vsebino predloga.

Zato predlagamo, da bi pri teh rubrikah dodali opombe (navodilo), kaj se v posamezno rubriko vpisuje – npr. oblaček z navodilom »vpišite datum izdaje listine« oziroma »vpišite organ, ki je izdal odločbo in št. odločbe« ipd. Včasih potem kličemo predlagatelje, naj ponovno priložijo listino pravilno, ali pa kar sami dopolnimo podatke o listini.

V elektronsko obliko pretvorjene listine (PDF) se pripenjajo na podportalu eZK v koraku »Pripenjanje prilog – pripni dokument«. Ob tem je treba izpolniti obvezna polja in neobvezno dodati opis. Iz tega izhaja, da se vnašajo podatki o listini, kar velja tudi za rubriko opis. Postopek pripenjanja prilog je obrazložen v dokumentu Uporabniška navodila eZK – opravila 2. del (eZK-predlogi/obvestila in eZK druge vloge, stran 73) in dodatno še v dokumentu Pripenjanje listin. Oba dokumenta sta objavljena na podportalu eZK. Da morajo biti listine ne le pravilno priložene, ampak v predlogu tudi določno opredeljene, saj nedoločna

navedba niti ne omogoča preizkusa predloga, se je večkrat izreklo tudi pritožbeno sodišče, npr. v sklepih CDn 45/2019, CDn 150/2023.

9. Mislim, da bi bilo treba notarje opozoriti, da se vse zadeve res ne morejo reševati s tipom 971.

Postopek 971 se lahko uporablja izključno za vložitev predlogov v primeru, kadar ni mogoče uporabiti rednega postopka, ki je dostopen na portalu eZK, ali ker posameznega postopka, ki je dostopen na portalu eZK, v trenutku oddaje predloga ni mogoče uporabiti zaradi napake postopka. V uporabniških navodilih je navedeno, da je treba k predlogu po tipu 971 priložiti tudi obrazložitev, zakaj za vložitev predloga ni mogoče uporabiti rednega postopka, ki je dostopen na portalu eZK. Če je v času oddaje predloga oziroma obvestila glede na vsebino zahtevkov za vpis, ki so predmet predloga, mogoče uporabiti redni postopek, se predlog, oddan po postopku 971, zavrže (četrti odstavek 125.a člena ZZK-1).

10. Referenti vse več kličejo notarje, da manjka listina, da ni plačana taksa. Posledica pa je, da ko v skladu z ZZK-1 predlog zavržemo ali je predlog umaknjen zaradi neplačane takse, notarji potem kličejo nas in se razburjajo, zakaj jih nismo poklicali, tako kot delajo drugi referenti.

Če se v predhodnem preskusu zemljiškoknjižnega predloga ugotovi, da niso izpolnjene procesne predpostavke za odločanje o zemljiškoknjižnem predlogu, na primer, če predlogu niso priložene v elektronsko obliko pretvorjene listine v skladu s 142. členom ZZK-1, se ne uporabljajo pravila o nepopolnih vlogah in se zemljiškoknjižni predlog zavrže (3. točka prvega odstavka in drugi odstavek 146. člena ZZK-1). Po določbi sedmega odstavka 125.a člena ZZK-1 mora predlagatelj sodno takso plačati v osmih dneh od vročitve naloga za plačilo sodne takse, sicer velja, da je vloga umaknjena. Z doslednim upoštevanjem prej navedenega se lahko izognemo klicem notarjev s sklicevanjem na ravnanja sodniških pomočnikov v drugih zemljiškoknjižnih postopkih.

11. Zadeva za vpis zaznambe prepovedi zaradi nedovoljene gradnje/neskladne uporabe je bila pravnomočno končana. Čez 6 mesecev stranka vloži ugovor zoper kategorizacijo, iz katerega ni razbrati, da je ugovor na zemljiškoknjižni sklep, razen podpisa tudi nima sestavin iz 5. točke pravnega pouka sklepa. Ugovor se nanaša na inšpekcijsko zadevo. Ali je tak ugovor treba predložiti sodniku (predhodno poslati plačilni nalog in ugovor poslati v odgovor) ali je dopustno, da se stranki z dopisom odgovori, da je zadeva pravnomočno končana?

Ne glede na tip vpisa oziroma vrsto zadeve v teh primerih ravnamo po navodilih v primerih prepozno vloženih ugovorov/pritožb oziroma v primerih pravočasno vloženih ugovorov/pritožb, ki so prepozno pripeti k zadevi. O ugovoru se odloči.

Glej intranetno stran Ostala navodila: Navodila v primerih prepozno vloženih ugovorov/pritožb oziroma v primerih pravočasno vloženih ugovorov/pritožb, ki so prepozno pripeti k zadevi.

12. Stranki smo izdali overjeno fotokopijo notarskega zapisa izročilne pogodbe za primer smrti – odpravek za zemljiško knjigo iz tukajšnje zbirke listin (papirnate zbirke listin), ki ga je stranka zaprosila za »prijavo« na FURS-u. Notarski zapis – odpravek za zemljiško knjigo je bil v zbirki listin, ker so si stranke na podlagi njega vknjižile prepoved odtujitve in obremenitve. Stranka se je vrnila s pojasnilom, da FURS overjene fotokopije iz zbirke listin ne upošteva, češ da mora stranka k notarju, ki naj ji izda odpravek notarskega zapisa za zemljiško knjigo.

Imeli smo tudi primer, ko je FURS potrdil našo overjeno fotokopijo notarskega zapisa – odpravek za zemljiško knjigo, na zapisnik je stranka vložila zemljiškoknjižni predlog, potem pa je bil iz ene izmed zemljiških knjig v Sloveniji predlog predodeljen nazaj na naše sodišče, češ da ni priložena pravilna listina in da naj si stranka izposluje odpravek notarskega zapisa za zemljiško knjigo pri notarju.

Po zakonu o notariatu obstaja samo 1 (en) odpravek za zemljiško knjigo.

Za oba primera prosimo za pojasnilo.

V obeh primerih sodišče na podlagi 5. točke 142 člena ZZK-1 izda overjene prepise listin iz zbirke listin, FURS pa mora nato na tej podlagi izdati potrdilo o plačilu davka. Zakon ne določa oblike tega potrdila, npr. štampiljka ali odločba ali kaj drugega. Če je potrdilo v obliki odločbe, ga pripnemo takoj za listino, ki je podlaga za vpis. Mnenje sodišča, da ni priložena pravilna listina in da naj si stranka izposluje odpravek notarskega zapisa za zemljiško knjigo pri notarju, ni razlog za predodelitev zadeve na sodišče, ki je predlog vlagalo.

13. Že na prejšnji ZK-šoli je bila dana pobuda za nadgradnjo v smislu združitve postopkov tipa 801 in 802 tako, da bi bilo z novim tipom postopka mogoče hkrati z vpisom zaznambe postavitve pod skrbništvo (801) predlagati tudi izbris zaznambe začetka postopka za postavitev pod skrbništvo (802) – ki jo je ob vpisu zaznambe postavitve pod skrbništvo po uradni dolžnosti treba izbrisati na podlagi 67/I. člena ZZK-1. Ponovno dajemo pobudo za nadgradnjo postopka, saj zaznambe začetka (uvedbe) postopka za postavitev pod skrbništvo ostajajo vpisane, ker jih sodniški pomočniki še vedno pogosto ne izbrišejo.

Letos (2024) so bile vse aktivnosti usmerjene v nadgradnjo, povezano z optimizacijo dodeljevanja Dn zadev. Nadgradnja postopka 801 je načrtovana. Do njene uresničitve je treba zaznambo postopka za postavitev pod skrbništvo izbrisati z vložitvijo novega predloga.

14. Podan je predlog na zapisnik za vknjižbo lastninske pravice. Predlagatelj po vložitvi predloga poda umik in s tem se zadeva zaključi. Čez nekaj časa oziroma let predlagatelj zahteva prepis listine prej navedene zadeve. Ali se lahko izda prepis listine s potrdilom, da se prepis listine ujema z izvirnikom, oziroma ali se v tem primeru listina ne izda oziroma se stranki pošlje samo zemljiškoknjižni sklep, s katerim je bilo odločeno o umiku? Težava nastane namreč, ker je listina med prilogami v elektronski obliki.

Ne. Po določbi 194. člena ZZK-1 se v informatizirani zbirki listin hranijo le elektronski izvirniki sklepov, s katerimi je bil vpis pravnomočno dovoljen, in v elektronsko obliko pretvorjene listine, ki so bile podlaga za dovolitev vpisa. Če vpis ni bil dovoljen, ni mogoče izdati prepisa listine s potrdilom o tem, da je izvirnik oziroma overjeni prepis listine vložen v zbirko listin iz 196. člena ZZK-1. Zemljiškoknjižni sklep, s katerim je bilo odločeno o umiku, pa se stranki lahko izda po 74. členu Sodnega reda (SR; pregled spisa). Če je zadeva že pravnomočno končana, dovoli pregled spisa predsednik sodišča ali sodnik, ki ga določi predsednik sodišča (drugi odstavek 74. člena SR).

15.Stranka želi pridobiti zemljiškoknjižni izpisek nepremičnine, da se prepriča, da ta ni obremenjena. Pri vpisu hipoteke, o kateri še ni bilo pravnomočno odločeno, se plomba izpiše samo pri glavni nepremičnini, ne pa tudi pri preostalih nepremičninah. Ali se lahko to kje preveri?

Plombe pri postopkih za vpis izvedene pravice/zaznambe iz četrtega odstavka 13.a člena ZZK-1 (tip postopka 301, 302, 304, 308) se vedno vpišejo pri vseh nepremičninah, pri katerih se predlaga vpis pravice. Plomba se vpiše samo pri glavni nepremičnini pri postopkih:

- izbrisa ali prenosa primarne izvedene ali varovalne pravice ali pravnega dejstva (tip postopka 303, 305, 306, 313, 314, 315, 316, 3009, 3010, 3012, 3013, 3014, 3015) in
- vpisa, izbrisa ali prenosa sekundarne izvedene ali varovalne pravice ali pravnega dejstva (tip postopka 401, 402 in 403).

Pri postopkih, ki omogočajo izbiro pravice po Dn vpisniku (postopki 305, 306, 401 in 3011, zadnji samo po Dn vpisniku), se plomba v primeru izbire pravice po Dn vpisniku (izbris/prenos pravice, ki še ni vpisana) ob oddaji predloga vpiše pri vseh nepremičninah, pri katerih se z izbrano Dn zadevo zahteva vpis pravice (ker ni znano, katera nepremičnina bo glavna nepremičnina). Po izvršitvi vpisa pravice se s sistemskim popravkom izbrišejo plombe pri vseh nepremičninah, ki niso glavne.

Na rednem izpisu za izvedeno pravico/zaznambo je bil z nadgradnjo 6. 5. 2024 dodan nov sklop »Plombe, v katerem se prikažejo vse nerešene zemljiškoknjižne zadeve, ki se nanašajo na izbris izvedene pravice/zaznambe (tip postopka 303, 305, 3009, 3010, 3011, 3014, 314, 316), njen prenos (tip postopka 306,

3012, 3013, 3015, 313, 315) ali vpis oziroma izbris sekundarne zaznambe pri tej izvedeni pravici/zaznamb (tip postopka 401, 411, 412 oziroma 402)«.

16. Pri določenih nepremičninah v zemljiški knjigi ostajajo vpisane zaznambe o uvedbi postopka postavitve odrasle osebe pod skrbništvo ter zaznambe prepovedi odtujitve in obremenitve ne glede na to, da so se pogodbe o dosmrtnem preživljanju izvedle oziroma da so bili pravnomočni sklepi o postavitvi odrasle osebe pod skrbništvo izvršeni. Po uradni dolžnosti mora zemljiškoknjižni referent, ki odloča o teh zadevah, podati predlog za izbris take zaznambe.

Sodniški pomočniki morajo dosledno upoštevati izbris zaznambe osebnih stanj, kot določa prvi odstavek 67. člena ZZK-1, izbris zaznambe prepovedi odtujitve in obremenitve, kot določa 100. člen ZZK-1, ter izbris vknjižbe prepovedi odtujitve in obremenitve, kot določa četrti odstavek 47. člena ZZK-1.

17. Prosimo za pojasnilo, zakaj se pri nastavitvah nekaterih etaž ne izpiše naslov stavbe, ampak je pod naslovom navedeno »ni naslova v katastru stavb«, čeprav je v GURS-ovi zbirki podatkov naslov stavbe naveden.

Naslov stavba se ne izpiše zaradi težave pri povezovanju s servisi GURS. Napako odpravljamo (do 24. 11. 2024 naj bi bila odpravljena). Do rešitev težav se naslov stavbe lahko vpiše po vpisu stavbe v zemljiško knjigo, in sicer z ustreznim zahtevkom prek aplikacije eZK popravki.

18. Kar pogosto se dogaja, da v listini, ki je podlaga za vpis, ni navedene vrednosti nepremičnin (na primer darilna pogodba, posadna listina, pogodba o priznanju lastninske pravice itd.), tako da dejansko ne vemo, kakšno vrednost je predlagatelj ob vložitvi predloga vnesel za odmero sodne takse. Ali bi predlagatelj v takih primerih moral kaj priložiti, da bi izkazal, da je odmerjena taksa pravilna? In kako ravnati, če nič ne priloži?

Po 28. členu v zvezi s 30. členom ZST-1 se vrednost določi po prostem preudarku (v pomoč je podatek GURS-a), in če je taksa plačana v prenizkem znesku, je treba z nalogom pozvati predlagatelja k doplačilu. Če predlagatelj te takse ne plača, nastopi domneva umika.

19. Ali je za prenos hipoteke (vpis novega upnika) na podlagi sklepa izvršilnega sodišča treba plačati sodno takso?

Da, glej tudi sklep VSK Sklep I Cp 263/2021. Taksa po tarifni številki 91012 ZST-1, opomba 9.10 a), se plača tudi, če gre za vpis po uradni dolžnosti, razen če gre za vpis, ki je takse oproščen. Primeri so navedeni v opombi 9.10 c). Ob vložitvi zemljiškoknjižnega predloga/obvestila je treba v zaslonskem obrazcu

izbrati »plačilo sodne takse« in ne »taksna oprostitev«. Tudi če je izbrana taksna oprostitev, mora odgovorna oseba, ki odloča o ZK-zadevi, izdati plačilni nalog. Če taksa v roku ni plačana, se prisilno izterja, tako da se vloži predlog za izvršbo prek aplikacije eIzvršbe FURS.

20. Ali pri postopku vročanja zemljiškoknjižnih sklepov smemo uporabljati postavljene začasne zastopnike za vročanje (odvetnike) iz drugih sodnih postopkov, ko je podlaga za vpis v zemljiško knjigo sodna odločba, izdana v teh postopkih (pogosto so to izvršilni, pravdni, nepravdni ipd.), pa tudi pri vpisih na podlagi drugih upravnih odločb (na primer razlastitveni postopki ipd.) – ali je treba za zemljiškoknjižni postopek postaviti drugega začasnega zastopnika?

Za vročanje zemljiškoknjižnih sklepov lahko uporabljamo že postavljene začasne zastopnike iz drugih postopkov, če ga ni, pa lahko začasnega zastopnika postavimo tudi v ZK-postopku.

21. Kako postopamo pri vročanju zemljiškoknjižnih sklepov osebam, ki imajo v CRP zakonsko prebivališče?

Možna rešitev je, da se je v teh primerih treba obrniti za organ ali oddelek sodišča, ki je izdal odločbo (npr. izvršilni oddelek ali CSD), in preveriti, ali je takšni osebi že bil imenovan začasni zastopnik, da mu lahko vročimo pisanje. Načeloma gre za nadaljevanje nekega že začetega postopka, v katerem se strankam že opravljajo vročitve.

22. Obrazložitev tipa 971 – načrtovana nadgradnja postopka

Postopek 971 – oddaja predloga za primere, ko aplikacija eZK ne omogoča oddaje predloga, je zasnovan tako, da je v standardizirani obliki (kot standardni del besedila predloga) mogoče zajeti samo:

- podatke o predlagatelju,
- oznako (ID znake) nepremičnin, glede katerih se s predlogom zahtevajo vpisi,
- navedbo listin, ki so podlaga za zahtevani vpis.

Od preostalih postopkov na portalu eZK se razlikuje po tem, da podatkov o zahtevku za vpis ni mogoče zajeti v strukturirani obliki, temveč se »povzetek« predloga vpiše v tekstualno polje z omejenim številom znakov kot »Vsebina predloga«. Zaradi opisane zasnove postopka predlog oziroma obvestilo, vloženo z uporabo postopka 971, praviloma (v večini primerov) **ne vsebuje določnega zahtevka za vpis** (5. točka prvega odstavka 140. člena ZZK-1), **kar je v nasprotju s 4. točko prvega odstavka 198. člena ZZK-1** oziroma zah-

tevano javno dostopnostjo vsebine vpisov, ki se zahtevajo z zemljiškoknjižnim predlogom. To lepo pokaže primer spodaj:

Primer:

ID predloga: 10222518
(Interna oznaka: II N 594/2018)

OBVESTILO

1 organ OKRAJNO SODIŠČE V LJUBLJANI, Miklošičeva cesta 010, 1000 Ljubljana

Na podlagi teh listin

št.	datum listine	vrsta listine	dodatni opis
1	18.10.2018	pravnomočna sodna odločba o oblikovanju etažne lastnine	Sklep Okrajnega sodišča v Ljubljani opr. št. II N 594/2018

Zemljiškoknjižno sodišče obveščamo o pravnih dejstvih, v zvezi s katerimi naj po uradni dolžnosti dovoli te vpise:

Dokončanje etaže Zvetl II N 594/2018

Zaradi zagotovitve skladnosti poslovanja pri postopku 971 s pravili ZZK-1 o javni dostopnosti vsebine predloga na portalu bo postopek 971 v kratkem nadgrajen tako, da bo predlogu po tipu 971 obvezno priložiti dve vrsti PDF dokumenta, ki vsebujeta:

- določen zahtevek oziroma zahtevke za vpis (in ne samo povzetek) brez podatkov o EMŠO (primerjaj tretji odstavek 198. člena ZZK-1). Ta dokument bo javno dostopen enako kot ZK-predlog, saj je del vsebine zemljiškoknjižnega predloga (druga alineja 4. točke 198. člena ZZK-1);
- podatke o EMŠO in obrazložitev, zakaj ni mogoče uporabiti rednega postopka, ki ne bo javno dostopen.

23. Predstavitev novosti v aplikaciji

Novosti od 14. 4. 2023 (od zadnje ZK šole)

Novi postopki:

- 0312 – sprememba osnovnega pravnega položaja dela (nadgradnja 0311)
- 0314 – oblikovanje etažne lastnine v vrstnem redu zaznambe
- 0317 – vzpostavitev vpisane nedokončane etažne lastnine
- 0318 – vzpostavitev vpisane nedokončane etažne lastnine v vrstnem redu zaznambe
- 0319 – vzpostavitev nedokončane etažne lastnine pri navidezni solastnini
- 0320 – ukinitev etažne lastnine

Vsi postopki so povezani z etažno lastnino.

Nadgrajeni postopki:

- 043 – izbris stavbne pravice: aplikacija v izrek sklepa vključi odločitev o izbrisu izvedenih in varovalnih pravic, ki omejujejo stavbno pravico;
- 122 – vknjižba lastninske pravice v vrstnem redu zaznambe: onemogočena je izbira zaznambe tip 307 – zaznamba razlastitvenega postopka, izvedene in varovalne pravice, ki so po času učinkovanja poznejše od izbrane zaznambe in se obvezno povezujejo z vsemi osnovnimi pravnimi položaji pri nepremičnini (na primer stvarne služnosti), se izbrišejo iz vseh osnovnih pravnih položajev nepremičnine in ne samo iz osnovnega položaja, ki je povezan z izbrano zaznambo;
- postopki tip 019, 0316 in 0318 – v postopku je zdaj omogočen vpis služnosti na splošnih ali posebnih skupnih delih (parcelah, delih stavbe);
- pri preverbi pogojev sta kot relativni oviri dodani zaznambi tip 307 – zaznamba razlastitvenega postopka in 622 – zaznamba prepovedi zaradi nedovoljene gradnje/neskladne uporabe objekta.

Drugo:

- vpis plomb samo pri glavni nepremičnini v skladu z drugim in tretjim odstavkom 134. člena ZZK-1. Ta nadgradnja je zmanjšala število nedodeljenih Dn zadev s približno 23.000 na 16.000;
- nov sistem dodeljevanja, ki dodeljevanje optimizira tako, da se posamezna Dn zadeva dodeli takoj, ko ni več procesnih ovir za odločanje o vrsti vpisa, ki je predmet te zadeve, ne glede na morebitne zgodnejše Dn zadeve glede iste nepremičnine, ki pa niso procesna ovira za odločanje o tej Dn zadevi. Ta nadgradnja je zmanjšala število nedodeljenih Dn zadev s približno 16.000 na 12.000;
- Dn vpisnik – paketno vročanje 06 – paket s povratnico (če pisanje presega 700 strani).

24. Nekatera sodišča zavračajo predloge s priloženimi barvnimi kopijami listin, ki so podlaga za vknjižbo. Pravilnik res določa, da mora biti listina črno-bela, a so, ko se barve pretvorijo v črno-belo, vse listine zapacane in nečitljive.

Omejitve, ki jih predvideva pravilnik v drugem odstavku 24. člena Pravilnika o elektronskem poslovanju v civilnih sodnih postopkih in v kazenskem postopku , veljajo le za dokumente, ki so bili izvorno sestavljeni kot pisni dokumenti (ali pa stranka ni razpolagala z dokumentom v elektronski obliki) in so bili v elektronsko obliko pretvorjeni s postopkom optičnega branja (s skeniranjem). Takšni dokumenti bi v primeru privzetega elektronskega poslovanja strank praviloma morali biti izjema.

Smisel in namen omejitev pri skeniranju dokumentov je v zagotavljanju nemotenega prevzema in nadaljnje obravnave elektronskega dokumenta s strani sodišča ter nemoteno delovanje portala e-Sodstvo, zagotavlja pa se tudi spoštovanje omejitev

pri trajni hrambi e-dokumentov. Portal namreč omogoča vložitev vloge s posameznimi dokumenti v velikosti največ 10 MB, če dokument ustreza zahtevam iz drugega odstavka 24. člena pravilnika. V primeru, da se elektronskemu dokumentu prilagajo priloge, ki so predhodno skenirane, je zato zelo pomembno, da so skenirane na črno-beli način, brez t. i. sivin ali barv, saj v nasprotnem primeru lahko dokument, ki obsega le nekaj deset strani, hitro preseže velikost datoteke 10 MB. Omejitev velikosti dokumenta je namreč pogojena tudi z nadaljnjo elektronsko obdelavo ter s poslovnimi procesi v elektronskih vpisnikih in omejitvami velikosti sporočil v nadaljnjih postopkih elektronskega vročanja tovrstnih dokumentov.

Za dokumente, ustvarjene elektronsko (na računalniku), omejitve iz drugega odstavka 24. člena Pravilnika o elektronskem poslovanju v civilnih sodnih postopkih in v kazenskem postopku ne veljajo. Takšni dokumenti se zgolj pretvorijo (shranijo oziroma izvozijo) v obliko PDF/A in se priložijo e-opravilu (npr. vlogi). Ker je format PDF/A izvorno vektorski, se na ta način ohrani tudi vektorski zapis izvirnega dokumenta.

25. Težave nastajajo pri zapuščinskem sodišču, kjer niso fizično prisotni dediči, saj ti živijo v tujini, za določitev EMŠO je potrebna kopija osebne izkaznice, ki je zap. oddelek ne more pridobiti, vloge za dodelitev EMŠO pa so zavrnjene. Kaj narediti v teh primerih?

Vložitev predloga brez EMŠO (in tudi brez rojstnih podatkov, če z njimi ne razpolagamo). Pri vlaganju predloga po sklepu o dedovanju (LP Tip 113-114) izberemo: »fizična oseba z nepopolnimi podatki«.

Podlaga: tretji odst. 31. člena ZZK-1 v zvezi z drugim odst. 24. člena in tretjim odst. 25. člena ZZK-1.

26. V zemljiški knjigi so še vpisane zaznambe pogodbe o dosmrtnem preživljanju, sklenjene pred uveljavitvijo ZZK-1 leta 2003. Ali te zaznambe brišemo po uradni dolžnosti, če ugotovimo, da je že bila opravljena vknjižba na podlagi iste listine, kot je bila zaznamba?

Da.

27. Pri pogodbah o dosmrtnem preživljanju se pojavlja težava, ki je posledica tega, da FURS potrjuje tudi izvode od strank, ker mi dajemo samo potrdila, da izbirni dokument za vpis v zemljiško knjigo leži v ročni zbirki listin. Včasih nam stranka prinese posebej odločbo o odmeri davka, brez štampiljke na pogodbi. Kako pripnemo listine v teh primerih?

1. del vprašanja:

Izvod za stranko, potrjen s strani FURS-a, je potrdilo pristojnega davčnega organa o plačilu davka in je skupaj z že vloženim izvirnim dokumentom, ki leži v ročni zbirki listin, zemljiškoknjižno dovolilo (listina v ročni zbirki), ki mu je priloženo potrdilo o plačilu davka (potrdilo na izvodu za stranko).

2. del vprašanja:

37. člen ZZK-1: /…/ mora biti priloženo potrdilo pristojnega davčnega organa o plačilu davka. Zakon ne določa oblike tega potrdila, npr. štampiljka ali odločba ali kaj drugega. Če je potrdilo v obliki odločbe, ga pripnemo takoj za listino, ki je podlaga za vpis.

28. Pri starih pogodbah o dosmrtnem preživljanju ni priloženih nobenih potrdil. Kdaj zahtevamo lokacijsko informacijo? Glede na 267. člen SPZ naj bi se opravila vknjižba za stare listine po takratnih predpisih. Sodišča v teh primerih različno postopajo, zato prosim za vašo obrazložitev.

267. člen SPZ (Uradni list RS, št. 87-4360/20002 z dne 17. 10. 2022) govori o veljavnosti pravnih poslov v razmerju do nekdanjega Zakona o temeljnih lastninskopravnih razmerjih – ZTLR (Uradni list SFRJ, št. 6/80, 20/80 in 36/90) in ne govori o vknjižbi.

Besedilo drugega odst. 267. člena SPZ: Če je bil pred uveljavitvijo tega zakona veljavno sklenjen pravni posel, ki predstavlja pravni naslov za vpis v ZK, se vpis na podlagi tega pravnega naslova izvede po pravilih, ki so veljala pred uveljavitvijo tega zakona.

V tem primeru se upoštevajo prehodne in končne določbe Zakona o zemljiški knjigi (ZZK-1), in sicer 246. člen ZZK-1.

Ta v četrtem odstavku določa, da če je bil podpis na zemljiškoknjižnem dovolilu overjen pred uveljavitvijo ZZK-1, se za odločanje o vknjižbi na podlagi takega zemljiškoknjižnega dovolila smiselno uporabljajo določbe tega zakona, in v 1. točki je določeno, da je zemljiškoknjižnemu predlogu treba priložiti listine, ki morajo biti po 34. do 38. členu tega zakona priložene zemljiškoknjižnemu dovolilu.

Pogledamo 34. do 38. člen ter ugotovimo, da morajo biti zemljiškoknjižnemu dovolilu priložene »listine o izpolnitvi pogojev po posebnih predpisih« in med njimi je tudi lokacijska informacija.

ZZK-1 je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 25-2857/03 z dne 18. 6. 2003. Uveljavitev zakona je določena v 250. členu, in sicer je določeno, da zakon začne veljati devetdeseti dan po objavi, torej je prvi dan veljavnosti 16. 9. 2003.

29. Vročanje: Na podlagi sklepa o izvršbi smo dovolili vknjižbo hipoteke in zaznambo izvršbe. Sklep je bil vročen dolžniku oziroma nasprotnemu udeležencu po fikciji. Dolžnik je pisno po pošti vložil ugovor zoper sklep Dn. Poslan mu je bil plačilni nalog na naslov, ki je naveden v listini in ki ga je navedel v ugovoru. Pisanje se je vrnilo z obrazložitvijo, da je neznan. Po preverjanju v CRP smo mu plačilni nalog ponovno poslali na isti naslov. Spet je bilo pisanje vrnjeno z obrazložitvijo, da je naslovnik neznan. V skladu s 143. členom ZPP smo izvršilni oddelek zaprosili za

vpogled v evidenco ZZZS, da bi mu vročili prek delodajalca. Kaj če mu plačilnega naloga ne bo mogoče vročiti – kako lahko postopamo naprej v tej zadevi?

Sodišče postopa po četrtem odstavku 143. člena ZPP:

- pozvati nasprotno stranko, naj sporoči novi naslov naslovnika, če zanj ve,
- predlagati uvedbo postopka ugotavljanja dejanskega stalnega prebivališča v skladu z zakonom, ki ureja prijavo in odjavo stalnega in začasnega prebivališča,
- opraviti poizvedbe pri svojcih, članih gospodinjstva in sorodnikih, pri sosedih, hišniku z zadnjega znanega naslova, socialni službi, na policiji ali v bolnišnicah.

Sodišče pisanje vroči na naslov, ki ga izve na enega od teh načinov.

Zadnja možnost je začasni zastopnik po 82. členu ZPP.

30. V primerih, ko sklepa ni mogoče vročiti stranki, ker je pokojna, zaprošamo pristojna sodišča (zapuščinske oddelke) za smrtovnice oziroma sklepe o dedovanju za te osebe. Pri nekaterih sodiščih to traja in dolgo ne dobimo odgovora. Zadeve pa stojijo. Posebna težava je Ljubljana. Prosimo, da bi posredovali pri zapuščinskih oddelkih, da takšne zahteve obravnavajo prednostno.

Nepravdni in zapuščinski oddelek Okrajnega sodišča v Ljubljani je bil seznanjen s predstavljeno problematiko.